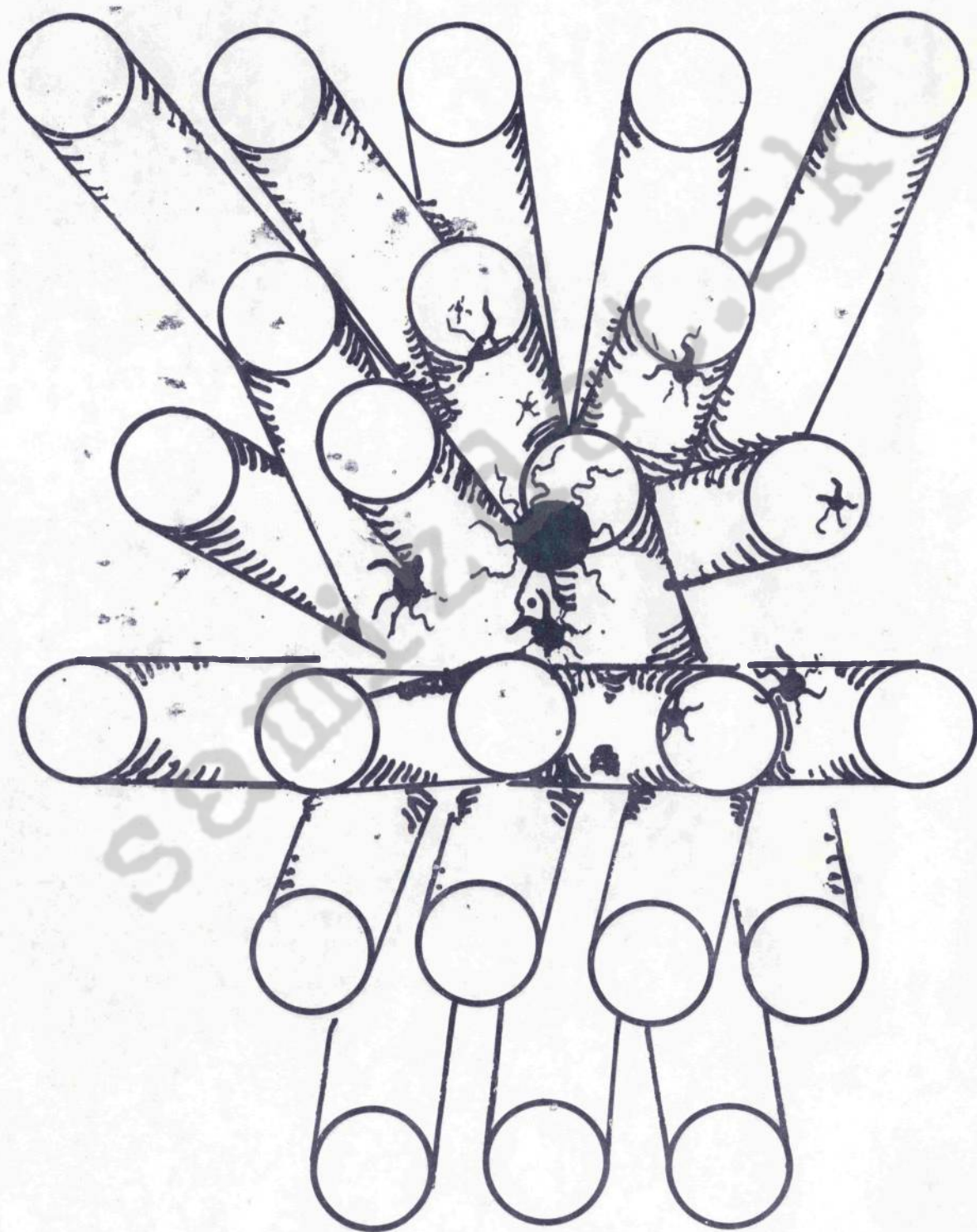

13.1987/3 **RODINNÉ SPOLOČENSTVO**

... RADUJTE A VESELTE SA, LEBO VAŠA ODPLATA JE HOJNÁ V NEBI ...
/ Mt 5,12/

O b s a h

1. Hodnote úsmevu	1
2. Radosť zo života	2
3. Súdruh Máčiovský o náboženskej politike na Slovensku	5
4. Náboženské premeny v Maďarsku	7
5. Rukopis z archívu Alexandra Macha	12
6. Sestre Edith Steinová a brat Wolfgang Rosenbaum ...	14
7. Vnútorný život dáva apoštolovi radosť a útechu	19
8. Zrakové mŕtvice	20
9. Viera	21
10. ... k Nepoškvrnenej a Sedembolestnej. 4. záverečná časť	23
11. Program mariánskeho roku 1987 - 1988 na Slovensku	26
12. Cyrilometodské púte	28
13. Stretnutie rodinných spoločenstiev	29
14. Psychológ medzi nami	
1. O radošti	32
2. Neúplné rodiny medzi nami	35
15. Anekdoty	36
16. Na okraj dvoch kníh z Ríma	
1. Hovoríme o rodine	37
2. Rodičia na slovíčko	40
17. Reflexie nad silnými veršami	41
18. Smrť robí väčšie kroky než život? Niekoľko správ ..	44
19. Slávnosti v rodine a v cirkvi	44
20. Katechéza. Skupina B /birmovanci/	47
21. Brat František a jeho posolstvo lásky. 8. časť: Tajomstvo radosti /príloha/.	

Ústredné téma tohto čísla: Radosť ako dar života

HODNOTA ÚSMEVU

Úsmev nestojí nič,

a prináša mnoho.

Obohacuje toho, kto ho prijíma,

a neochudobňuje toho, kto ho dáva.

Trvá len chvíľu,

ale spomienka naň je niekedy večná.

Nik nie je taký bohatý,

aby sa bez neho zaobišiel.

A nik nie je taký chudobný,

žeby ho nemohol darovať.

Úsmev vytvára v dome šťastie,

v starostiach je oporou

a je citlivým znakom priateľstva.

V únave prináša odpočinok,

v znechutení vracia odvahu,

v smútku je potechou

a pre každého je prirodzeným liekom.

Dobre je,

že si ho nemožno kúpiť, ani ukradnúť,
pretože má hodnotu len od chvíle,

keď sa dáva...

A keby si niekoho stretol

a nemal by pre teba úsmev,

hoci naň čakáš,

buď veľkodušný

a oblaž ho svojim úsmevom ty,

pretože nik tak nepotrebuje úsmev

ako ten,

kto ho nemá pre iných.

RADOSTĚ ZO ŽIVOTA

Bratia a sestry, radujte sa. Opakujem, radujte sa. Vaša radosť nech je známa všetkým ľuďom. /Por. Flp 4.4./

V čom pozostáva pravá radosť?

Kresťanstvo, ako ho Ježiš hlásal a prikázal žiť a hlásať všetkým, čo mu uverili, nepozostáva v dajakom rituálnom, teologickom alebo filozofickom systéme. Je to nový život v Bohu, a on sám ho nazýva eu-angelion, evanjelium, radostná zvesť. Dnes by sme povedali: najcennejšia informácia, way of life /cesta života/, vzácne poznanie, ktoré pozostáva v tom, čo sa nám zachovalo zo života, názorov, postojov a skutkov jeho Syna a hlavne z toho, čo sa nám podarí pochopiť a prežiť v našom živote podľa jeho príkladu.

Kristus slobodne a radostne žil svoj život pred Bohom, ktorého nazýval nežným slovom Otec, a za najväčšie zlo a dôvod smútku pokladal neveru voči nemu. Základnou podmienkou radosti je hlboká viera v Boha a správny obraz a predstava o ňom.

Ide o to, aby sme svoju vieru obchacovali a prežívali ako radostný pochod, ktorý, plný dobrodružstiev, má nakoniec fantastické vyústenie. Nás zaujíma a láka väčšia intenzita, presnejšie nasmerovanie a dokonalejší poriadok a systém. Vyžaduje to mať správny obraz o Bohu a vyvodiť z toho správne uzávery. Ak prijmeme Boha, ako nám to svojím životom ukázal a slovami namaľoval náš Pán, musí to presvietiť celý náš život. Deti sa zásadne tešia; ak majú múdrych a láskavých rodičov. Boh, ktorý človeka dvíha, chráni, chápe, neopúšťa, Boh, ktorý verí človeku a buduje na ňom, Boh, ktorý nerobí rozdiely a je mu vzácny aj najchudobnejší človek, Boh, na ktorého sa možno spoľahnúť, je náš Otec. Z tohto poznania vyplývajú aj naše vzájomné vzťahy. Skutočné bratstvo detí jedného Otca, spoločenstvo tých, čo sa milujú, poznávajú, delia a chránia. V našom myslení a v hlavách tzv. neveriacich ešte stále nepriaznivo pôsobí skreslený obraz starozákonného Jahve, aj pohanských božstiev, prísnych, trestajúcich, represívnych, ktoré si stále treba udobrovať obetami.

Ježiš nás vyvádza z toho labyrintu, z tmy nevedomosti a strachu, čo všetko rodí len smútok, do "svojho predivného svetla" /1 Pt 2, 9/. Ak prijmeme jeho Boží obraz a jeho vzťah ku mne, že sa ma nevzdá, "aj keby na teba tvoja matka zabudla, ja na teba nezaбудnem" /Iz 49, 15/, nie je možné, aby som pred ním kráčal plný strachu a obáv. V tomto poznaní je priestor pre radosť, dôveru, slobodu. Potom sú zbytočné otázky: Prečo práve ja, on, ona, teraz, za čo, pre čo, za čie hriechy musím takto pykať?

Radost ako dar pre iných

Naším vzorom je Ježiš, ktorého možno nazvať človekom pre iných. Jeho učenie a spôsob života je radostná zvesť. Šíriť evanjelium znamená aj šíriť radosť. Nie tú plytkú a neosobnú, ktorá sa vyjadruje sypaním žartov a anekdot, pozorovaním silvestrovského programu alebo čítaním Dikobrazu. V niektorých situáciách i to môže byť pekným darom. Nám však ide o oveľa hlbšiu radosť, ktorú nesieme a hlásame celou svojou bytosťou. Kresťan má dôvod, právo i povinnosť vybudovať si v podstate pozitívny a optimistický pohľad na svet a na život. Nemuseli by nás trápiť a rozčuľovať negatívne stránky u ľudí, aj v našom osobnom živote, lebo my vieme:

1. že ľudia sa to ešte nenaučili, alebo že na to hlavné zabudli;
2. že kazia radosť a otravujú život najprv sami sebe;
3. že dajakým spôsobom som za to aj ja zodpovedný;
4. a konečne, že ťažisko môjho života a mojej radosti je niekde celkom inde. Na tej hostine všetkých hostín.

V čom spočíva moja radosť, "ktorú mi nikto nemôže zobrať"
/Jn 16,22/?

Kresťanstvo ma naučilo žiť skromne a od sveta a od ľudí mnoho nečakať. Teším sa z každého skromného daru a som veľmi povďačný za svoje bytie a za všetky dary, ktorých, ak som pozorný a úprimný, je stále viac a viac. Kresťanstvo ma naučilo tvoriť, budovať, očisťovať, oslobodzovať, liečiť a byť užitočným pre iných. Pre toto poslanie máme aj v dnešnom svete neobmedzené možnosti. Žatva je veľká... /Lk 10,2/. Kresťanstvo mi otvorilo veľkú budúcnosť, oproti ktorej sú ničím momentálne straty, sklamanie, neúspechy a obete. Biblické slová Niest' svoj kríž a nasledovať /Mt 16, 24/ chápem ako základný kozmický zákon, ktorý sa prejavuje v tom, že sme stvorení pre radosť, pre radosť stále väčšiu. /Vo svojom krátkom živote mám na to dostatok dôkazov./ Každý vyšší stupeň radosti sa získava tým, že sa musí zaplatiť opustením nižšieho, ktorý nám však i potom zostáva, v celom inom, novom zmysle a svetle /dakedy až "stonásobne dostane ten..."- Mt 19, 29/ a tým, že žijem v dôvere v dobrú, láskavú a mne priaznivo naklonenú ruku, ktorá celú prírodu a ľudstvo múdro vedie a doteraz vyviedla z najťažších pádov a skúšok.

Stará kresťanská tradícia nás učí zmyšľať dobre o iných, konať dobre všetkým a šíriť poznanie o živote, ktorý má úžasnú cenu a budúcnosť. Až ponesieme tento dar pretavený na každodennú, trvalú, existenčnú radosť, až budeme ním naplnení, nemusíme sa toľko trápiť, čo darovať svojim blízkym pri rozličných príležitostiach. Každý z nás máme možnosť stať sa najväčším darom pre všetkých, čo nás poznajú.

Radosť zo zamerania života

Sme ako deti, ktoré radi cestujú na miesto, kde vedia, že im bude dobre. Každá námaha, každé čakanie, odriekanie sa sú znesiteľné, len ak smerujeme k cieľu. Naopak, ak niet cieľa, unaví a znudí sa každá hra. Nijaká hračka nie je dosť drahá a zaujímavá. Reálny, pravdivý a veľký cieľ zjednocuje ľudí a posväcuje obetované námahy. "Povedz mi, kam ideš, a ja ťa poviem, kto si." Kresťan vie, kam ide. Jeho Učiteľ preliat vlastnú krv, obetoval svoj život, aby prišiel tam, kam mal prísť, tam, kde je už len víťazstvo, radosť a nový život.

Ak sa nám stane zmŕtvychvstanie reálnou skutočnosťou, každý pohyb tým smerom môže byť darom a zdrojom radosti. Nijaký úsek nie je taký ťažký, aby sme ho odmietli, lebo len tade vedie cesta k cieľu. Poznanie cieľa posilnovalo kresťanov v najťažších skúškach, lebo vedeli, kam idú. Strata cieľa, nevedomosť o večnom živote sú stratou Boha a zákonite prinášajú dezorientáciu, rezignáciu, únavu a smútok, ktorý nemôžu zahnať nijaké náhrady. Ak sa nikam nejde, neoplatí sa prstom pohnúť. V tomto svete máme my kresťania svoje nezastupiteľné poslanie... Svojou radosťou, svojím životom máme hlásať, že pre každého človeka jestvuje nádej, východisko, budúcnosť a cieľ taký veľký, že sa oplatí preň nielen žiť, ale aj umierať.

Jediný smútok

je v tom, že nie som svätý, napísal Léon Bloy, francúzsky katolícky spisovateľ. A ďalší smútok spočíva, že aj keď nie sme svätí, jasne vidíme, ako mnohí ľudia v našej blízkosti a dobe si kazia svoj život, strácajú radosť, cit, humánnosť a vieru. Keby išlo len o moju osobu, o moju spásu, mal by som nesmierne veľa dôvodov pre radosť. Ale sme jedno telo, preto keď trpí jeden úd, aj ostatné sú tým postihnuté. Chápem Ježišov bezmocný plač nad Jeruzalemom a chápem aj smútok mnohých rodičov nad svojimi deťmi a bôľ kresťanov nad svetom, v ktorom musíme žiť. Často je v hre budúcnosť našich najbližších, príbuzných a priateľov. Keď, ako sa zdá, nevidia naše svetlo a naše reči im už nič nehovoria, ostáva nám úloha trpiaceho, vytrvalo kráčať svojou cestou, modliť sa za nich, milovať ich a čakať, až sa vytvoria priaznivé podmienky a oni vyčerpaní a unavení budú hľadať nové hodnoty, cesty a dôvody pre svoj život. Aby sme v týchto situáciách splnili svoje poslanie, rozdeľali a rozmnožili svoju radosť, musíme intenzívne žiť a naša "radosť musí byť úplná" /Jn 15, 11/.

Intenzita života je zdrojom radosti

Pri všetkom čiastočnom, neúplnom a povrchnom, čo ovládame, robíme a prežívame, svoj vlastný život máme možnosť žiť oveľa intenzívnejšie. Hlboko, pravdivo angažovaní pre Boha, ktorého sme si zvolili a ktorý je nad všetko a pre našich blízkych, ktorí nesmú pochybovať o našej láske.

Zdá sa, že väčšina ľudí, žije svoj život povrchno, konzumne, všetko je postavené na piesku, v ilúziách a potom v sklamaní. Zrýchlený spôsob života ich láka stále napred a ponúka nové zážitky. Nestačia objaviť, prežiť a vyčerpať všetku krásu a radosť, čo sa im ponúka. Nenaučili sa premýšľať a ísť na hĺbinu. My, keďže s nimi musíme absolvovať tento let, aby sme sa zachránili, máme možnosť byť hlbší, využiť chvíle samoty a ticha, byť citlivejší a pozornejší voči ľuďom, objaviť a študovať staré, dávno publikované knihy alebo sa dať informovať a informovať iných o tom peknom a múdrom, čo ešte možno zohnať na tom veľkom trhu falošných ideí a poloprávdy. Učíme sa premýšľať, žiť v pravde, angažovať sa správnym smerom, a v tom vidím dôvod k hrdosti a radosti.

Z čoho sa tešia ľudia?

Predmety radosti sú aj primerané veku a ako míľniky obrubujú cestu nášho života. Dalo by sa povedať: Povedz mi, z čoho máš najväčšiu radosť, a ja ti poviem, koľko máš rokov. Ľudia sa tešia zo života, z dobrých rodičov, hračiek, jedla, priateľov, kníh, pohybu, z pekných a zaujímavých vecí, z cestovania, z poznávania sveta, z peňazí, práce, lásky, moci, krásy, dobra, z rodiny. A kresťania? Kresťania nie sú anjelské bytosti v tomto svete. Aj kresťania vedia mať radosť z tohto všetkého. Všetky spomínané hodnoty a ešte aj iné sme sa naučili brať a užívať ako dar od Boha. Od detstva nás to učili a my hlásame mladým i starým, že Boh, ktorý nás miluje, je darcom všetkých darov. My sa od detstva na každom stupni svojho vývoja a primerane poznaniu a otvorenosti svojho srdca učíme milovať popri všetkom aj Boha, vidieť ho za tými darmi a nakoniec v ňí najchápavejší z nás aj uprostred svojej cesty/, ho vidíme vo všetkom a nad všetko. Keď postupne strácame jeho dary, ostáva nám on, ktorý je verný, ktorý jediný je najväčším zdrojom radosti pre tých, čo ho milujú.

Radost z Boha

Nezdá sa, že by kresťania prežívali mimoriadnu radost', keď v kostole spievajú pieseň Radostou oplývam. Asi sme na to ešte nedorástli. Viem, že možno prežívať veľkú radost' aj v rozjímaní o milovaných a vzácnych slovách alebo v mlčaní pred darom, ktorý je ešte vzácnejší, ako je Eucharistia. To je mystika. Šťastie a blaho tých, čo vystúpili na onú horu, o siedmich stupňoch, kde už je len liečivé ticho, chudobný život a riedky vzduch. Tam človek vidí oveľa viac, všeobecne, nedolieha sem virvar a jarmok života v nížinách. Tu je zdrojom smútku každá nedokonalosť, každý i ten najmenší hriech. Tu sa otvára nová perspektíva, kde už Boh je všetko vo všetkom a človek je celý v Bohu. To je posledná pozemská, nami evidovateľná, úplne reálna, všeobecne známa radost', vykúpená námahavým pochodom, vernosťou na ceste, kde nekvitli len ruže, posledný záblesk slnka, ktoré pozlacia celú minulosť; dáva jej význam. Človek sa aj v tomto bode môže obracať k ľuďom, aby im odovzdal svoje posledné slová a gesta lásky, odpustenia alebo múdrosti. Tak nás to pri poslednej večeri učí na smrť odsúdený a s touto situáciou zmierený náš Pán. Keby sme na jeho poslednej ceste už márne hľadali priestor pre radost', nájdeme na nej až dojímavú starosť o prítomných ľudí a ultima verba, posledné slová, plné múdrosti, poznania, odpustenia a nádeje.

Skutočná, hlboká radost' zo všetkého, čo človek môže a smie prežívať, nepadá samočinne z neba ako manna, ale je skôr výsledkom pravého poznania a poctivého zápasu o svoje miesto pred ľuďmi a pred Bohom.

SÚDRUH MÁČOVSKÝ O NÁBOŽENSKEJ POLITIKE NA SLOVENSKU

V Košiciach bol dňa 19. novembra 1986 aktív o otázkach súčasnej náboženskej politiky. Na ňom súdruh dr. Máčovský odpovedal na otázky a zaujal stanoviská. Niektoré jeho výroky tu uvádzame /v doslovnom znení a bez štylistickej úpravy/:

Dávame pozor na to, kto káže tam, kde kostol navštevujú intelektuáli. Mali sme pred zopár rokmi taký prípad v Bratislave, že sa duchovný s nami púšťal do polemiky, citoval tlač a také nehoráznosti. Vytahoval argumenty. My s nikým, kto je proti nám, nebudeme diskutovať. Už nemá štátny súhlas.

Biskupa Feranca pozvali do Juhoslávie. My sme zistili, že by tam mohol byť vystavený nátlaku klérofašistickej emigrácie. Pre jeho morálno-psychické vlastnosti nemali sme záruku, že by sa nedopustil výrokov, aké by neboli súhlasné s nami. Cestu sme zmarili.

Chceli Feranca z tajnej cirkvi odvieť od nášho postoja, ale sme im dali takú príučku, že si to nabudúce rozmyslia.

V Lutíne majú súdruhovia za úlohu podporovať pravoslávie. To je dôležitá politická úloha. Súdruhovia majú pokyny zúčastňovať sa pravoslávnych obradov.

My sa staráme, aby sa medzi veriacimi nešírili tie veci okolo Lúnd. Sú tam fakty, ktoré zatiaľ veda nevie vysvetliť, a sú tam aj protikomunistické snahy. My radšej nechávame rozširovať to okolo Medžugorja z Juhoslávie. Nech sa modlia trebárs aj sedem ružencov denne a postia do vyschnutia. Máme správy, že to tam aj hierarchia kriticky berie, a tak sa nám bude hodiť, keď to im tam narobí blamáž.

Zabezpečujeme kontakty aj s tajnou cirkvou. Máme tam našich ľudí, od ktorých nežiadame informácie, aby nevyvolali ostražitosť, ale pomocou nich rozširujeme informácie podporujúce naše zámery.

Do vysokých cirkevných funkcií pripustíme len takého, v ktorom máme záruku, že sa nepostaví proti našim cieľom. My nevyžadujeme, aby s nami ideologicky a politicky súhlasil. Môžu s nami diskutovať tam, kde im my dáme podmienky. Máme na to dost času a ľudí. Môžu si trebárs aj zanaďovať, keď neplníme ich požiadavky. Ale nesmú proti nám vystúpiť...

Kňaza, ktorý je atraktívny pre mládež, s bojovnými vlastnosťami, nedáme kázať tam, kde sa sústreďuje mládež. Pri výbere tém kázni a ich vypracovaní s nami spolupracujú pokrokoví duchovní.

Keď máme otázku na študentské krúžky, to sedí, že vznikol istý počet krúžkov medzi študentami stredných a vysokých škôl.. Tak tomu nie je v učilištiach.. Stalo sa to v dôsledku chýb v ideologickej práci, keď sme sa usilovali vytvoriť dobrú členskú základňu. Pacem in teris a nevenovali sme pozornosť činnosti tajnej cirkvi, ktorá viedla aj k tomuto. My sa ale staráme, aby v krúžkoch bol obmedzený vplyv bojových kňazov, jezultov, františkánov a tých. Podarilo sa nám zamedziť ovplyvňovanie vatikanským rádiom týchto členov krúžkov. To nebolo zložité, lebo pri vyjednávaniach a pomocou našich pák sme zariadili, aby Vatikán nevysielal tak, aby to strhlo mládež. Máme prenikanie reakčnej literatúry do týchto krúžkov, ostražitiť sme ku knihám od kanadských slovenských jezuitov, českej akadémie a niektoré zo slovenského ústavu Cyrila a Metoda v Ríme.. Prihrávame do tých krúžkov knižky iných náboženských spoločností vydaných v zahraničí, ktoré nemajú také bojové razenie. Také krúžky sú už dávno a na dôležité spoločenské otázky to vplyv nemá. Keď sme vydali nový zákon o umelom prerušení tehotenstva, tajná cirkev robila akcie, ale zákon bez rušivých momentov bol odhlasovaný.. Opakujem, také krúžky sú už známe ponad tridsať rokov, ale na vývin spoločnosti to nemá dôležitý vplyv. Dará sa nám zásobovať tie krúžky vtipmi a pesničkami.

Také tie štvanie Hlinku z Hlasu Ameriky a Slobodnej Európy. Nedá sa, nepodariť zabrániť, ..odoslanie niektorých tých ohováračiek. Niekedy im aj prihráme.

Tie krúžky stredaškolákov a vysokoškolákov, opakujem, dávame pozor, aby sa nešírili reči o boji za Krista, o mučeníctve a tak, aby neboli fanatici. Spievajú si dost aj to, čo zložili naši umelci a čo sa dáva do televízie. Vieme im "ilegálne" dodať Biblie, a inú takzvanú pozemnú literatúru, ale nie takú, ktorá by mohla vyvolať fanatizmus, aký by nám robil politické ťažkosti. Ich činnosti držíme v medziach takých zábavných stretnutí. A nech si niečo prečítajú aj z Biblie. Staráme sa, aby k Biblii nemali politické komentáre.

Na tých väčších stretnutiach, ku príkladu v Šaštíne, nám čosi ubehlo. Boli také klérofašistické provokácie podľa Andreja Hlinku! Za Boha život, za národ slobodu. Tomu musíme nabudúce zabrániť.

Chystáme pre tú nábožensky zataženú mládež aj koncert s takými zdanlivo náboženskými pesničkami... Dôležité je, aby náboženská mládež nebola politicky zneužitá.

Nemôžeme proti prejavom náboženského myslenia a prejavom energickejšie zasahovať pre zahranično-politické súvislosti. Treba urobiť i viac na poli ateistickej výchovy. Robíme opatrenia, aby sa redukovalo vyučovanie náboženstva, úspechy na tomto poli hmotne stimulujeme. Našu ideologickú prácu musíme urobiť príťažlivejšou. V tom očakávame zvýšený podiel mládežníckej organizácie.

Do biskupských funkcií nedovolíme takým, ktorí by presadzovali iné formy náboženského života, ako dosiaľ pripúšťame. Nepripustíme laický apoštolát, rehole ani iné spôsoby politického klerikalizmu. V tých, ktorých pustíme do vysokých cirkevných funkcií, musíme mať v tomto záruku. A my si tých ľudí dobre preveríme. Poviem príklad. Taký biskup Gábris. Súhlasili sme, aby bol arcibiskup, ale využil pobyt na synóde v Ríme pre útoky na náš systém vedeckej svetonázorovej výchovy na školách. Sklamal nás a robí nám aj iné problémy. Jeho povýšenie do funkcie arcibiskupa nepripustíme.

Pozn.: - Dr. Vincent Máčovský je námestník ministra kultúry SSR a generálny riaditeľ sekretariátu pre veci cirkevné pri Ministerstve kultúry SSR.

-Odporúčame prečítať si aj nasledujúci článok o cirkevnej politike v Maďarsku a porovnať ho s týmto článkom.

-Prosíme otcov biskupov, aby odpustili, že zverejňujeme ich mená v takejto súvislosti. Robíme to preto, aby sa pomocou autentického textu ukázala svojvoľná manipulácia cirkevnými činiteľmi u nás i beztáknosť slovných formulácií, aké používal vysoký štátny a politický predstaviteľ, keď hovoril o cirkevných veciach okresným cirkevným tajomníkom, pracovníkom štátnej bezpečnosti a lektorom ateizmu.

NÁBOŽENSKÉ PREMĚNY V MAĎARSKU

Tomka Mikuláš /Élet és tudomány, 1986, 46, 1446-1448/

Poniektoí tvrdia, že o náboženstve nemožno diskutovať, podobne ako o zalúbenosti. To preto, lebo - takrečeno - každý, kto ho posudzuje z vonkajška, ho vníma skreslene. O to viac sa ale samozrejme o nom polemizuje. Tak ako o láske, novšie sa hodne hovorí aj o náboženstve. Vzrušuje už jeho záhadnosť a aj to, že vždy poskytuje nejaké prekvapenie. Mienky o náboženstve sa veľmi rozchádzajú. Sú také rozmanité, že to až mýli. Môžeme sa stretnúť s tými najprotichodnejšími názormi. "Už roky je religiozita na ústupe", ale aj: "Nedá sa očakávať, že náboženstvo v dohľadnej dobe vymizne."... "Nábožnosť sa vytláča na perifériu spoločnosti; je charakteristická najmä pre staršie a menej vzdelané vrstvy", ale: "V posledných rokoch možno pozorovať náboženskú obrodu. Najmä v kruhoch mládeže a v skupinách intelektuálov."... "Náboženstvo sa zatlačuje do súkromného života" ale: "Schopnosť náboženstva formovať spoločenstvo, posilňovať rodinné zväzky a morálne zásady sa javí ako spoločenská hodnota." A tak ďalej.

Pri uvažovaní o našej spoločnosti a jej budúcnosti treba brať do úvahy aj religiozitu. A to nielen vynášaním povrchných úsudkov, ale disciplinovanou analýzou. Uplynulo už 20 rokov od skončenia prvého rozsiahlejšieho prieskumu religiozity u nás. Máme už viac ako 15-ročné údaje týkajúce sa vývojového trendu. Sú k dispozícii vedecké východiská. Poznáme fakty klúčového významu, ktoré môžu vyriešiť rozpornosti a neistoty spoločenského vedomia.

Sekularizácia? Prvé tri desaťročia socializmu boli vo všetkých smeroch charakteristické poklesom náboženskej horlivosti, náboženských vedomostí, zvetrávaním náboženskej tradície, chýbaním náboženskej výchovy čoraz väčšej časti mládeže, oslabovaním

cirkevných inštitúcií aj ich personálnym úbytkom. Rozpustenie cirkevných organizácií, ako aj protináboženská kampaň vedená administratívnymi prostriedkami v 50. rokoch spôsobili, že široké masy si osvili materializmus a antiklerikalizmus ako základný životný postoj /aj keď nie na úrovni teoretickej, tak aspoň praktickej/. Vznikla a zosilnela socialistická spoločenská tradícia sviatkov. Z prevládajúceho a takmer jediného svetonázoru sa kresťanstvo stalo len jedným spomedzi ostatných. Zanikla prirodzená samozrejmá religiozita. Počet veriacich poklesol. Teda: sekularizácia! A to taká zjavná, že niektorí hovorili priamo o odumieraní náboženstva. Do konca 70. rokov sa to vôbec nezdalo nereálne.

Dnes sa zdá, ako by sa rokom 1978 tento pochod skončil. Odvtedy je síce počet prihlásených na vyučovanie náboženstva stále nízky, ale ďalej už neklesá, tiež počet uchádzačov o štúdium teológie neklesá a počet tých, ktorí sa pokladajú za veriacich, skôr stúpa, než by klesal. /Tento pomer už sám o sebe nie je zanedbateľný: podľa rozličných prieskumov dnes asi 44 - 59 % dospelého obyvateľstva sa pokladá za veriacich./ Podľa toho v súčasnosti ďalšia sekularizácia nepokračuje. Trend sa azda aj obrátil. Presnejšie vyjadrené: Na jednej strane aj dnes pretrvávajú ústup náboženskej tradície, pričom je zvlášť účinná výchova bez náboženstva. Materské a základné školy a mládežnícke organizácie sú inštitucionálnymi zárukami odnáboženšťovania. Vo vekovej kategórii dospievajúcich je čoraz menej veriacich. Na druhej strane je ale faktom aj náboženské prebudenie. Najvýznamnejším príznakom toho je zvyšujúci sa záujem o náboženstvo v každodennom živote. Objavujú sa nové náboženské formy. Mladí vytvárajú svoje náboženské spoločenstvá. Okrem toho niečo prezrádza aj štatistika. Ak sa dnes pýtame tých, u ktorých sa pred poldruha desaťročím konal prieskum, zistíme dve skutočnosti: okrem toho, že sa stali staršími, vzrástol medzi nimi počet tých, ktorí sa považujú za veriacich.

Rozvoj religiozity? Zrejme aspoň u častí ide o prejav zvedavosti, o prejav vzbury proti tabuizovaniu náboženských otázok, u mladých o prejav experimentovania a hľadania partnerstva, čo je charakteristické pre ich vek. Bolo by však sebaklamom nevšimnúť si, že veľká časť kresťanov nepovažuje svoje náboženské presvedčenie len za prijatie jednej z ideológií, ale chápe ho ako realizáciu svojho presvedčenia v každodennej praxi, ako uskutočňovanie svojbytného životného štýlu. Títo ľudia sú presvedčení, že práve pomocou svojho náboženstva môžu žiť zaujímavejší život - na úžitok ich samotných aj iných. A obrátiac vec, možno povedať, že napriek vyzdvihovaniu našich úspechov, cieľov a socialistických ideálov, väčšia časť našej spoločnosti nenachádza v nich to maximum, pre ktoré sa pokladá byť povolaná a schopná. Toto je veľmi povážlivá skutočnosť! Takisto stojí za uvažovanie aj to, že pre veľkú časť veriacich nie je náboženstvo akýmsi elixírom na hojenie rôznych krívd a ešte menej únikom pred skutočnými problémami, ale ho pokladajú za vyvrcholenie ľudského a spoločenského rozvoja, tvorivosti a prístupu k riešeniu problémov. Náboženstvo teda mnohých priťahuje lákaním k vyššie posunutým mierkam snažení.

Prvé dojmy možno zhrnúť nasledovne:

1. Zdá sa, že sa zastavil sekularizačný proces /či presnejšie povedané, nastala rovnováha medzi rozkladom a obrozením?/.
2. Socializácia, výchova detí, všeobecná vzdelávacia sústava zväčša zabránuje tomu, aby sa vyvinul u detí predškolského a školského veku pevnejší kontakt s náboženstvom.
3. So stúpajúcim vekom sa časť predtým neveriacich stáva veriacimi. Tento proces sa začína už v teenagerskom veku.

Pri hlbšom pohľade uvidíme, že premeny sú zložitejšie a mnohovrstvové. Dnes je iný spoločenský podklad nábožnosti ako pred generáciou. Náboženské inštitúcie majú celkom inú väzbu s mocenskými orgánmi než v minulosti. Mení sa aj samotná vnútorná štruktúra cirkví. Kde-tu je aj ideologický obsah náboženstva iný než v minulosti. V podstate spoločenských premien je aj to, že popri vrstvách chrániacich tradíciu sa objavujú aj nové, tradíciu vytvárajúce novátorské skupiny. Ťažisko obrody náboženstva sa presunulo z dedín do miest. Popri "ľudovej" a "tradičnej" zbožnosti sa stáva stále dôležitejším intelektuálne zakotvený a celú osobnosť pretvárajúci kresťanský životný štýl. "Náboženstvo starých ľudí" je dnes nanajvýš jedným z typov, popri ktorom je tu náboženská angažovanosť a viera mladých, vyrastajúcich v socializme. Okrem pasívnej zbožnosti vegetujúcej na okraji spoločnosti /ktorá je ale ešte vždy najpočetnejšie zastúpená/ sa objavuje nábožnosť hľadajúca, iniciatívna, opierajúca sa o vrstvy spoločnosti nachádzajúce sa v rozmachu - o mládež a inteligenciu.

Ohľadom miesta v spoločenskej štruktúre a v politike sa cirkvi dostali dosť krivolakými cestami k dnešnému sebauvedomeniu. Nebolo pre ne ľahké zbaviť sa stáročného mocenského podhubia a pýchy. Najprv po boku vládnuceho systému, potom v boji proti novej moci, vždy sa snažili získať účasť na moci. /V začiatkoch našich najnovších dejín boli cirkvi oporami opozície!/ Trvalo istý čas, kým usilovania o práva, moc a inštitúcie sa vystriedali ochotou spolupracovať bez výhrad a slúžiť. Dnešná sociálnopolitická angažovanosť cirkví v boji proti alkoholizmu, narkománii, v starostlivosti o narušenú mládež, o záchranu zatrpknutých, životom znechutených ľudí, o telesne a duševne postihnuté deti zodpovedá skutočnej spoločenskej potrebe. Sú to také formy spoločenskej svojpomoci, ktoré nemožno prehliadať. Pre štátne sociálne zabezpečenie ostáva začleniť a využiť túto ochotu, odbornú prípravu a niekde aj vytvoriť potrebné odborné a ústavné podmienky. Je otázne, ako dokážeme všetky tieto iniciatívy zúročiť v prospech celej spoločnosti.

Napriek všetkej skutočnej a možnej súčinnosti len veľmi nezreteľne vidno cirkvi vo formálnej organizácii spoločnosti. U nás je najvlastnejším priestorom náboženskej akvitivity oblasť neoficiálnej organizovanosti v podobe spoločenstiev a osobných stykov. Tieto sa neobmedzujú len na súkromný život, ale zahrňajú aj ten sociálny priestor, kde individuálna iniciatíva nadobúda skutočný tvar, kde v konkrétnych ľudských situáciách sa ešte nepretrhlo pojivo spoločenstva s jednotlivcom, kde sa môžu vzťahovať prvé kľúčky miestnej komunity. Toto je tá najprvotnejšia, najkrehkejšia, ale nepochybne aj najplodnejšia rovina spoločenského života. Vykázanie cirkví z formálneho systému spoločenskej organizovanosti zrejme len na prechodnú dobu oslabilo ich vitalitu. Je tiež pravdou, že "výpad" účasti cirkví na moci a na štátnej byrokracii urýchlilo ich vnútornú premenu.

Mení sa vnútorná organizácia cirkví. Okrem kléru vzrastá úloha laikov. Rozmach náboženských obcí a iných spoločenstiev pozmenuje spôsob pestovania, odovzdávania a usmernenia zbožnosti. Okrem formálnej cirkevnej organizácie majú významnú úlohu aj spontánne sa vytvárajúce zoskupenia, nezriedka prejavujúce aj kritický postoj voči oficiálnemu cirkevnému riadeniu. Temer všade vo svete vzrastá počet a význam náboženských spoločenstiev. U nás je to spôsobené aj tým, že knazi, resp. úradné cirkevné orgány majú značne obmedzené možnosti spoločenského, kultúrneho, výukového a sociálneho pôsobenia. Veriaci, ktorí chcú praktizovať svoje vlastné presvedčenie vo svojom prostredí, a napr. rodičia žiadajúci si odovzdávať svoju vieru deťom sú priam nútení hľadať spôsob, ako

uskutočniť svoje požiadavky. Jednou z hlavných príčin neprehľadného a ťažko zosúladiťelného bujnenia náboženských spoločenstiev je to, že v 50. rokoch boli bez ohľadov na skutočné právne a spoločenské nároky zrušené rehole, záujmové náboženské organizácie, možnosti kultúrneho života náboženských spoločenstiev a pod.

V minulosti bola religioznosť pod prísnyim dohľadom cirkevných orgánov - bola to dobre prehľadná, svetonázorove, morálne, spoločensky vymedzená organizácia. Dnes sa ideová súdržnosť realizuje v mnohorakosti organizačných foriem a rozmanitosti snáh. Sú sekty, ktoré propovedajú blízky koniec sveta. Zanedbateľná časť našich veriacich sa usiluje zaslúžiť si večnú blaženosť negáciou našej spoločnosti. Veľká väčšina veriacich však našla svoje miesto, ciele a úlohy v rozvíjajúcom sa socializme. Pre podstatnú časť veriacich je náboženstvo katalyzátorom, pomocou ktorého sa dokážu odhodlanejšie a účinnejšie podieľať na každodennej pozitívnej tvorivej práci a na riešení našich najpálčivejších spoločenských problémov. Najmä pre obnovujúcu sa zložnosť mladých je charakteristické, že je neoddeliteľná od kolektívnosti a od pocitu zodpovednosti voči celej našej spoločnosti. Na tomto mieste sa dá hovoriť o novom ideologickom obsahu náboženstva a uvažovať o neobmedzených možnostiach praktickej spolupráce veriacich a neveriacich na základe bezvýhradnej úcty k osobnosti a k pohnútkam každého, uplatňovanej ponad všetky svetonázorové polemiky.

Nielen naše idey, socialistický humanizmus, ale aj naša ústava a zákony zabezpečujú, že veriacich budeme posudzovať rovnako ako aj iných a poskytovať im rovnaké práva a možnosti. Pre veriacich to znamená nielen slobodu účasti na obradoch a možnosť praktizovania náboženstva. Ten, kto chápe svoju nábožnosť ako životný štýl v kolektívnom duchu, ten pokladá za samozrejmú nárok na mnohostranné náboženské a spoločenské kontakty. Ten, kto v náboženstve vidí aj kultúru, hľadá realizačné formy a prostriedky komunikácie, aby ju mohol poskytnúť našej verejnosti. Konečne veriaci človek chce vo viere vychovávať aj svoje dieťa. O odovzdávaní nábožnosti platia dohody medzi cirkvami a štátom - sčasti pochádzajúce ešte z 50. rokov - ktoré umožňujú isté spôsoby náboženskej výuky a pôsobenie niekoľkých cirkevných stredných škôl. Pri znalosti údajov o svetonázorovej situácii mládeže sotva možno pochybovať o tom, že veriaci by si želali rozšíriť prostriedky, spôsoby a zariadenia pre náboženskú výchovu a vzdelávanie.

Prvé obdobie nášho socialistického rozvoja sťažovala diferenciácia veriacich a neveriacich občanov, napätie medzi štátom a cirkvami, skutočné aj domnelé rozpory. Odvtedy sme sa priblížili k spoločenskej jednote, k spoločnému riešeniu spoločných úloh. Vieme, že "front triedneho zápasu nepribíhal medzi veriacimi a neveriacimi - a ani dnes nie je - na tejto línii." Vieme aj to, že významná časť našej spoločnosti je veriaca a nachádza aj svoje miesto v socializme. Toto je základom toho, aby sme sa povzniesli nad všetky tie obavy a urážky, ktoré po niekoľko desaťročí na oboch stranách sťažovali súdržnosť. Pomaly sa učíme diskutovať o svojom presvedčení a viere tak, aby sme poskytli druhej strane /v oznamovacích prostriedkoch, výchove, formovaní spoločnosti/ všetky možnosti sebarealizácie. Úprimne diskutovať sa dá, pravda len v pekoji. Toto sa dnes darí lepšie ako včera a dúfajme, že zajtra sa bude dariť lepšie ako dnes.

Článok "Náboženské premeny" dopĺňujú nasledujúce informácie!

V rokoch 1984 - 1986 sa pri prieskume zahrňajúcom niekoľko desiatok tisíc obyvateľov dospelého veku získali tieto údaje týkajúce sa ich pomeru k náboženstvu /v %/:

- som veriaci podľa učenia cirkvi	13,4
- som veriaci svojím spôsobom	48,9
- neviem povedať, či som veriaci alebo nie	7,4
- nie som veriaci, tieto veci ma nezaujímajú	16,8
- nie som veriaci, lebo podľa mňa náboženstvo nemá pravdu	13,5

Posledné sčítanie ľudu, pri ktorom sa zaznamenával údaj o náboženskej príslušnosti, bolo r. 1949. Podľa vtedajších údajov sa obyvateľstvo krajiny podľa náboženstva delilo takto /v %/:

- rímski katolíci	67,8
- grécki katolíci	2,7
- reformovaní	21,9
- evanjelici	5,2
- izraeliti	0,5
- iní	0,9

V nedeľu sa zúčastňuje na bohoslužbách asi 12 % obyvateľstva krajiny, na veľké sviatky 30 - 35 %. 2/3 detí sa krstí. Skoro 1/2 sobášov sa uzatvára aj v kostole. 75 % zomrelých pocho-
vávajú za cirkevnej asistencie.

Náklad novinových publikácií vydávaných cirkevnými nakladateľstvami tvorí 0,6 % všetkých novinových výtlačkov. Náboženská literatúra predstavuje 0,7 % celej maďarskej knižnej produkcie.

Cirkevné školy v Maďarsku. V našej vlasti, tak ako inde v Európe, v priebehu dejín prvé školy zakladali katolícke kláštory a biskupstvá. Na začiatku novoveku opäť skoro celé národné vzdelávanie viedli a udržiavali cirkvi. V rokoch pred 2. svetovou vojnou boli 2/3 /67,3 %/ základných škôl, 1/4 /25,4 %/ meštianskych škôl, 1/2 /51,7 %/ gymnázií a 4/5 /79,7 %/ učiteľských ústavov a škôl pre vychovávateľky pod cirkevnou správou. Okrem toho pôsobili viaceré cirkevne usmernené právnické, teologické a pedagogické vysoké školy. Veľká časť nákladov na školy sa hradila zo ziskov z cirkevných majetkov.

R. 1948 bolo školstvo zoštátnené. Na základe neskorších dohôd medzi štátom a cirkvami dnes pôsobí v Maďarsku 10 cirkevných gymnázií - 8 katolíckych, jedno reformátorské a jedno izraelské. Plat profesorov čiastočne hradí štát. Náklady na udržiavanie škôl poskytujú cirkvi. Náklady na výuku a internátne bývanie znášajú rodičia študentov. Dnešný mesačný poplatok za jedného frekventanta je 2000 forintov; teda nie je lacné, keď veriaci rodič chce poskytnúť svojmu dieťaťu vzdelanie zodpovedajúce jeho svetonázoru.

Nevýhodné diferenciacia absolventov cirkevných gymnázií pri prijímaní na vysoké školy sa z roka na rok zmenšuje. Podľa údajov ministerstva školstva sa v r. 1971 - 1979 prijalo na vysoké školy 74 % absolventov štátnych gymnázií a 47 % cirkevných gymnázií, ktorí vyhovelí prijímacím skúškam. V r. 1980 - 1984 z tých, ktorí urobili prijímacie skúšky, bolo prijatých 92 % absolventov štátnych gymnázií a 80 % z cirkevných gymnázií. Odvtedy sa znevýhodňovanie ďalej zmenšilo.

Pozn.: - Citovaný časopis Élet és tudomány /Život a veda/ uverejňuje štátne vydavateľstvo v Maďarsku s aktuálnym spoločenským a populárno-vedeckým zameraním.

- Doporučujeme prečítať si aj predchádzajúci článok o cirkevnej politike u nás a porovnať ho s týmto článkom.

"List, ktorý rozhodol o živote tisícov - Bol to list spišského biskupa Jána Vojtaššáka. Bol to otrasný list. Pán biskup mi písal, že slovenskí Židia, vyvezení Nemcami do Poľska, boli vyvezení vlastne na smrť. Nie sú osídľovaní - ako znela zmluva - ale vyvražďovaní. Má o tom informácie, ktorým musí veriť, i keď je to neuveriteľné. List bol úctivý, ale neobyčajne energický. Plný roztrpčenia, rozhorčenia. A bolesti, najmä bolesti.

Informátor alebo informátori pána biskupa tvrdili, že Židov, vyvážaných do Poľska a celej Európy, postupne vraždia. A tento osud hrozí i Židom zo Slovenska. Väčšina už zahynula. A smrť, istá smrť hrozí aj tým, ktorí majú byť vyvezení. Nie je to vysídľovanie, je to vyvražďovanie! A preto sám biskup žiadal, aby sa ohlásené pokračovanie vo vyvážaní odvolalo. Viac nesmie byť vyvezený ani jeden Žid. Keby sme pokračovali vo vyvážaní Židov, išlo by o zločin, o spoluvraždu, o zodpovednosť za vraždu. Treba to zastaviť a vyslať komisiu na miesta, kde boli vyvezení slovenskí Židia, aby zistili celú pravdu.

Toho dňa, keď som dostal biskupov list, mala byť ministerská rada a ja som jej mal predsedieť, lebo Tuka bol chorý. Tuka bol nielen predsedom vlády, ale i ministrom zahraničia, a ja som ho zastupoval i v takých veciach, ako bola židovská otázka, hoci jeho ústavným zástupcom bol minister spravodlivosti dr. Gejza Fritz.

Otázka židovská, presnejšie vysídľovanie Židov, bolo vecou môjho rezortu. Preto bol list adresovaný mne. No hlavne preto, že som vyhlásil: Príde marec, príde apríl a vlaky pôjdu ďalej. Totiž transporty so Židmi.

Vyvážanie Židov má svoju dlhú a smutnú históriu. Mne je trpké každé slovo o tejto veci. Ja som bol a chcel som byť dôsledný v židovskej otázke. Po dr. Tukovi ja som sa exponoval najviac za "vyriešenie" židovskej otázky. /To len teraz dávam do úvodu, keď už viem, čo sa stalo, keď už vieme o Osvienčime/. Preto som bol taký otrasený a zhrozený nad biskupovým listom. Dosiaľ som nechcel, pretože som nemohol som veriť rečiam o plynových komorách. Prichádzali správy, boli reči o tom, ale kto by mohol niečo podobného veriť? Až teraz.

Biskup hovoril ako človek, ktorý vie. Nevie, odkiaľ, neviem, ako bolo možné, že dostal také informácie. Veď prvý útek z Osvienčima, ako je známe, bol až o rok neskôršie. Vtedy už platilo naše rozhodnutie, že viac ani jeden Žid vyvezený nebude, práve zásluhou listu pána biskupa Vojtaššáka - a ani nebol. A tak potom, keď zo všetkých zemí ovládaných Hitlerom, teda aj z Maďarska, šli najväčšie transporty so Židmi do plynových komôr, zo Slovenska neodišiel ani jediný, lebo tu bol biskup Ján Vojtaššák!

Od Hitlera prišli tri veľmi dôrazné intervencie a interveni boli vysokopostavení nacisti z Hitlerovho kruhu, ale neustúpili sme. Z toho vyplýva, že by nebolo došlo k vyvážaniu, keby sme boli predpokladali Osvienčim. To sa dostalo i do rozsudku nad mnou: Dal zastaviť vyvážanie Židov, akonáhle sa dozvedel, čo sa s nimi deje. /Necitujem, uvádzam obsah./ Pokladám za pravdepodobné, že táto skutočnosť rozhodla o mojom živote. Reči o tom, že niektorí moji priatelia-komunisti ma zachránili vraj za to, že ja som zachránil komunistických činiteľov, sú iba rečami. Rozhodlo vyvážanie Židov.

Naskytá sa otázka, prečo bol teda popravený prezident dr. Jozef Tiso? Veď prezident Židov zachraňoval a vítal zastavenie. Obhajoba prezidentova /dr. Žabkay/ však márne operovala týmto argumentom. Predseda súdu Daxner odpovedal: "Stále dokazujete, že Tiso s tým vyvážaním nemal nič spoločné, to znamená, že nemal nič spoločné ani s jeho zastavením." Bola to rubalistika /prekrucovanie pravdy/, zlomyselnosť, lož. Ale nie táto otázka rozhodla o poprave. O tej bolo už dávno predtým rozhodnuté, a to na najvyššom mieste, najvyšším činiteľom štátu!

x x x

- Nepomôže nám ľudská činnosť, ale Kristovo utrpenie. Mať na ňom účasť, to je moja túžba.

/Edith Steinová/

- Musíme sa naučiť tiež toto: vidieť, že druhí nesú svoj kríž, ale my im ho nemôžeme vziať. Je to ťažšie než niesť vlastný kríž, ale nič sa nedá robiť.

/Edith Steinová/

- Vložiť svoju ruku do ruky Prozreteľnosti znamená zasnúbiť sa s radosťou.

/sv. Klára z Assisi/

- Boh žehná tým, ktorí nesú svoj kríž so spevom, s dušou vo svetle, s očami v nebi a so srdcom plným nádeje.

/Kardinál Mercier/

- Svet bude patriť tomu, kto mu dá najväčšiu nádej.

/P. T. de Chardin/

- Kto má rád ľudí, ten ich chápe; kto ľudí chápe, ten ich musí mať rád.

- Pravda musí byť vždy láskavá.

/Myšlienky sv. Františka Sal./

- Všetko bolo stvorené ako dar z lásky pre mňa, a ja som bol stvorený ako dar pre iných.

/Klára Lubichová/

- Láska má dve dcéry: dobrotu a trpezlivosť.

- Čo rozdávaš je tvoje, čo si nechávaš, o to si už prišiel.

/Stará židovská múdrosť/

Spojenie mien v nadpise tejto state azda prekvapí čitateľa. Až najnovšie skúmanie potvrdzuje jeho správnosť. Oni dvaja, sestra Edith Steinová a brat Volfgang Rosenbaum, obaja pochádzali zo Židovstva, našli cestu ku kresťanstvu, našli cestu k reholnému životu a kráčali spoločne tou istou cestou obetnej smrti v Osvienčime.

EDITH STEINOVÁ. Je to jedna z veľkých, významných ženských postáv nášho storočia. Je náboženským fenoménom svojho druhu. "Pokladáme ju za zvestovateľku ducha vysokej úrovne. Je prvou Židovkou, ktorá ako učená filozofka sa prepracovávala k univerzitnej katedre. Jej dielo predstavuje päť veľkých zväzkov. Ani jedna iná žena v Európe nemôže sa pochváliť tým, že by nám bola v 20. storočí podala dokumentárne taký vedecký výkon.

Profesor Husserl o nej píše: "Slečna Dr. Edith Steinová, moja dlhoročná žiačka na univerzitách v Göttingene a vo Freiburgu, získala v letnom semestri roka 1916 vo Freiburgu summa cum laude doktorát filozofie, a to vynikajúcou vedeckou rozpravou o 'vcítení sa',

ktorá hneď po svojom zverejnení vzbudila záujem odborníkov. Posobila potom vyše pol druhu roka ako moja asistentka a poskytovala mi cenné služby nielen pri usporadúvaní a spracúvaní mojich rukopisov pre objemné vedecké publikácie, ale práve tak aj pri mojej akademickej pedagogickej činnosti. V tomto smere pravidelne viedla filozofické cvičenia mojich poslucháčov usilujúcich sa o ďalšie vedecké vzdelanie, na ktorých sa zúčastňovali nielen záčiatocníci vo filozofii, ale aj pokročilí. O vynikajúcom úspechu tohto spolupôsobenia presviedčal som sa počas mojich vlastných seminárnych cvičení aj v osobnom styku s mojimi poslucháčmi."

To bola Edith Steinová.

Sledujme jej kroky:

Narodila sa 12. októbra 1891 vo Vratislavi v mnohohodetnej rodine. Jej rodičia vlastnili dobre zavedený obchod s drevom. Kto poznal matku, raz-dva zistí podobnosť s jej najmladším dieťaťom Edith. Bola to nadpriemerná osobnosť, vskutku silná žena. To dcéra po matke zdedila.

Edith Steinová sama o sebe píše:

"Od svojho 13. roka do 21 roka života som bola ateistkou. lebo som nebola schopná veriť v jestvovanie Boha."

Cesta mladej ateistky viedla z Vratislavi po maturite na univerzitu v Göttingene. Roku 1915 sa prihlásila ako dobrovoľníčka k Červenému krížu. Boli by sme ju našli vo vojnovom lazarete v Hraniciach na Morave. Roku 1916 nasledovala promócia, potom bola asistentkou u profesora Husserla vo Freiburgu. Roku 1917 prvýkrát do jej života mohutne vnikla skutočnosť Boha, a to celkom neočakávaným spôsobom. Na fronte padol profesor Reinach, ktorého si vysoko vážila. Mladú študentku až do hĺbky duše zasiahlo, ako statočne, so silou skutočnej kresťanskej viery znášala smútok manželka tohto profesora. Tu natrafila na "fenomén" kresťanstva, na "fenomén" katolíckej cirkvi. V lete 1921 nasledovala druhá veľká podoba stretnutia, ktorú by sme mohli označiť za Božiu hodinu v jej živote: návšteva u Hedwig Conradovej-Martiusovej.

Pred spaním u Hedwig Conradovej-Martiusovej si Edith Steinová zoberie z knižnice knihu na čítanie, a je to "Život svätej Terézie z Avily". Edith Steinová píše: "Keď som ráno knihu zatvorila, povedala som si: Toto je pravda!" Navštívil ju Boh. Do jej života vniklo slovo veľkej Terézie "Boh sám dostačuje". Boh jestvuje, navštívil ju. Krst prijala na Nový rok 1922, potom sme ju mohli nájsť v Speyeri v učiteľskom seminári dominikánok. Roku 1932 sa stala docentkou na Pedagogickom inštitúte v Münsteri, o rok nato jej nový režim zakázal učiť. Toho istého roku 1933 vstúpila do karmelitánskeho kláštora v Kolíne nad Rýnom. Edith Steinová píše: "Nie ľudská činnosť nám môže pomôcť, ale Kristovo utrpenie. Túžim mať na ňom podiel." Jej rehoľné meno je TERÉZIA BENEDIKTA Z KRÍŽA. Je to meno, program i poslanie zároveň.

Navštívili sme karmelitánsky kláštor v Kolíne nad Rýnom, rozprávali sme sa s očitými svedkami. Roku 1938 odišla sestra Benedikta do Holandska, do karmelitánskeho kláštora v Echte. Navštívili sme kláštor v Echte. Kľačali sme na tom istom mieste, kde posledný raz v chóre kľačala na čisto vydrhnutej podlahe. Druhého augusta 1942 o piatej popoludní boli sestry zhromaždené v chóre. Pri bráne sa chýľali dvaja dôstojníci SS. Sestru Benediktu zavolali do hovorne. Ešte ráno toho dňa pracovala na svojom veľkom diele "Vedomosť kríža". Teraz mala to, čo napísala a čo premyslela, prakticky osvedčiť. Jej priateľka Hedwig Conradová-Martiusová píše: "Neochvejnosť v konaní a utrpení, akú prejavila na

svojom poslednom osobnom pôsobisku, neotrasiteľná statočnosť, úporná snaha zameraná iba na jeden jediný cieľ, to bola Edith Steinová." Keď sestra Benedikta stála za veľkou železnou mrežou, dôstojníci SS ju okríkli: "Odpracte toto tu /mysleli železnú mrežu/ a poďte von!" Odpovedala pokojne, s rukami pod škapuliarom: "To mi musíte najprv ukázať!"

Poznáme jej ďalšiu cestu cez prechodný tábor Amersfort do tábora Westerborku, kde večer 2. augusta 1942 stretla brata františkána Wolfganga Rosenbauma.

WOLFGANG ROSENBAUM. Sledujme kroky tohto muža, ktorý spolu s Edith Steinovou bol splynovaný a kráčal v ústrety dokonalosti v Osvienčime: sestra Edith 9. augusta, brat Wolfgang 30. septembra. Narodil sa 27. mája 1915 ako syn obchodníka Louisa Rosenbauma a jeho ženy Elli, rodenej Markusovej, vo Wittene, Bahnhofstrasse 19.

Jeho najlepším kamarátom zo školy bol chlapec od susedov, katolík. A ešte jedna rodina mala naňho veľký vplyv, rodina prednostu pošty Zurhastu, starého domáceho priateľa Rosenbaumovcov. To, čo dnes nazývame "farským spoločenstvom", bolo už vtedy vo witten-skej farnosti živé. Farár Rechmann, dušpastier farnosti sv. Františka, nám hovorí, že rozhovory s prednostom pošty Zurhastom dali zrejme podnet na to, že Žid mohol bližšie spoznať kresťanstvo a katolícku cirkev.

V eeste ku kresťanstvu stáli veľké ťažkosti. Pri oslavách narodenín svojho otca sa Fritz Rosenbaum spolu vážne a spolu žartom v pokročilej hodine opovážil vysloviť otázku: "Otec, čo by si povedal na to, keby som sa stal jedného dňa katolíkom?" Otec rozzúrene vyskočil a vyhlásil: "Keď sa staneš katolíkom, vydaším ťa." Podľa inej verzie tohto rozhovoru mu otec hrozil, že by ho na mieste zabil. Bez vedomia rodičov, celkom isto bez vedomia otcovho sa stal Fritz Rosenbaum 15. septembra 1933 katolíkom a dal sa pokrstiť farárovi Rechmannovi. A 8. októbra 1933 ho sviatci biskup Baumann vo Wittene birmoval. Večer po krste Fritz svojmu farárovi povedal: "Teraz je všetko, ale vonkoncom všetko jedno, len keď mám rád Ježiša!"

Krstný otec Heinz Koch spolu so svojou rodinou bol verným strážcom duchovného programu brata Wolfganga. Farár Rechmann uistuje, že nikdy za svoje dušpastierske roky nespoznal človeka, ktorý by bol tak dával najavo a preukazoval osobnú lásku k Ježišovi ako jeho krstenec Fritz Rosenbaum. Fritzov otec zomrel roku 1935 na následky srdcového infarktu. Po smrti otca sa stala nábožensky založená matka, celkom isto na podnet svojho syna, tak isto katolíčkou. Krst prijala 20. decembra 1936 a sviatosť birmovania roku 1939 v Kolíne nad Rýnom. Od toho roku sa nám matkina stopa stráca.

Fritz Rosenbaum častejšie spomínal svojmu farárovi svoje plány do budúcnosti. Už predtým sa bol stretol so sv. Františkom. Františkova otázka "Pane, čo chceš, aby som urobil?" boli v živote Fritza Rosenbauma reálnou skutočnosťou. Úsilím jeho farára podarilo sa mu dostať sa do kontaktu s provinciálom Saskej františkánskej provincie vo Werle. Ten ho upozornil na veľké ťažkosti a varoval ho pred prenáhleným krokom. Posledný raz ho varoval 13. septembra 1938. O niekoľko dní nato, 9. novembra 1938, prišla noc hrôzy, ktorú nazývame "krištáľovou nocou". Fritza Rosenbauma vtedy surovo zbili, a keď povedal svojim nepriateľom, že je katolík, ešte len nato ho poriadne stýrali. Dokrvavený sa potajme v noci ukryl u farára Rechmanna. Čivtedy vystupoval pod menom Fritz Rensing. Pod týmto krycím menom ho nachádzame ešte pri niekoľkých drobných príhodách, o ktorých nám rozprávali ešte žijúci svedkovia. Roku 1938, krátko pred Veľkou nocou, bol Wolfgang Rosenbaum so svojou matkou

v eifelskom kraji u rodiny Grosediekovcov v Briningene, v okrese Bitburg. Tej rodine písal kartu, jediný písomný dokument, ktorý po ňom máme, s vlastným podpisom a stručným pozdravom matke.

"Kráčať v šlapajách Kristových", tak stojí v prvom liste sv. Petra a tak to písal sv. František znova a znova svojim spolu-
bratom. Kráčať v šlapajách, ako sa to robí? Sledujme šlapaje brata Volfganga Rosenbauma, meter po metri. S krycím menom Fritz Rensing dostal sa po troch rokoch čakateľstva konečne k noviciátu v reholi. S veľkým "J" v pase, ominóznou skratkou pre Žida, dostal Fritz Rosenbaum na osobné sprostredkovanie holandského ministra spravodlivosti od rehole povolenie odísť do Holandska. To sa stalo 1. marca 1939. Na vigíliu sviatku sv. Františka, 3. októbra, prijali Fritza Rensinga, Fritza Rosenbauma, do kláštorného tretieho rádu pod rehoľným menom brat Volfgang. Jeho spolubratia, vyjmúc predstaveného domu, nevedeli o jeho židovskej minulosti.

Spolubratia mu spoločný život málo uľahčovali. Tak jednoc-
značne svedčia tí, čo s ním boli. Príčinou bolo to, že nevedeli, kto vlastne je, a nik mu ani dobre nerozumel. Keď sa v neskorej jeseni roka 1939 po vypuknutí vojny potichu hovorilo o plánovanom alebo možnom útoku Nemcov na Holandsko, cítilo sa vedenie kláštora nútené dostať novica do bezpečia. Previedli ho 16. novembra 1939 do woerdenského kláštora ležiaceho na západ od Utrechtu. Kláštor patrí k Holandskej františkánskej provincii a vtedy vlastnil veľkú tlačiareň. V nej brat Volfgang pracoval. Ešte v škole sa bol učil latinčinu a štyri roky študoval francúzštinu, takže si pre tlačiareň priniesol isté predpoklady. Keď potom 10. mája 1940 Nemci obsadili Holandsko, všetci cudzinci sa dostali do ochrannej väzby, medziiným aj brat Beátus Durchleuchter, rodený Nemec, ktorého zatkli spolu s bratom Volfgangom Rosenbaumom. Ten vraví, že brat Volfgang vo väzbe debatoval s inými Židmi a že bol pri tých rozhovoroch neobyčajne živý. Brat Beátus si spomína na priebeh jednej debaty, ktorá vyvrcholila tým, že brat Volfgang nahlas a zreteľne pred skupinou - boli to Židia, čo stáli okolo neho - vyhlásil: "Mesiáš je už tu, Mesiáš sa nazýva Ježiš Kristus."

S Bratom Beátom sme vo Woerdene ešte raz urobili veľké i malé kroky, ktoré robil v kláštore brat Volfgang. Išli sme hore i dolu po tých istých schodoch, po ktorých chodieval brat Volfgang ku kaplnke. Prešli sme kláštornou záhradou, kde sa brat Volfgang - najmä pred mariánskou jaskynkou - modlieval ruženec. Roku 1940 vo sviatok sv. Františka zložil brat Volfgang pred svojím gvardiánom rehoľné sľuby. Vrátnik kláštora sv. Ľudovíta, do ktorého bol roku 1939 vstúpil brat Volfgang, ho navštívil v apríli 1941 vo Woerdene. Brat Jozef hovorí: "Veľmi si ho chválili. Ešte dnes viďm brata Volfganga pred sebou s fajkou v ústach!" Zjavne sa stal pravým Holanďanom, aj si pomerne dobre osvojil holandčinu. Páter Dignus píše z woerdenského kláštora o bratovi Volfgangovi takto: "Bol vzorom pre celé kláštorné spoločenstvo. Ráno bol vždy prvý v chóre. Každý, kto ho poznal, je presvedčený, že sa stal svätým rehoľníkom!" To sa ľahko povie a aj sa to ľahko napíše, ale uskutočniť to je veľmi ťažké. S veľkou trpezlivosťou a statočnosťou a vo františkánskej radosti smel brat Volfgang Rosenbaum ešte raz zakúsiť stretnutie s Bohom v tichu kláštora, keď ho bol predtým stretol na krížovej ceste v krištáľovej noci vo svojom rodnom meste Wittene.

To, ako človek zo židovstva nachádza cestu ku kresťanstvu, je pre kresťana sotva napodobniteľný vnútorný, duchovný proces. Je tu priveľa ťažkostí a prostredie, myslíme tu tým takzvané zbožné prostredie, nerobí ich vždy ľahšími. Je na počudovanie,

ako sa brat Wolfgang stal podobným svojmu rehoľnému otcovi. Tak to píše farár jeho rodnej cirkevnej obce. Pri príležitosti 30. výročia smrti brata Wolfganga farár Keller z Wittenu, vychádzajúc z jestvujúcich dokumentov, vraví: "Sú nápadné podobnosti v živote svätého Františka a v živote brata Wolfganga. U oboch otec bol obchodník s textilom, obaja sa nepohodli s otcom pre svoje svedomie, obaja darovali svoje imanie cirkvi. Vo Wittene postavili faru a budovu vikariátu z majetku, ktorý daroval brat Wolfgang po svojom vstupe do kláštora."

Nebolo pre neho nijakou obetou darovať svoj majetok, práve tak ako pre Františka nebolo obetou zameniť hodvábný šat a vznešený dom svojho otca za chudobnú chatrč a hnedú kutnu.

Dvadsiateho šiesteho júla 1942 čítal sa vo všetkých holandských kostoloch onen chýrny pastiersky list, ktorý holandská biskupská konferencia zverejnila 20. júla. Odpoveďou na to bolo 2. augusta zatknutie všetkých konvertovaných Židov, všetkých neárijských obyvateľov kláštorov. Predstavený woerdenského kláštora k tomu píše:

"Druhého augusta ráno o siedmej prišla po brata Wolfganga Zelená polícia. Komunita bola v kostole. Pri dverách kaplnky ostali stáť a brat Wolfgang musel vyjsť a ísť s nimi. Nedali mu možnosť ešte si voľačo zajať. Odviezli brata Wolfganga autom".

Roku 1975 nám povedala pani Franziska Van der Vringová z Woerdenu, že videla, ako prešlo okolo auto gestapa. Vybehla von a videla brata Wolfganga v habite už na nákladnom aute. Pani Van der Vringová viackrát nechala vo svojom dome prenocovať Židov. Rozprávala, ako sa v bezmocnom hneve musela prizerať, čo sa robilo. Zataľala päsť a nebola schopná nič iné urobiť než ešte raz zavolať kláštornému bratovi: "N' daag broeder!" /Dobrý deň, brat!/ To bol posledný pozdrav, posledné slovo, o ktorom s istotou vieme, že ho brat Wolfgang ešte opätoval. Mlčky naň kývol hlavou.

To sa teda stalo okolo siedmej hodiny 2. augusta 1942 vo Woerdene. Brata Wolfganga odviezli do tábora Amersfortu a večer sa dostal do tábora Westerborku, kde sa stretol s Edith Steinovou, sestrou Benediktou. Obaja pochádzali zo židovstva. Obaja našli cestu do kláštora. Obaja nosili hnedý habit, sestra Benedikta k tomu ešte čierny závoj. Nemáme dokumentárne doklady o tom, že sa pozdravili slovami Šalom - šalom /Pokoje - pokoj/. No ako vyzerá ten pokoj, čo pre ten pokoj možno urobiť, to tu sestra a brat sveta ukázali.

Vo Westerborku, kde sa Wolfgang stretol s dovtedy neznámou sestrou Benediktou, stojí dnes na mieste ich stretnutia svojrázny pamätník. Dve ohnuté veľké železničné koľajnice sa vzpínajú šikmo k nebu ako symbol poslednej cesty. Je to obžaloba i nemý znak násilnej smrti.

Čo znamená kráčať v šľapajách Kristových? Sestra Edith Steinová a brat Wolfgang Rosenbaum to ukázali. Na štyridsiate výročie smrti brata Wolfganga 30. septembra 1982 oživil H. Josef Klöpper, terajší farár jeho rodnej obce, na pamätnom mieste ešte raz dedičstvo tohto človeka. Tak ako v Kolíne nad Rýnom a v Echte, aj v rodnom meste brata Wolfganga, Wittene, jestvuje karmelitánsky kláštor. Volajú ho "Auf dem Schnee" /Na snehu/. Tu sa obraz Edith Steinovej aj obraz brata Wolfganga Rosenbauma stali závetom. Život oboch sa síce navonok rozbil na črepy, ale zo zrna, ktoré odumrelo, vyrastá plod, ako hovorí evanjelium. "Mnohé stvorenia sú ako cukrová trstina; aj keď ich zomelú, úplne polámu, rozdrvia na kašu, nemôžu iné než rozdávať sladkosť." /H. Camara./

Desiateho októbra 1982 pápež Ján Pavol II. pri slávnostnom svätorečení františkánskeho pátra Maximiliána Kolbeho na námestí sv. Petra v Ríme po oficiálnom vyhlásení povedal ešte jedno meno: Edith Steinová.

Ottokar Mund

/Z knihy Sie widerstanden
den Mächtigen, Mohuč 1983/

/Pozn.: V roku 1962 sa začal proces jej svätorečenia a 1. mája 1987 ju pápež Ján Pavol II. v Kolíne nad Rýnom vyhlásil za blahoslavenú./

VNÚTORNÝ ŽIVOT DÁVA APOŠTOLOVI RADOSŤ A ÚTECHU

Len ohnivá a nepremožiteľná láska robí život radostným. Len láska totiž pozná tajomstvo, ako obveseliť srdce aj vo veľkých bolestiach a v zdrvujúcich námahách.

Život apoštolsky činných osôb je reťazou utrpenia a prác. Keby apoštol nebol presvedčený, že ho Ježiš miluje, koľko smutných, nepokojných a chmúrnych chvíľ by mal aj pri najveselejšej povahe, iba ak by mu zlý duch dodával ľudskú potechu a oslepoval ho zdanlivým úspechom, aby tak nič netušiacu dušu zaplietol do svojich sietí. Iba Ježiš môže priviesť dušu k tomu, aby zvolala: "Naplna ma potecha a prekypujem radosťou pri všetkom našom súžení" /2 Kor 7, 4/, t. j. vo vnútornom utrpení prežíva vyššia časť mojej bytosti ako Ježiš v Getsemanskej záhrade blaženosť, v ktorej síce nie je ničoho citelného, ale ktorá naozaj je, a nezamenil by som ju za všetky pozemské pôžitky, hoci nižšia časť mojej bytosti prežíva smrteľnú úzkosť.

Duša, keď prichádzajú na ňu skúšky, protivenstvá, pokorovanie, utrpenie, strata majetku a milých bytostí, nesie tie kríže časom celkom ináč než na začiatku duchovného života. Čím ďalej, tým väčšmi dospieva v láske. Majster s ňou azda zaobchádza ako s dušou silnou a vedie ju cestou čím ďalej, tým väčšieho poníženia alebo príkrou cestou pokánia, ktoré koná za seba aj za iné duše. Čo na tom? Láska o to väčšmi mohutnie, pretože ju podporuje sústredenie mysle a živí Prevelebná Sviatosť. Vidíme to z toho, ako veľkodušne sa apoštol obetuje a dáva. Neúnavne hľadá duše a koná apoštolát trpezlivo, múdro, taktne, súcitne, horlivo ako Ježiš, ktorý v ňom vládne: "Už ležijem ja, ale vo mne žije Kristus." /Gal 2, 20/

Sviatosť lásky musí byť sviatosťou radosti. Vnútorná duša nemôže byť eucharistickou, nepožívať vnútorne Boží dar, netešiť sa z jeho prítomnosti, nezakúšať sladkosť milovanej bytosti, ktorú má a ktorej sa klania.

Život apoštolsky činnnej duše je životom modlitby. Svätý arský farár hovorí: "Život modlitby je najväčšie šťastie na svete." , krásny život! Vznesené spojenie duše s Ježišom! Večnosť nebude dosť dlhá, aby sme pochopili to šťastie... Vnútorný život je kúpeľ lásky, do ktorého duša zostupuje. Duša je ako opojená láskou. Boh drží vnútornú dušu ako matka hlávku dieťaťa, keď ho zahŕňa bozkami a láskaním."

Máme radosť, že môžeme pomáhať, aby sa predmetu našej lásky slúžilo a aby sa mu vzdávala česť.

Apoštolsky činný človek pozná všetky tieto radosti. Prospieva dobrými skutkami v láske a zároveň cíti, ako mu pribúda radosť a útechy. Ako lovec duší, venator animarum, má radosť, že môže zachraňovať duše, ktoré by ináč boli stratené. Má radosť, že môže potešovať Boha, keď k nemu privádza srdcia, ktoré by ináč boli navždy od neho odlúčené. Napokon mu spôsobuje radosť aj vedomie, že si tým zaistuje pokrok v čnosti a večnú slávu.

/Z knihy J. B. Chautarda: Činný a vnútorný život. Velehrad - Kresťanská akadémia, Rím 1980/

ZRNKÁ MÚDROSTI

- Optimista sa mylí rovnako často ako pesimista, ale má v živote viac radostí.

/Charlie Rivel/

- Že maď našou hlavou lietajú vtáci starostí a trápení, tomu zabrániť nemôžeš. Ale môžeš zabrániť tomu, aby si na tvojej hlave urobili hniezdo.

/Z Číny/

- Usmievajte sa na svoje manželky a urobte všetko, čo je vo vašich silách, aby sa vaše manželky mohli usmievať na Vás. Viete, niekedy je ťažké usmievať sa na Krista.

/Matka Terézia/

- Pane, nedovoľ, aby sa zo mňa stal jeden z tých starých mrzutcov, ktorí stále vzdychajú a reptajú a všetko maľujú na čierne, ktorí sebe zatemňujú život a pre druhých sú neznesiteľní.

/Jozef Folliet/

- Žid, ktorý nemá ženu, nie je človek, je bez radosti, bez požehania, bez spokojnosti.

Jedz a pi skromnejšie, než ti dovoľujú tvoje pomery, šať sa podľa svojich pomerov, ale svoju ženu si cti nad svoje pomery. Ak je tvoja žena maličká, zohň sa, aby si jej niečo radostné požepkal do ucha.

/Zo starej židovskej múdrosti/

- Ak sme kdekoli, Boha máme vždy so sebou. Prebývajte teda v radosť.

/sv. Ľudovíta z Marillaeu/

- Radosť je skúška životnej sily kresťanstva - v ľuďoch aj v jednotlivcoch.

VIERA

Voľné pokračovanie cyklu Mať alebo byť.

"Pán povedal Abramovi: Vyjdi zo svojej krajiny, zo svojho príbuzenstva i z domu svojho otca do krajiny, ktorú ti ukážem." /1 Mojž. 12,1/

Tak ako v iných pojmoch /pokora, láska/, aj v otázke viery je niekoľko ponímaní. Žiaľ, ľudia nie sú vždy vedení k správnej viere. Z toho vyplývajú rôzne nedorozumenia, sklamanie a celkom neoprávnené rozhodnutia vieru negovať. Neguje sa síce viera zdeformovaná, ale výsledok je rovnako zlý, lebo orientácia po opustení tejto viery znamená často úplný únik z oblasti, v ktorej existuje prienik s Božou sférou. A pritom sme presvedčení, že jedine táto sféra, konkrétnejšie, jej časť, ktorá otvára cestu k Pôvodcovi, je schopná človeka uspokojiť, dať mu možnosť usilovať sa o pripodobnenie k svojmu pravému **je** a plniť tak program, ktorý je v súlade s pôvodným poslaním človeka. Myslíme si totiž, že v behu tisícročí v zajatí inštinktov človek v životnej praxi mnohokrát urobil to, čo vyvolený národ počas prípravy na prijatie Vykupiteľa: Zabudol na to, kto ho a prečo poslal na tento svet. Koľkokrát sa znova zopakoval pokus dostať sa na hranicu blaženosti jednoducho tým, že sa adresa jej sídla rovnala zmyslovým rozkošiam, túžbe po moci a pod. A práve toľkokrát prišlo sklamanie a spoznanie, že sa chvíľková rozkoš síce dostavila, ale blaženosť nikdy.

Z predhistórie ľudstva nemáme podrobnosti o štruktúre náboženského myslenia. Z vykopávok sa dá usúdiť len na zvyky spojené s náboženským kultom. Až počnúc Sumermi ľudstvo aj písomne dokladá dobové chápanie viery. Od Sumerov sa dozvedáme, že viera v Boha /či bohov/ bola u nich ústrednou témou života. Mali celú hierarchiu bohov, pričom každý mal svoje poslanie /hlavne/ v spoločenskom živote pospolitosti. /An - boh neba, Enlil - pán vetra, Uras alebo Ki - bohynia zeme, Inanna & bohynia lásky a plodnosti./ Existujúci bohovia mali svojich predkov, ktorých prapôvod už ťažko sledovať. Spomenieme len, že Abzu, sumerský praboh, je identický so sladkovodným oceánom, nad ktorým bohynia matka Nammu stvorila ľudí. Postupom času sa vynárali nové božstvá, niektoré staršie zanikali. Ľudia ich personifikovali, pripisovali im ľudské túžby a vášne. Od ľudí ich odlišovali nesmrteľnosť a moc nad niektorými prírodnými zákonmi. Vytvárali sa sochy bohov, ktoré sa uchovávali aj v rodinách. Kňazi a králi zo začiatku vystupovali **len** ako prostredníci. Len neskôr králi sa sami vyhlasovali za bohov /počnúc Sargonom/.

Ur patrila v sumerskom období medzi dôležité strediskové mestá. V čase, keď Boh pozval Abraháma, už malo mesto tisícročnú históriu a dobre organizovaný pohanský náboženský život. Do tohoto prostredia musel k úprimnému srdcu zaznieť mocný hlas, keď jeho výsledkom bol úplný odklon od pôvodného náboženstva a začiatok prísne mono-teistického náboženstva. Spomenme si len na ťažkú skúšku, ktorú musel Abrahám podstúpiť v podobe obety jediného syna, a vieme, že mal dosť silnú motiváciu, aby ju úplne zvládol.

Človek tápal. Sám si už nevedel poradiť. Zo živého Boha, Stvoriteľa, zostali len spomienky. Ľudia si vytvárali vlastných, neživých bohov, ktorí im ale boli na očiach. Vytrácal sa normálny kódex vložený do srdca prarodičov a človek sa ocitol v izolácii.

Pôvodné určenie pre šťastie, ktoré v duši človeka sa uchovalo doteraz, sa realizovalo neúspešnými pokusmi o šťastie cez inštinkty. Človek túžil po nesmrteľnosti, ale predstavoval si ju tak, že /smrteľné/ telo zostane tu navždy /Epos o Gilgamešovi/. Idea skúšky v obmedzenom časopriestore a odchodu k Bohu sa v tomto podaní vytratila a skôr sa myslelo, že i po smrti sa budú mať dobre podľa svetského spôsobu tí, čo sa tu mali dobre /Egypt/.

I vyvolený národ potreboval riadnu príučku, aby sa zorientoval. V ťažkých časoch vždy spokojnel a Boh mu pomáhal. Len čo sa to stalo a jeho nepriatelia boli zahnaní, zabúdal na sľuby. Bližšie bolo zlaté teľa ako neviditeľný Boh. Možno i preto dostával viditeľné znamenia, odpovede na výzvy /ohň na oltár, rosa na koberec a pod./. Jeho volanie o pomoc a Božie zásahy proti nepriateľom celkom zmiatli mnohých Židov, a tí začali veriť, že Mesiaš im vybuduje svetovú svetskú ríšu.

V takej situácii príchod Krista znamenal všetko. Akékoľvek reči a posolstvá by boli bývali zbytočné. Kniha Kazateľ obsahuje veľa rád, ktoré upozorňovali na pomítnulosť svetských vecí a slávy. Zvolanie o márnosti sa dodnes opakuje ako vážna životná poučka, a nepomohlo to. Ľudstvo na "Osamotenom ostrove" potrebovalo vysloboditeľa. Niekoho, kto by znova naliehavo upozornil na skutočné poslanie človeka, kto by vedel, že bohatstvo, moc a pýcha života nie sú mosty k šťastiu ani tu na Zemi.

Kristovo utrpenie prakticky od príchodu na svet má nezastupiteľnú úlohu v spôsobe ako odovzdať posolstvo neba človeku tak, aby si ho zapamätal a vedel ho zužitkovať i v ďalších tisícročiach. Knihu jeho života môže listovať každý a ľahko jej porozumieť. Predstavme si, že by bol zasadol na kráľovský trón, alebo by bol písal pojednania a ponúkol nám množstvo kníh. Život je taký rôznorodý; každý človek je iný. Ako vyjadriť slovami filozofiu na tisícročia? Geografické, historické a sociálne korene človeka potrebujú reč príkladu, ktorý si ľahko každý prispôbi svojmu mysleniu. A práve to urobil Kristus. Neriešil matematické rovnice, neformuloval fyzikálne zákony, nehovoril o genetických zákonoch, hoci mohol. Ľahko si domyslíme, ako by ich človek použil! Dnes to vieme najlepšie posúdiť. On sa narodil do chudoby, chudobu praktizoval, sláve sa vyhýbal a zvolil si najpotupnejšiu smrť tej doby. Zomrel na kríži opustený a odvrhnutý vyvoleným národom.

Ale aké posolstvo po sebe nechal! Láska ho priviedla na svet, z lásky prišiel na svet v osamotení, žil vo vyhnanstve, z lásky zomrel. Ten zázrak - **l á s k a** - to je jeho životný odkaz. To je Jánovo "Svetlo do tmy", čo je čosi, čo ľudstvo samo nemohlo v tom čase nájsť /a nutne to potrebovalo/. A Kristus to doniesol, rozbalil, rozdával všetkým, a hlavne úbohým a opusteným. Ak sa hovorí o rovnoprávnosti ľudí, tak tu je daná naplno. Jeho náuka je určená všetkým. Výzva: Poďte ku mne všetci nie je frárou. Jeho učenie je veľkolepé, a predsa prosté. Každý mu môže porozumieť. Jedinou vážnou prekážkou pre porozumenie je spôsob myslenia mať. Tam, kde je srdce plné bohatstva, táto radostná zvesť sa prelína okolo neho, ale v ňom nezostane, nemá miesta.

Dvetisíc rokov krútili mnohí hlavami nad "nezmyselnosťou" myšlienky lásky k nepriateľom. Mnohí to nechceli pochopiť. A dnes? Prečítajte si diela E. Fromma, a nielen tie. Hoci veci posudzoval z vonkajška Kristovej komunity, prišiel /konečne! / k záveru, že bez lásky a úplnej chudoby v duchu niet šťastia. A pritom hovorí o šťastí na zemi! Čo je láska a ako ju praktizovať, sa v týchto úvahách už hovorilo. Zostáva dodať, že toto posolstvo spreď dvetisíc rokov keď ľudstvo ani netušilo, že protiklady "Kto stratí svoj život, zachová si ho", "Kto nebude ako jeden z týchto najmenších..." /pokorný, prostý/ skrývajú v sebe podstatu šťastia)

je samo osebe svedectvom, že na zem prišiel posol od Boha a hodno mu veriť.

Takto formulovaná viera, viera autorite, je vstupnou bránou do nového sveta. Ale súčasne len vstupnou bránou, len pozvaním k novej aktivite, bez ktorej človek zostáva iba pri bráne a môže ju kedykoľvek znova prekročiť. Potrebná je vieru živá, pohyb na rovine, do ktorej nás Kristus pozdvihol, a to tak, aby v tej aktivite viera a láska sa navzájom dopĺňali. Tak sa na nás splní zvolanie sv. Pavla: "Všetko zmôžem v tom, ktorý ma posilňuje". A ani nebudeme chcieť prenášať hory zeminy, ale budeme šťastní zo schopnosti so živou vierou veľmi milovať.

... K NEPOŠKVRNEJ A SEDEMBOLESTNEJ

Štvrtá, záverečná časť

Pravdy o Márii sú pravdami o Bohu.
Poznajme Máriu, aby sme lepšie poznali cirkev.

Po celé stáročia sme boli ako deti, ktoré sa hrajú na priedomí a matku akoby ani nepotrebovali. Len ju azda tušia z toho, že sú syty, odeté a majú oviazané boľáčky. Bezstarostne sa hrajú, ani nezbadajú na obzore zlovestné mraky; spozornejšia trochu, keď zazrú matkine slzy. Potom sa uprostred ich hier zjavuje matka a napomína: "Nevzdalujte sa, blíži sa búrka." Neskôr znova prichádza: "Nebezpečie je už tu". Volá ich domov: "Vstúpte do môjho útočiska!" Hoci aj hneď zahrnelo ako z lodného dela, deti nemajú naponáhlo a matka čaká. Časom poznávajú nebezpečenstvo, ktoré nevideli, a mnohé sú už v jej náručí.

Mária videla duchovnú skazu, ktorá zhubne hľodá v dušiach, skôr, než vyrazila na povrch. Slzy Márie na mnohých miestach boli prvou predzvestou. Keď v Lurdoch prichádza a predstaví sa "Som Nepoškvrnené počatie", hovorí tým o Bohu, o jeho všemohúcnosti a láske. Hovorí tým, že keď bolo všetko stratené, Boh stvoril nový, nepoškvrnený raj jej Srdca, ktorý nám ponúka. Vo Fatime pred blížnym nebezpečenstvom Mária nám tento raj otvára dokorán a volá nás, aby sme vstúpili do útočiska jej Nepoškvrneného Srdca. A odtedy jej deti cítia jej materinské pôsobenie čoraz zreteľnejšie a čoraz materinskejšie.

Ak niekde "Mária už viac nenachádza miesto, je na to jednoznačný dôvod: Vieru zredukovali na abstrakciu, a abstrakcia nepotrebuje matku" /kardinál Ratzinger/.

Viera nie je nejaká náuka, niečo abstraktné kdesi vo vzduchu. Viera je to, čo prežívajú živí ľudia. A takto konkrétne dáva Boh ľuďom aj matku. Aj naša odpoveď musí byť takáto konkrétna. Boh nám dáva na to čas, ako ho dával pred potopou v časoch Noemových. Máriino Nepoškvrnené Srdce je tou Noemovou archou, do ktorej máme vstúpiť zasvätením sa Márii.

Dvadsaťpäť rokov trvalo od výzvy vo Fatime roku 1917, kým ju pápež Pius XII. 31. októbra 1942 prvý prijal a potom 8. decembra zasvätil celý svet Nepoškvrnenému Srdcu Panny Márie. Bolo to prvé "áno", pripojené k onomu veľkému "ÁNO", ktoré stále znie Bohu v Nepoškvrnenom Srdci Márie. Pápež Pavol VI. roku 1967 obnovil toto zasvätenie, keď putoval do Fatimy ako pútnik na päťdesiate výročie zjavení a výzvy Márie. Roku 1982 sv. Otec Ján

Pavol II. na výročný deň atentátu, 13. mája, ktorý je podivuhodnou súvislosťou tiež výročným dňom zjavenia vo Fatime, prišiel ako pútnik poďakovať sa Matke Božej, a najmä znova jej zasvätiť celý svet. Dňa 25. marca 1984, na sviatok Zvestovania, toto zasvätenie znova obnovil.

Treba sa pripojiť k tomuto "áno" cirkvi, treba využiť čas milosti. Prvé "áno" pred vyše štyridsiatimi rokmi ešte neznelo veľmi mohutne, predsa však bolo povedané za všetkých hlavou cirkvi a Márii dávalo do rúk možnosti uskutočňovať plán milosti a zachrany, ktorým ju Boh poveril. Mohla potom spôsobovať v dušiach, že jej výzvu počulo čoraz viac ľudí.

Na sviatok Nepoškvrneného počatia v decembri 1985 počula Mária z úst všetkých biskupov a kňazov naše zasvätenie sa jej Nepoškvrnenému Srdcu, zneli ním všetky kostoly Slovenska. Bol to radostný deň pre mnohých, ktorí sa jej už dávnejšie zasvätili a modlia sa, aby sa jej raz, ako Sedembolestnej Matke a Patrónke, zasvätil celý národ. Ten deň bol pre náš národ tým prvým krokom, prvým vyslyšaním, darom milosti, ktorý iste prinesie hojné ovocie, keď sa raz celý slovenský národ zasväťi svojej Sedembolestnej Matke, aby našiel nielen útočisko pre záchranu v jej Nepoškvrnenom Srdci, ale aj ochotu obetovať sa v jej bolestnom srdci za záchranu sveta.

Duch Svätý usmerňuje k Márii nielen učiteľský úrad cirkvi, ale vedie k nej i Boží ľud. Tak ako na prvé Turíce zostúpil nie v tichosti, ale urpostred veľkého zhromaždenia ľudu, opakuje teraz tieto zhromaždenia na našich pútnických miestach, ktoré sú v prevažnej väčšine mariánske. Keďže viera nemôže byť abstrakciou, uskutočňuje sa tu veľký Boží plán celkom konkrétne. Mária nás pozýva vstúpiť do jej Nepoškvrneného Srdca a my tu vstupujeme na jej pôdu, kde centrom je Boží oltár, živý Kristus v Eucharistii, Kristova obeta, jeho sviatosťné prijímanie. Je tu hojné sviatosťné zmierenie s Bohom. Pútnické miesto je miestom povzbudenia a verejného vyznania viery, miestom pranášania obety, času a námahy - takým potrebným pre rovnováhu v dnešnom konzumnom a uponáhľanom živote. Tu vidíme, čo znamená vstúpiť do Nepoškvrneného Srdca Márie: oslavovať Boha, spojiť sa s Kristom a odovzdať sa pôsobeniu Ducha Svätého. Naše pútnické miesta Šaštín, Levoča, Staré Hory, Gaboltov, Marianka, Dubnica, Višňové a mnohé ďalšie nám hovoria, že Duch Svätý už dlhé storočia pripravoval našu vlasť a náš ľud na túto Máriinu dobu.

Nemožno nespomenúť v tejto súvislosti modlitbu posvätného ruženca. Vznikla z túžby prostého ľudu pripojiť sa k modlitbe cirkvi, ktorou celá cirkev denne oslavuje Boha dávnyimi žalmami jednomyselne ústami všetkých svojich kňazov a osôb zasvätených Bohu, v poslednom čase čoraz väčší aj laikov. Modlitba ruženca vznikla ako jednoduchšia forma a veľmi sa rozšírila. Stala sa modlitbou prostých ľudí i veľkých osobností. Carlo Carretto o nej hovorí, že to nie je modlitba začiatočníkov, ale modlitba vrcholová. Je to modlitba dôverná. V nej nepredstupujeme, ako sa predstupuje pred kráľa či kráľovnú, kde sa starostlivo hľadajú a zvažujú slová, kde sa veľmi snažíme; je to modlitba, v ktorej sa pritúlime, položíme hlavu na kolena a zotrávame. Tu takmer nezáleží na slovách. Na pozadí modlitby Zdravas, Mária, ktorá je evanjeliovou modlitbou a ktorá znie len ako sprievodná hudba a tvorí akoby terén, pôdu, máme na mysli tajomstvá Ježišovho života, jeho príchodu, utrpenia a oslávenia. Centrom je zasa Kristus, i keď stále znie pozdravenie: Zdravas Mária, milosti plná, Pán s tebou, ktorým samo nebo pozdravilo "veľdielo Najvyššieho", Máriu, Božiu a našu Matku. Takto sa nebo i zem spájajú na jej

oslavu. Modlitba ruženca veľmi pripomína zotrúvanie v Nepoškvrnenom srdci Márie. Preto nás tá Mária povoláva, aby sme spolu s ňou, Pokornou Služobnicou, boli pripravení vždy plniť len Božiu vôľu. Tomu sa učíme rozjímaním o tajomstvách Kristovho života, ktorými Kristus plnil Otcovu vôľu. Tu, v Nepoškvrnenom Srdci Márie, keď sme v ňom disponovaní plniť Božiu vôľu, najkrajšie znie aj modlitba, ktorou sa začína každé tajomstvo ruženca a ktorú nás naučil Ježiš: "Otče náš". Jej ďalšie slová sú tiež výkrikom tejto túžby: "Posväť sa meno tvoje, príď kráľovstvo tvoje, buď vôľa tvoja." Každé tajomstvo vrcholí v zvolaní na slávu Najsvätejšej Trojice, od počiatku, teraz i naveky. Na fatimské Máriino želanie pripájame ešte prosbu k Ježišovi o odpustenie, o záchranu a milosrdenstvo najmä pre tých, ktorí on ani neprosia, a teda ho najväčšími potrebujú. Tá prosba súvisí s Božím plánom záchranu sveta, ku ktorému nás Mária zvoláva, aby bol Boh ešte väčší oslávený. Takto v Nepoškvrnenom srdci Márie, zotrúvajú v ňom pri ruženci, dennú modlitbu ktorého žiada od všetkých, čo sa jej zasvätia, nadobúdame podobu našej Matky, tichej a skromnej, vždy ochotnej plniť Božiu vôľu. Hoci Boží plán nepoznala a hoci najprv "nerozumela a divila sa", predsa ho splnila dokonale - len tým, že vždy bola ochotná. Túto svoju podobu chce dať aj nám, lebo aj my sme povolaní spolu s ňou pripraviť druhý príchod Krista v sláve.

O druhom príchode Krista vieme len toľko, čo nám treba vedieť. Tak aj Mária vedela z proroctiev, od zvestujúceho anjela a od Simeona, len toľko, čo potrebovala pre svoju úlohu pri jeho prvom príchode - ale okrem toho v každodennom živote prežila veľa neistoty. My vieme, že Kristus príde v sláve, cirkev ho bude očakávať ako nevesta, krásna a očistená mnohými skúškami, zjednotená, lebo už "bude jedno stádo a jeden pastier". Bude svetlom pre všetky národy. Bude to veľké víťazstvo Boha. Ako sa to stane? Rozhodne podľa Božieho plánu, nie podľa nášho ľudského. Preto čakajme aj my Máriine neistoty. Treba nám len povedať: "Hľa, služobnica Pánova!" Aké pomýlené by bolo mať svoj plán na záchranu sveta! A predsa ničím iným nie je to, keď niekto chce skrývať mariánsku úctu, aby nebola provokáciou. Nájdú sa takí, ktorí práve takto chcú napomáhať zjednotenie, podľa svojho plánu, v rozpore s Božím plánom, ktorý počíta s Máriou. Vari takto nás učil náš Majster? On neskrýval svoje sobotné uzdravenia, aby nimi neprovokoval. A mohol, to urobiť celkom neškodne, keby bol povedal: "Chceš, aby som ťa uzdravil? Príď zajtra!" Každý by bol prišiel, a rád! A bolo by to bývalo bez problémov a konfliktov. Niektoré rozpaky patria do Božieho plánu. Neupierajme ich našim odlúčeným bratom. Aj my sami ich čakajme, lebo ani Mária, znamenie našej doby, ich nebola ušetrená. To však, čo nám Boh jasne dal poznať, musí byť naším pevným záchytným bodom: "Skrze Máriu sa spása sveta začala a skrze Máriu sa nevyhnutne dovŕši." A tiež: "Pri druhom príchode Ježiša Krista sa Mária bude poznávať a zjavovať pôsobením Ducha Svätého." S kým by sme teda spolupracovali, keby sme ju skrývali, keď Duch Svätý ju tak mohutne zjavuje?

- - -

Celá krásna si, Mária, v tebe škvrny nijakej niet!
Buď Matkou nám, buď v každý čas!

Matka, dobre poznáš tieto slová a mnohé iné, ktorými sa na teba obracia ľud tohto národa už po stáročia, schádzajúc sa na nespočetných miestach tvojej úcty. Tento národ nemal nikoho, o koho by sa mohol oprieť, len teba, Matka! Sme tvojím národom. Ukázala si nám svoju tvár Sedembolestnej. Si Matka, ktorá vedela obetovať za nás Svojho Syna. V tomto poznávame povolanie a úlohu nášho národa v tvojom náručí. Svojím mnohým utrpením je náš národ

taký veľmi podobný tvojmu Synovi, ktorého držíš pod krížom. Prijmi nás a priprav Bohu za obeť na záchranu sveta. Prijmi všetko minulé, prítomné i budúce utrpenie tohto národa. Prijmi najmä utrpenie tých, čo za svoju vieru trpeli a zomreli. Prijmi aj utrpenie mučeníkov srdca. Prijmi dlhoročné väzenie mnohých veriacich, prijmi utrpenie rehoľníkov a rehoľníc, čo nemohli vykonávať službu, pre ktorú Bohu zasvätili svoj život. Prijmi utrpenie kresťanských rodičov, ich strach o budúcnosť svojich detí vychovávaných vo viere. Prijmi utrpenie mladých, ktorých vzal nepriateľ duší útokom. Prijmi tých, čo v ťažkých podmienkach počúvajú hlas Ježiša "Poď za mnou!" a nasledujú povolanie, v ktorom budú ukrižovaní. Prijmi mladých chlapcov a dievčatá, ktorí aj v ťažkých podmienkach hlásajú bláznovstvo kríža životom zasväteným Bohu. Prijmi, Matka bolestná, aj utrpenie ranených, ba i padlých v tomto ťažkom boji, najmä tých, ktorí nevedeli nasledovať svoje povolanie do služby cirkvi - všetko opustiť a nasledovať Krista. Nájdí v nich svojho mŕtveho Syna. Prijmi všetky ujmy svojich veriacich pre vieru v Krista. Prijmi aj ochotu na tieto ujmy. Prijmi statočnosť rodičov, ktorí vedú svoje deti k Bohu. Prijmi vieru manželov, ktorí zápasia o život v láske a vedia ho darovať. Prijmi, Matka, aj utrpenie bojazlivých. Prijmi nás, Matka, takých, akí sme, a vo svojom Nepoškvrnenom a Bolestnom Srdci nás pretvor na obraz svojho Syna. O b e t u j n á s B o h u ,
M á r i a !

Po horách i po dolinách venčíme tvoj chrám,
pútné miesta volajú ti: Matka, národ chrán!

Ty si Mať dobrotivá, Patrónka ľútostivá,
oroduj vždy za náš národ u svojho Syna!

PROGRAM MARIÁNSKEHO ROKU 1987 - 1988 NA SLOVENSKU

Navrhujeme, aby sa spoločenstvá všetkých typov zaoberali v jednotlivých mesiacoch mariánskeho roku týmito témami:

1987

- jún: Mária a Duch Svätý
- júl: Prehĺbme svoje zasvätenie Nepoškvrnenému Srdcu Panny Márie
- august: Mária a Božie slovo /Písmo sväté/
- sept.: Sedembolestná Patrónka nášho národa, a najmä chorých
- okt.: Ruženec - zdroj sily
- nov.: Mária a obnova mládeže
- dec.: Mária a obnova rodín

1988

- jan.: Mária - Matka jednoty /ekumenizmus/
- febr.: Mária a obnova rehôľ a sekulárnych inštitútov
- marec: Mária a naša živá viera
- apríl: Mária a obnova knazov
- máj: Mária - Matka misií
- jún: Mária - Matka biskupov, a najmä pápeža
- júl: Mária - Matka celej cirkvi
- august: Završenie časov: víťazstvo Márie

Spoločenstvám sa včas ponúkne na každú tému 2 - 3 stránkový materiál, ktorý by sa študoval a aplikoval a o ktorom by sa meditovalo a diskutovalo.

Podľa výzvy sv. Otca navrhujeme každý mesiac putovať /aspoň ísť na sv. omšu/ do kostola zasväteného Panne Márii pod titulom niektorého mariánskeho sviatku v tom mesiaci. V zimných mesiacoch zrejme iba do najbližšieho kostola, ale v teplejších mesiacoch by najmä mladí ľudia mohli prísť na spoločné vybrané miesto na Slovensku na víkend.

Konkrétne:

1987:

7. júna, Turíce: 6./7. júna Šaštín /otvorenie Mariánskeho roka; púť s celonočnou pobožnosťou zo 6. na 7. júna/

2. júla, Navštívenie Panny Márie: 4./5. júla Levoča

15. augusta, Nanebovzatie Panny Márie: 22./23.8. Lutina /okr. Prešov, posilniť bratov gréckokatolíkov/

15. septembra, Sedembolestná Panna Mária: 19./20. 9. Šaštín

7. októbra, Ružencová Panna Mária: 11. okt., západ: Marianka, východ: Obišovce

21. novembra, Obetovanie Panny Márie: 14./15. alebo 21. nov. /záver novény/ Trnava

8. decembra Nepoškvrnené Počatie Panny Márie

1988:

1. januára, Bohorodičky Panny Márie

2. februára, Obetovanie Pána /prv Očisťovanie Panny Márie/

25. marca, Zvestovanie Pána /prv Zvestovanie Panny Márie/

3. apríla, Veľká Noc: na Zelený štvrtok 31. marca do diecéznych katedrál na sv. omšu svätenia olejov a obnovy kňazských sľubov

13. mája, výročie fatimského zjavenia Panny Márie: 15. mája, západ: Marianka, východ: Kružlovská Huta /okr. Bardejov/

11. júna, Nepoškvrnené Srdce Panny Márie: Staré Hory

16. júla, Panna Mária Karmelská: 16./17. júla, Gaboltov /okr. Bardejov/

15. augusta, Nanebovzatie Panny Márie: 13./14. alebo 20./21. augusta: Nitra - Kalvária /ukončenie roku Panny Márie/.

Bolo by ideálne, keby vyššie uvedené témy boli aj náplňou kázní a nočných pobožností v príslušných mariánskych kostoloch. V tomto zmysle treba vyvinúť úsilie o spoluprácu kňazov v pastoračii a laikov.

Ďalším dobrým podnetom sa nijaké medze nekladú!

Sedembolestná Panna Mária, Patrónka nášho národa, vypros nám bohaté duchovné ovocie v tvojom nastávajúcom roku!

CYRILOMETODSKÉ PÚTE

Otec kardinál Tomášek prijal aj dňa 29. 11. 1986 pútnikov zo Slovenska, Moravy a Čiech, ktorí po stopách sv. Cyrila a Metoda spoločne putujú každoročne na Velehrad, a povedal im:---

"Pri nedávnej audienci u sv. Otca Jana Pavla II. mi řekl Svätý Otec: Řekněte všem věřícím v Československu, že jsem s vámi každý den a každý den se za vás modlím. Sv. Otec vidí naše problémy; má osobní zkušenosti a je nám blízko svou pomocí.

K vaší každoroční pouti na Velehrad: Prosím vás, abyste pokračovali v započaté cestě. Tato forma lidí oslovuje a vede k zamýšlení na cestě k Bohu. Je to symbol, že náš život je pouze poutí do věčného života /i ten nejdelší život člověka je pouze mrknutí/. Význam pouti: modlitba - oběť - kajícínost. Vzpomínám při této příležitosti i nedávné pouti do Asisi, které se zúčastnili zástupci všech světadílů a církví. Pout byla spojena s postem, šli jsme z jedné baziliky do druhé a bylo oslovující, když jsme šli asi půl hodiny pěšky potichu, lidé okolo zdravili sv. Otce a skandovali. On na to ale nereagoval - byl pohroužen do modliteb. I vaše každoroční pout na Velehrad působí na vás všechny, které oslovuje, ale i na další lidi, a teprve život věčný ukáže, jak velký měla význam. Proto vás prosím, abyste v tom pokračovali. Je dobré, že to děláte nevšíravě, bez reklamy.

A nezapomenejte též perfektně plnit své stavovské povinnosti. Tam, kde je křesťan, křesťanka, je vše v perfektním pořádku a každý v okolí se cítí dobře. Lidé se zaujímají ne o to, co se hlásá, ale o to, co se vidí. Naše skutky tak křičí do okolí...

Když se vracím z Říma domů do Československa, vždy se těším, neboť se vracím mezi vás, pevně věřící a kněze, kteří denně osvědčujete svou věrnost církvi modlitbami, prací i obětmi. Je to nápadný jev této doby.

A na závěr: Být s Pánem Bohem /v modlitbě a pod./ je čas, který je maximálně využít!"

* * *

Aj tohto roku prideme na Velehrad spoločne sa povzbudiť a prehliť vo viere a v láske voči Bohu, poprosiť o ochranu a pomoc tých, ktorým sme sa zverili, vediac, že nás nepustia a ukážu nám cestu. Trasa slovenskej CMP 1987 ďalej povedie po pútnických miestach: Skalka nad Váhom, Banská Štiavnica, Nitra, Šaštín. Duchovný program púte bude obdobný ako na predošlých dvoch ročníkoch /modlitby, meditácie, úvahy/ a bude tentokrát zameraný na veľmi aktuálnu tému: sv. Cyril a Metod a misie /t. oni všetko zanechali a išli za ním/. Púte budú spojené s myšlienkami vyhláseného Mariánskeho roka 1987/88.

Možnosť účasti na CMP je trojaká:

1. priama - na celej púti alebo len na niektorých etapách,
2. duchovná - t. j. spoluúčasť v deň púte za predpokladu, že účastník bude všetko, t. j. modlitby /sv. omšu/, utrpenie, prácu, obetovať na úmysly CMP a že sa v tento deň bude modliť celý ruženec na konkrétne úmysly,
3. finančná a hmotná - t. j. že podporí potreby cirkvi svojou prácou, službou, pohostením /pútnikov/, finančne a pod.

Cyrlometodská myšlienka v našom čase, koncom 20. storočia, je pre nás vysoko aktuálna. Je potrebné, aby sme pokračovali v diele našich vierozvestcov, a tak sa aktívne podieľali na šírení Božieho kráľovstva.

STRETNUTIA RODINNÝCH SPOLOČENSTIEV

"Kde sú dvaja alebo traja zhromaždení v mojom mene, tam som i ja medzi nimi." /Mt 18,20/ V tomto zmysle každá rodina môže prežívať Pánovo spoločenstvo, no aj napriek tomu cirkev nás povzbudzuje stretávať sa aspoň raz týždenne na slávení Eucharistie. Vieme tiež, že súčasná rodina má tvoriť cirkev v malom, a táto tendencia sa bude aj v budúcnosti posilňovať, veď v zložitých okolnostiach modernej sekularizovanej spoločnosti si ťažko vieme predstaviť lepší spôsob života viery rodiny. Znamená to však, že rodina má právo uzavrieť sa do seba? Stačí sa stretnúť s ostatnými veriacimi v kostole na bohoslužbách a bližší kontakt s druhými nepotrebujeme? Alebo si myslíme, že nás druhí nepotrebujú?

Ako laici sme účastní na kňazskom, prorockom a kráľovskom poslaní Kristovom a očakáva sa od nás aktívny podiel na živote a činnosti cirkvi. "Kresťanské rodiny, ktoré žijú dôsledne podľa evanjelia a sú vzorom kresťanského manželského života, vydávajú svetu vždy a všade drahocenné svedectvo o Kristovi, najmä však v krajoch, v ktorých sádzať rozosievať semeno evanjelia, alebo kde je cirkev vo vážnom nebezpečenstve. Môže byť užitočné, keď rodiny utvoria nejaké združenia, aby vládali ľahšie dosiahnuť svoje apoštolské ciele" /1/. Táto myšlienka od čias Druhého vatikánskeho koncilu nezostarla. Svätý Otec pripomína: "Napomenutie Druhého vatikánskeho koncilu, že treba prekonať individualistickú etiku jednotlivcov, týka sa aj rodiny ako takej" /2/. Ano, sme v pokušení zostať ukrytí v ulite rodiny. No okolo nás sú rodiny, ktoré sú pre nás príkladom otvorenosti. A mnohokrát cítime a sami zakusujeme, že mnohé dobré prijímame prostredníctvom spoločenstiev rodín. Aj samotné deti z takýchto rodín by mohli menovať príklady o tejto skutočnosti.

Rodinné stretávania vo forme, v akej ich zažívame, možno chápať ako jeden z najbežnejších prostriedkov na dosiahnutie apoštolských cieľov rodín v našich podmienkach. Mnoho nám chýba, aby to bol prostriedok dokonalý. No chvála Bohu, že sa môžeme na ne opierať.

1. Ciele stretnutí

Aby sme sa mohli zamyslieť nad formou stretnutia, pripomeňme si stručne, aké sú ciele stretnutia. Nebude to vyčerpávajúci zoznam a určite si ho doplníme aj sami, pri štúdiu literatúry, v konkrétnych okolnostiach nášho spoločenstva. Môžu to byť tieto ciele:

- duchovný rast jednotlivcov, rodín aj spoločenstva ako celku,
- nadobúdanie náboženských vedomostí,
- výmena informácií, názorov a osobných zážitkov,
- vytváranie a prežívanie spoločenstva Božích detí /aby mohli na nás poukázať "Hľa, ako sa milujú"/,
- rast v modlitbe, vytváranie spoločenstva v modlitbe /výchova k rozjímaniu, meditácii, modlitba za druhého, za spoločný cieľ/,
- výchova detí, katechéza detí v rámci spoločenstva,
- služba navzájom, a to duchovná ako aj hmotná /medzi rodinami spoločenstva, v rámci rodiny a príbuzných/,

- príprava na službu iným završená službou najnúdznejším /pomoc prácou, hmotnými prostriedkami, modlitbou a apoštolátom/,
- pomoc pri prenikaní a zdokonaľovaní časného poriadku duchom evanjelia /ducha evanjelia preniesť do každodenného života, do okolia a prostredia, v ktorom žijeme/,
- povzbudzovanie sa vo viere a vzájomnej láske vydávaním osobného svedectva.

2. Prierez stretnutia

Stretávanie sa rodín by malo byť pravidelné, aby sa v mnohých prípadoch ťažko nadviazaný kontakt medzi rodinami mohol ľahšie udržať. Pravdaže, ak sa stretávame častejšie, prierez a dĺžka stretnutia budú iné ako pri stretnutiach raz za mesiac.

Časti stretnutia môžu byť nasledovné:

- a/ modlitba
- b/ Božie slovo
- c/ vzdelávacia časť
- d/ aktuality zo života
- e/ záverečná modlitba

a/ Modlitba

Modlitba na začiatku a konci stretnutia tvorí rámec. V úvodnej modlitbe sa odovzdávame do Božích rúk a prosíme o pomoc, aby čas strávený spoločne bol na prospech celému spoločenstvu aj cirkvi. Vhodný je aj ruženec, ktorý nás uspošobí na sústredenú činnosť, ktorá bude nasledovať.

b/ Božie slovo

Táto časť stretnutia je venovaná čítaniu a rozjímaniu Božieho slova. Pán Ježiš je prítomný v Slove. Slovo je potrebné vypočuť, nechať na seba pôsobiť. Ťažšiu časť môže niekto vysvetliť. Úvaha o Božom slove môže mať dva spôsoby:

- formu rozhovoru: Moderátor uvedie členov spoločenstva do prečítaného textu a snaží sa nadviazať rozhovor pomocou otázok, ktorých odpoveď vyplýva buď priamo z textu alebo z učenia cirkvi. Táto forma je vhodná pre začínajúcich.
- formu meditácie: Jednotliví členovia spoločenstva rozoberajú prečítaný text pomocou osobnej rozumovej úvahy, spojenej s modlitbou, a to buď nahlas alebo potichu.

Možné je tiež k textu z Písma prečítať výklad. Niekedy z úvahy a rozjímania vyplynú závery, ktoré možno na nasledujúcom stretnutí rozobrať /či Božie slovo malo za uplynulé obdobie na nás vplyv a aký/.

c/ Vzdelávacia časť

Koncilové dokumenty nás nabádajú, aby sme si náboženské vedomosti zveľaďovali. Tu sa núka vhodný priestor na túto činnosť. Môžeme preberať krátkodobé témy alebo témy, ktoré nám zaberú dlhší čas, napríklad rok. Je vhodné dopredu napláňovať, ktorý člen spoločenstva si pripraví príslušnú časť témy. Mali by sme sa strieďať. Hľadáme odpoveď na vzniknuté otázky, nájdeme si vhodnú literatúru a pripravíme sa /môžeme konzultovať s ostatnými členmi spoločenstva, príp. s odborníkom/. Po prednesení témy môže vzniknúť diskusia. Je dobré, ak na zložitejšie témy sa členovia spoločenstva pripravujú dopredu /vopred doporučíme vhodnú literatúru a pod./. Iná možnosť je - raz za čas si zavolať na závažnejšie témy odborníka.

Aké témy si vybrať na štúdium? Pre začiatočníkov je vhodné preberať katechetické témy. Nový zákon alebo Starý zákon preberaný

systematicky od začiatku, s pomocou vhodnej knihy na výklad, nám otvorí nový pohľad aj na známe časti. No sú aj témy, ktoré prináša život a za pomoci Ducha Svätého si ich vyberieme. Je to azda obdobie prípravy našich detí na prvé sv. prijímanie, školské obdobie alebo dospievanie detí. V čom treba, aby spoločenstvo načrelo do "pokladu cirkvi"? Aké sú "znamenia časov" pre nás v konkrétnej situácii spoločenstva? Preto najvhodnejšiu tému si musí spoločenstvo vybrať samo. /Ako pomôcka je v závere priložený stručný zoznam tém/.

d/ Aktuality zo života

Myslia sa aktuality zo života cirkvi, spoločenstiev, rodín, jednotlivca. Riešime vzniknuté problémy, alebo aspoň spolu hľadáme riešenie. Ideálom by bolo, aby som mohol otvorene povedať, čo ma ťaží, či poprosiť o pomoc alebo vyjaviť, čím žijem. Ale aj ja sa zamýšľam - ako môžem pomôcť druhým? Čím som užitočný spoločenstvu?

Tu je priestor aj pre všimnutie si potrieb nášho okolia, príbuzných alebo kolegov, všímame si potreby najnúdznejších okolo nás. Tiež je možné vymieňať si oblečenie, hračky, knihy a pod.

Z rozhovorov, ktoré sa vyvinú, môže vzniknúť podnet, aby sme sa navzájom navštívili aj mimo stretnutia, v rodine, s deťmi, prípadne v divadle. Hlboké osobné kontakty medzi členmi spoločenstva veľmi utužujú spoločenstvo.

e/ Záverečná modlitba

V tejto časti sa poďakujeme P. Ježišovi za stretnutie. Môžeme nechať čas pre osobné prosby /ďalších členov /napr. podobnou formou, ako sú prosby veriacich pri sv. omši/.

Tiež je možné určiť modlitbový úmysel do budúceho stretnutia. Úmysel môže byť zameraný na niektorý pálčivý problém, alebo sa možno modliť jeden za druhého.

3. Zásady a poznámky k stretnutiam

- Stretnutia nie sú len kvôli vedomostiam; dôležité je vzájomné porozumenie, služba druhým a sloboda Božích detí.
- Na vzdelávaciu časť stretnutia sa treba pripraviť vopred. Môže sa urobiť rozpis na určité obdobie, napr. na štvrtrok. Vedenie vzdelávacej časti je potrebné chápať ako službu.
- Môžeme vytvoriť stretnutia pre modlitbu - modlitbové stretnutia na konkrétny úmysel. Môžeme napr. každé tretie stretnutie venovať modlitbe. Alebo to môže byť stretnutie na sv. omši, v kostole či doma na sv. ruženci, krížovej ceste a pod. Prípadne krátke stretnutie s deťmi v nedeľu na Anjel Pána. Tiež náhodné stretnutie v rodine môžeme zakončiť krátkou modlitbou.
- Ak možno mať na stretnutí sv. omšu, treba to privítať, lebo to zjednocuje spoločenstvo.
- Dvojité stretnutia - pre mladé rodiny s deťmi. Téma je tá istá, rodičia sa striedajú.
- Stretnutie obyčajne vedie ten, u ktorého sa stretávame.
- Priebeh stretnutia vedíme tak, aby sa každý člen spoločenstva cítil dobre.
- Časové trvanie stretnutia: 2 až 3 h, pričom jednotlivé časti stretnutia môžu trvať:

úvodná modlitba	5 - 20 min.
Božie slovo	10 - 20 min.
vzdelávacia časť	30 - 60 min.
aktuality zo života	30 - 60 min.
záverečná modlitba	5 - 10 min.
- Frekvencia stretnutí - 1 až 4-krát za mesiac.

4. Témy stretnutí

Uvádzame ako pomôcku možné témy pre vzdelávaciu časť:

- prehĺbenie duchovného života - osobného, rodinného, spoločensťva;
- Sv. Písmo - Starý zákon, Nový zákon;
- výchova k modlitbe;
- výchova k apoštolátu;
- rodina - výchova detí, - vzájomný život manželov /duchovný, citový/, - seba výchova, - plánované rodičovstvo, - ekonomika rodiny;
- pomoc druhým;
- spoločensťvo rodín;
- pokánie;
- kontakty na pracovisku;
- Panna Mária;
- svätí;
- dejiny cirkvi na Slovensku, vo svete;
- základy filozofie, - teológie;
- ateizmus a viera;
- sviatosti;
- liturgický rok.

Ak máme za úlohu pripraviť sa na určitú tému, poprosme svojich známych, aby nám k téme pomohli nájsť literatúru. Súpis tém s literatúrou môžeme nájsť v samizdatovej dvojdielnej publikácii "Kresťanský domov" a "Bibliografia".

5. Namiesto záveru

V závere Dekrétu o laickom apoštoláte nás konciloví otcovia prosia: "Svätý koncil teda naliehavo prosí v Pánu všetkých laikov, aby ochotne, veľkodušne a s pohotovým srdcom odpovedali na hlas Kristov, ktorý ich v túto hodinu volá so zvýšenou nástojčivosťou, i na podnety Ducha Svätého. Najmä mladší nech prijmú túto výzvu s nadšením a veľkoryso v povedomí, že sa vzťahuje na nich..."

Literatúra:

/1/ S. Polčín, Druhý vatikánsky koncil, Dokumenty II. Rím 1970, str. 162

/2/ Pápež Ján Pavol II., Apoštolská exhortácia k biskupom, kňazom a veriacim celej katolíckej cirkvi o úlohách kresťanskej rodiny v súčasnom svete.

PSYCHOLÓG MEDZI NAMI

1. O radosti

"Hľadal som vo vecnom registri poslednej psychologickéj bibliografickej ročenky heslo 'radosť'. Nenašiel som. Prehľadal som teda posledných desať ročníkov tohto reprezentatívneho prehľadu odbornej literatúry. Našiel som desiatky odkazov na úzkosť, strach, hnev, agresivitu... Na radosť nikdy! Tak je to. V odbornej literatúre nájdete skôr štúdie o tom, ako sa brániť úzkosti, než ako hľadať radosť. Obe patria medzi problémy duševnej hygieny, ale život založený na obrane pred úzkosťou a život, založený na láske a radosti - to sú predsa dve rôzne veci. Medzi "negatívnou" a "pozitívnou" duševnou hygienou je disproporcía. Povedal som si,

mali by sme sa pokúsiť s tým niečo urobiť. Tak som sa pokúsil."

Takto začína svoj predhovor ku Knižke o radosti jej autor psychológ Jiří Mrkvička.

"Podívajme sa do zachmúrenej, neradostnej tváre mrzutého človeka. S ničím nie je spokojný, nič mu nevoní, nájde vlások v každej polievke, je plný napätého nepokoja, nedokáže zakryť svoju podráždenosť. A vlastne ju ani nechce zakryť. Stále mu niekto ubližuje. Svet sa proti nemu spikol. Chýba mu pocit uvoľnenia, ľahkosti, vzletu, nedokáže sa tešiť z vecí. Je celý sivastý, bez lesku, lebo nemá nič z jasu, čo zaháňa tieň životnej cesty. Nemá nič z toho, čo ponúka radosť. Áno, tak je to.

Radosť totiž vychádza z lásky. A láska svieti. Presvetľuje celý náš život. Najprv sú to svetelné zášľahy, ktoré oslnujú skoro až k bolesti. Potom je to už len veľké a jasné svetlo, ktoré v sebe nesieme, ktoré nás prežiaruje a svieti navonok. Tak sa naša láska stáva viditeľnou aj pre iných ľudí. To svetlo je radosť. Nie, to nie je metafora. Radosť je zážitok vnútorného jasu. Presne to a nič iného.

Radosť je stav nášho srdca. Svieti zvnútra navonok. Nenechajme sa preto oklamať povrchnou veselosťou, ktorá zašumí, vzkypí, rozplynie sa. Je to len pena, ktorú odnáša prúd. A nesadajme na lep vyznavačom hesiel ako "vždy s úsmevom", ktorí na nás zďiaľky ceria svoj dobre udržiavaný chrup v strnulej maske profesionálneho optimizmu. A nepleťme si radosť s rozjarenosťou. Tá sa dá vyvolať jedným veľkým rumom.

Existuje ešte jeden vnútorný zážitok, o ktorom sa hovorí jedným dychom zároveň s radosťou. Je to slasť: pocit príjemnosti, rozkoše, ktorý zažívame pri uspokojovaní svojich potrieb. Slasť je dúšok pre smädneho, odpočinok pre unaveného, slasť môže byť i snenie alebo spomínanie, erotický zážitok.

Slasť nás svojou povahou prežívania izoluje od ostatných. Naproti tomu radosť sa obracia navonok, prejavuje sa v stretnutí, v nájdení súzvuku. Slasť omamuje až k mdlobe, človek sa v nej topí, rozplýva sa. Naproti tomu v radosť sa človek nechce utopiť, chce byť viac. Pretože radosť prýšči, prúdi, aktivizuje. Aj tichá radosť vedie k činu - i keď je ním len zdvihnutie ruky a pohľadanie. Slasť je dostredivá. Radosť odstredivá. Pritom nás však zasahuje veľmi hlboko: ovplyvňuje i naše telesné procesy. Vitalizuje nás. Zvyšuje životnú energiu. Premáha únavu.

Radosť nám praje prežiť naplno prítomnú chvíľu. Ale vyvarujme sa roztrieštenosti chvíľkových radostí alebo chvíľkových potešení. Zato si však vážme drobných radostí života: nenápadných priateľských gest, prejavov dobrej vôle, tých celkom civilných zábleskov lásky, ktoré so sebou prináša všedný deň.

Radosť sa navonok prejavuje úsmevom. Úsmev je odraz vnútorného jasu v našej tvári. A zvnútornený úsmev je humor. Humor teda nie je nič iného, než úsmevný pohľad na svet. A v úsmve je skryté naše emocionálne hodnotenie ľudí i vecí okolo - i nás samých. Nechcem povedať, že je v ňom nevážnosť. Skôr odľahčená vážnosť: je v ňom skryté to uľahčenie, ktoré pramení z vedomia, že situácia nie je beznádejná, že sa cítime nad ňou, že vidíme šancu. Pre iných i pre seba. Humor neodsudzuje a nezatraca: chápe. A kto chápe, vie byť zhovievavý. Humor nie je ječovatý ako ironia, nehryzie, nemstí sa. Nevysmieva sa a nekarikuje. Žartuje.

Nezabúdajme na základnú líniu, ktorú hájime: od lásky k radosť, od radosti k úsmvu, od úsmvu k žartu. Žartovať môžeme len

o tom, čo máme radi. A teda o tom, na čom nám záleží. Preto je v humore zvláštna zmes vážnosti a žartovania a v žarte býva skrytá vážnosť, ak nejde len o plané vtipkovanie. K nemu sa môže v spoločnom smiechu pridať i ten, na koho žart mieri. V spoločnom smiechu? Ešte musíme dodať? v spoločnom srdečnom smiechu. V smiechu, ktorý ide zo srdca, ktorý zohrieva a nie je jedovatý.

Humor je istý zorný uhol, pod ktorým vidíme veci. Avšak je to aj istý spôsob, istá životná 'technika', ako k veciam pristupujeme, ako riešime svoje problémy, ako sa vysporiadavame s rôznymi životnými situáciami. Humor totiž rozbíja krčovitosť a strnulosť, zbavuje nás úzkostného napätia a vnáša do situácie uvoľnenie. Aj neznesiteľnú situáciu môže zľudštiť, vnieť do nej zvrät, môže pomôcť nájsť novú perspektívu, ktorá ponúka riešenie.

Humor nás zbavuje mnohého životného balastu, toho, čo je nepodstatné a neplodné. Tí, ktorí nerozumejú žartu, sú pravdepodobne ľudia, čo sa nevedia radovať.

Vidíme to na každom kroku: Radosť sa chce prejaviť, je zdieľna. Hľadá priestor a otvorenosť. Vytvára tak okolo seba akési silové pole. A byť v silovom poli radosti znamená zachovať si srdce otvorené: mať dôveru v ľudí. Zachovať si dôveru napriek tomu, že sa v živote stretávame s ľudskou ľahostajnosťou, zlobou a nenávisťou. Pretože dobro v človeku je predsa silnejšie než zlo. Keby to tak totiž nebolo, ľudia by sa už dávno sami zničili: zlo je deštruktívne. Hovorím to, i keď dobre poznám hranicu takehoto optimizmu a viem, aká labilná je rovnováha ľudského altruizmu a egoizmu.

My však budeme hovoriť predovšetkým o altruizme, ktorý si vyžaduje spomínanú dôveru. Takáto dôvera znamená istý životný postoj, emočné a vôľové vyladenie: ochotu spoľahnúť sa na druhého a ochotu pomôcť mu. Skrátka, mať druhého vo svojom zornom poli a konať s ním podľa jeho situáciu. Radosť, ktorú sami pocítíme vo chvíli životnej vyprahlosti, vo chvíli, keď voláme druhého a počujeme odpoveď, taká radosť je prameňom našej vlastnej ochoty odpovedať na volanie toho, kto je v núdzi.

Z dôvery rastie ochota spolupracovať; nedôvera a podozrievavosť spoluprácu sťažujú, ba i znemožňujú. Najčastejšie ľudia spolupracujú, pretože je to pre nich vzájomne výhodné. Tiež vzájomná pomoc býva najčastejšie založená na princípe sociálnej výmeny: Dnes pomáham ja tebe, pretože viem, že zajtra pomôžeš ty mne - si mojou pomocou zaviazaný. Je to takto bežné, je to i regulárne. Lenže aplikované všeobecne - by to viedlo k akémusi stavu spoločenskej rovnováhy, bez dynamiky, bez možnosti pohybu vpred. Našťastie vždy boli, sú a budú rušitelia takejto rovnováhy; to sú tí, ktorí sú ochotní dávať viac, než sami prijímajú. A to sú tí, ktorí na svojich bedrách nesú ťarchu spoločenského pokroku.

Vo svojich mestských aglomeráciách, obklopení studenými, drsnými masami železobetónu človek pociťuje čoraz menej dotykov života: chýba mu bezprostrednosť vzťahov.

A tak nás ako magnet priťahujú ľudia vnútorného jasu. To sú ľudia tichej životnej radosti. Cítíme ich hrejivú prítomnosť, pohodu a sviežosť a sami sa v ich prítomnosti uvoľňujeme, zbavujeme svojich krunierov, masiek, máme potešenie z prítomnej chvíle. Lenže ľudia tichej radosti sú nenápadní, ich radosť nie je hlučná. Ľahko uniknú nášmu povrchnému pohľadu. Preto i chvíle s nimi sú také vzácne."

Volne spracované podľa predlohy:
PhDr. Jiří Mrkvička - Knížka o
radosti. Vydalo Avicenum,
Zdravotnícke nakladatelství,
n. p., r. 1984

2. Neúplné rodiny medzi nami

Pod pojmom rodina rozumieme kompletne spoločenstvo: manželov, ktorí tvoria základ rodiny, a ich deti. Odchodom jedného z rodičov zo spoločenstva vzniká neúplná rodina. Takýto stav prináša problémy pre všetkých členov neúplnej rodiny a vytvára rizikové faktory pre deti. Počet neúplných rodín v posledných rokoch stúpa. Podľa štatistických údajov u nás v rokoch 1970 až 1980 vzrástol počet rodín o 6 %, zatiaľ čo v tom istom období počet neúplných rodín vzrástol o 35 %. Z tohoto počtu skoro dve tretiny sú neúplné rodiny, ktoré vznikli rozvodom manželstva alebo odchodom jedného z manželov. V súčasnej dobe teda takmer každé deviate dieťa žije v neúplnej rodine, a teda chýba mu jeden zo základných predpokladov zdravého vývoja - výchovné pôsobenie oboch rodičov. Sociálne výskumy odhalili celý rad nežiadúcich dôsledkov neúplnosti rodiny pre život detí. Jedným z nich je i skutočnosť zistená z výskumov v celej Európe, že manželstvá detí pochádzajúcich z rozvedených neúplných rodín sú menej stabilné. Teda snahy o stabilitu súčasnej rodiny sú zároveň snahou o stabilitu rodín budúcich generácií.

Niet pochybnosti o tom, že do rámca apoštolátu kresťanských rodín patrí povinnosť venovať sa vo svojom okruhu rodinám, ktorým hrozí rozpad. Tu prvou snahou bude pomáhať, aby sa odstránili príčiny nezhôd. Ak toto nemožno dosiahnuť, tak treba hľadať aspoň možnosti vplývať, aby k rozpadu rodiny došlo bez tvrdých scén, ktoré by vyvolávali neurózy detí, aby sa dieťa nezneužívalo ako nástroj pomsty jedného z rodičov proti druhému, aby postihnutí a hlavne deti nemali pocity osamotenosti, aby sa neocitli v situácii beznádeje, aby sa mali o koho s dôverou oprieť.

Venovať láskavú starostlivosť tým, čo sa ocitli nad troskami vlastnej rodiny, je nielen povinnosťou lásky k blížnemu, ale sv. Otec Ján Pavol II. v apoštolskom liste Familiaris consortio, ktorý on sám nazval "pokynom" a "smernicou", to výslovne ukladá, keď hovorí: "Rôzne dôvody, napríklad vzájomné neporozumenie, neschopnosť k medziosobným vzťahom môžu niekedy, žiaľ, priviesť platné manželstvo k roztržke, ktorá je často nenapraviteľná. Rozlúčených manželov čaká samota a mnohé ťažkosti, zvlášť ak nie je vina na jeho strane. V takom prípade ich cirkevné spoločenstvo má osobitne podporovať. Majú ich zahrnúť rešpektom, prejavmi solidarity, pozorovaním a konkrétnou pomocou, aby nevinná stránka mohla zachovať vernosť i vo svojom ťažkom postavení. Majú ju viesť k odpusteniu, ktoré je vlastné kresťanskej láske, a k ochote prípadne znovu pokračovať v manželskom živote". /FC IV. 84/.

Opomenúť duchovnú i materiálnu pomoc v takýchto prípadoch by bolo skutočne bezcitnosťou. Vyžaduje sa tu však naozaj uvážlivé a taktné konanie, aby dobrá snaha nepriniesla opačný výsledok. Každý krok treba náležite uvážiť, prediskutovať v spoločenstve. Nemožno pripustiť individuálne akcie, toľkož nie zo strany mladých, neskúsených jedincov bez potrebného rozhľadu. Neslobodno konať unáhlene, v zápale horlivosti.

Na ilustráciu možno uviesť konkrétny prípad /a to nie ojedinelý/:

Katolícka rodina, v ktorej bolo päť detí vo veku od jedného do sedemnásť rokov, sa ocitla v kríze. Všetky pokusy o konsolidáciu pomerov boli bez úspechu. Vzťahy medzi manželmi sa tak vyostрили, že obaja sa stali na seba alergickými. Všetci v rodine, i tí, čo stáli v jej bezprostrednej blízkosti, videli jediné východisko v rozvode. Možno sa domnievali, že dočasné odlúčenie manželov prispeje k obnoveniu vzájomných vzťahov a k opätovnému obnoveniu manželstva. Rodina sa stala neúplnou. Matka ostala sama s deťmi.

Osamotenie ženy, a možno aj práve nedostatok správneho prístupu zo strany blízkych, vyvolalo u nej pomýlený pohľad na vlastnú situáciu. Nikto nerátal s príkorím a nástrahami, ktoré dolahli na opustenú ženu. Rozhodla sa na pomýlený krok. A na tento krok, a iba naň začali reagovať niektorí horlivci odsúdením jej počínania a odvrátením sa od nej. "Svätá" horlivosť inšpirovala niektorých bratov či sestry vo viere k radikálnemu kroku: odpútať dve dospievajúce deti od neúplnej rodiny v záujme ich "morálnej záchrany". Vec pokročila až tak ďaleko, že sa na súd podal podnet pozbaviť matku rodičovskej moci a dať dospievajúcim dvom deťom poručníka, ktorý by zabezpečil ich mravnú výchovu v inej katolíckej rodine. Namiesto toho, aby – za permanentnej pomoci, – najstarší syn najmladším súrodencom nahradil aspoň čiastočne pôsobenie otca v rodine, prišlo k ďalšiemu drobeniu už i tak neúplného rodinného spoločenstva. Malé deti, ktoré utrpeli už odchodom otca z rodiny, mali byť opäťovne postihnuté odchodom starších súrodencov, na ktorých boli silno citovo naviazané. Stanovisko nielen nekresťanské, ale aj nelogické; praktický katolík žiada orgán štátu, pozbaviť rodičovskej moci prirodzeného rodiča voči svojmu dieťaťu ...

Súd neakceptoval takýto pomýlený názor. Zaiste i uvažujúcemu nekresťanovi zásah do rodičovskej moci sa zdal pritrvdý. Nedošlo k súdnemu rozhodnutiu o pozbavení rodičovskej moci, avšak ani k obnoveniu narušených vzťahov dospievajúcich detí k vlastnej matke a k mladším súrodencom, a to ani potom, čo si matka uvedomila svoj pomýlený krok a rozhodla sa pre aktívnu cestu nápravy.

Pomoc neúplným rodinám v našom prostredí je veľmi potrebná, ale rovnako veľmi náročná a zodpovedná. Musí ju preniknúť láska a úcta k inštitúcii rodiny, i keď bola postihnutá rozpadom. V apoštolskom liste Familiaris consortio sv. Otec hovorí: "Vyzývam duchovných pastierov a celé spoločenstvo veriacich, aby takto postihnutým pomáhali starostlivou láskou a snažili sa ich zbaviť pocitu, že sú odlúčení od cirkvi". Tieto slová veľmi výrazne naznačujú charakter pomoci cirkevného spoločenstva neúplným rodinám medzi nami.

ANEKDOTY

- Na farskom úrade kúpeľného mesta zvoní telefón. Dámsky hlas chce vedieť, či na budúcu nedeľu bude na svätej omši spievať slávny spevák X.Y. "Bohužiaľ nie", odpovedá farár, "ale napriek tomu Boh bude prítomný."

- Tí druhí.

"Na svete sme preto," s nadšením zvolal kazateľ, "aby sme druhým ľuďom robili radosť." Sused drgne v lavici kamaráta a šepká: "A na čo sú na svete tí druhí?"

- Ankina stará mama dostala chrípku. Matka upozorňuje dcéru, aby nechodila do izby chorej, pretože chrípka je nákazlivá. Pred spaním Anička k obvyklej večernej modlitbe pridáva: "Pane, nech sa babička uzdraví – ale nechod k nej veľmi blízko!"

- Mladá žena sa chce stať katolíčkou a dať sa pokrstiť. Pýta sa kňaza: "Čo si máme na krst obliecť?" "To ani neviem," priznáva kňaz trochu bezradne, "väčšina tých, ktorých som zatiaľ krstil, mala na sebe plienky."

- Pán farár ukončil svoju nedeľnú kázeň oznámením, že na budúci týždeň bude kázať o lži a dodal: "Aby ste boli na kázeň dobre pripravení, prečítajte si cez týždeň 17. kapitolu z evanjelia sv. Marka." Nasledujúcu nedeľu sa pred kázňou opýtal: "Skôr ako začnem, zdvihnite, prosím, ruku, ktorí ste si prečítali 17. kapitolu z Markovho evanjelia." Zdvihli sa ruky všetkých prítomných. "Výborne, ďakujem vám, vidím, že ku kázni o lži máme pred sebou tých pravých poslucháčov - Markovo evanjelium má totiž iba 16 kapitol!"

Viac než anekdota?

Výpočtové stredisko neskoro večer. Všade je ticho, len upratovačka dokončuje svoju prácu. Naraz počuje rozhovor. To sa rozprávajú dva počítače. Malý hovorí veľkému. "Počul si už niečo o existencii človeka? Vraj nás vynašiel a vytvoril. Sme tu kvôli nemu." Veľký počítač sa zasmial: "To sú dávno prekonané názory. Vznikli sme vývojom. Pozri sa do seba a uvidíš. Najprv boli jednoduché stroje, páky, kolesá, neskôr súkolia a ozubené kolieska, jednoduchý obvod, potom integrované obvody, atakďalej." - "To je zaujímavé," zamyslel sa malý počítač, "ale napriek tomu si myslím, že to nemohlo vzniknúť náhodne, že je to dôvtipne riadené a že človek existuje." - "Vidím, že aký si malý, taký si hlúpy a že je zbytočné s tebou strácať..." - Vtom upratovačka vytiahla šnúru zo zásuvky a všade bolo ticho.

/jh/

NA OKRAJ DVOCH KNÍH Z RÍMA

1. Hovoríme o rodine

Slovenský čitateľ dostal do rúk útlú knižku autora A.F.N. Hovoríme o rodine, ktorú vydal SÚSCM v Ríme r. 1986. "Konečne čosi, čo sa týka našich problémov, a ešte k tomu z Ríma", potešili sa mnohí kresťanskí manželia. Koľkí z nich sú ochotní praktizovať rady, ktoré autor dáva, je však otázne.

Obsah nás informuje, že sa dozvieme čosi o aktuálnych problémoch dnešných rodín, o úlohe a podstate manželstva a rodiny, o úlohách jednotlivých členov rodiny, o hierarchickom a bratskom rozmere rodiny ako domácej cirkvi a o vzťahu rodiny ku skupinovej, miestnej a všeobecnej cirkvi. Nakoniec nám autor dáva nazrieť do Charty práv rodiny. Kniha je písaná jednoduchým štýlom, ale veľmi autoritatívne; cítiť, že autor je neomylnne presvedčený o správnosti svojich názorov.

Veľkým nedostatkom je simplifikujúci pohľad na problémy rodiny, bijúci do očí už v prvých statiach o chorobách dnešnej rodiny, ku ktorým autor ráta rozvodovosť, potratovosť a nezodpovednú výchovu. Domnievame sa, že tieto javy by sa v kresťanských rodinách nemali vyskytovať vôbec a že - na druhej strane - kresťanské rodiny majú svoje choroby a problémy, o ktorých však autor nehovorí.

V stati o podstate manželstva autor tvrdí, že podstatou manželstva nie je láska, ale "zmluva", čo neskôr upresňuje na "zmluvu o láske". /Tento názor pripomína prax z čias našich prarodičov, keď sa manželstvá uzatvárali na základe zmluvy a čakalo sa, že láska možno príde./ V stati o podstate rodiny však zrazu kladie lásku na prvé miesto v rodinnom živote a dôvodí, že bez nej rodina hynie. Podobné protirečenia nachádzame aj na iných miestach.

Keď hovorí o láske, podrobne opisuje jej vlastnosti podľa kritérií sv. Pavla /L.Kor./, pričom isté jej prejavy vyžaduje výlučne od žien. Majú byť trpezlivé, poslušné, pokorné, prispôsobivé, nenáročné a muži majú zhovievavo napomínať ženu i deti, aby tieto vlastnosti nadobudli.

Autor sa dotýka aj otázky intímneho života, ktorý chápe výlučne ako plodenie. Odvolávajúc sa na všetky cirkevné dokumenty o tomto probléme uvádza, že Boží zákon dovoľuje manželom užívať neplodné dni, len ak majú na to dostatočný dôvod /ťažká choroba jedného z manželov, alebo situácia, v ktorej si netrúfajú uživiť ďalšie dieťa/. Ak za bežných okolností rodičia neplánujú ďalšie dieťa, mali by sa celkom vzdať sexuálneho života. Týmto manželstvo redukuje výlučne na ustanovizení plodiace nové pokolenie, zabúdajúc na to, že akt lásky manželov zbližuje, obohacuje a je i fyziologickou potrebou. Manželstvo, z ktorého sa vylúči sexuálny styk, môže priniesť vážne problémy obom partnerom.

Aj vo výchove v rodine vidno zjednodušujúce chápanie. Autorove názory na výchovu nemajú nič spoločné so základnými poznatkami pedagogiky a psychológie a v mnohých ohľadoch sú doslova choré. Napríklad lenivosť, hašterivosť, neposlušnosť detí nazýva diabolstvom a výchova sa má zamerať na ich vyhánanie. Podobne normálne prejavy dieťaťa /hravosť, žiarlivosť, prejavy fantázie - vymýšľanie/ označuje za nečnosť, ktoré treba z dieťaťa čo najskôr vybiť. Výchova ako taká je zameraná len na zdôrazňovanie povinností, vyžaduje úplnú poslušnosť od útleho veku, uznáva len tresty, zabúda na pochvalu, odmenu a hlavne vývinové vlastnosti dieťaťa. Je chladná a bezcitná, aj keď hovorí o láske, s ktorou treba dieťa trestať. Matka trestá len z poverenia otca. S trestom sa má čakať, kým príde otec, s výnimkou malých detí.

Úlohe otca v rodine venuje autor veľa pozornosti i stránok. Zdôrazňuje jeho postavenie patriarchu, ktorého život v rodine je vlastne obetou. Predstavuje ho ako chudáka, oklamaného a sklamáného vlastnosťami svojej manželky, ktorú nazýva veľmi neúčtivo pomocnicou. Táto pomocnica potrebuje osobitnú výchovu a usmerňovanie. Každá žena výdajom "dostáva od Pána hlavu" /kde a načo má svoju vlastnú?/, potrebuje muža na to, aby mohla byť napojená na Krista /a čo tie ženy, ktoré muža nemajú?/. Muž má byť kormidelníkom, vodcom, absolútnou autoritou nielen v otázkach výchovy, ale aj pri pozývaní a bavení návštev, vo finančných otázkach, dokonca aj vo výbere oblečenia pre manželku a deti - a to všetko bez ohľadu na jeho schopnosti.

Žena je pomocnicou muža rodiacou deti /čím viac, tým má väčšie zásluhy/, ktoré v 10. - 12. roku dáva do výchovy otcovi. Stará sa o chod domácnosti, za čo ju treba oceniť. Má stále deťom pripomínať otca a jeho starostlivosť. "Hlava rodiny", ak má čas a chuť, občas vypomôže v domácnosti, obetuje sa pri varovaní detí, s ktorými by sa mal stretávať "podľa možnosti denne"...

Deti majú v rodine jedinú výsadu, nárok na život, a potom už len samé povinnosti, v prvom rade poslušnosť. O potrebe citového kontaktu, ochrane, uspokojovaní potrieb, dialógu, rozvoji duševného obzoru a celého ich krásneho detského sveta autor neuvažuje, asi to nepovažuje za potrebné, alebo nemá vlastné deti.

Je chvályhodné, že autor nezabúda na starých rodičov. Avšak aj v tejto oblasti sa zmohol len na striktné príkazy, čo treba starým rodičom vo vzťahu k vnúčatám zakázať, zabúdajúc na to, že starí rodičia majú vo výchove vnúchat svoje dôležité poslanie. A ak v širšej rodine vládne láska, súperenie o priazeň detí medzi rodičmi a starými rodičmi nejestvuje.

Hierarchické usporiadanie rodiny zdôvodňuje vybranými citátmi zo sv. Písma, určenými na usporiadanie pomerov v prvotnej cirkvi. Hierarchické usporiadanie rodiny je vraj problémom ženy, ktorá sa v dôstojnosti rovná mužovi, ale potrebuje sa o neho opierať! Feminizmus a emancipácia je odporom voči podriadenosti, a tým aj veľkým zlom. Autor s nevôľou pripúšťa, že Familiaris consortio propaguje nezávislosť ženy, a hneď dodáva, že načo by mal dokument hovoriť o podriadenosti - o tej je dosť výrokov v sv. Písme!

Žena má muža poslúchať vo všetkom, poslušnosť by mala byť jej vnútorným postojom. Ale odrazu pripúšťa i spoluzodpovednosť, pretože otrocká poslušnosť náleží deťom. Spoluzodpovednosť spočíva v tom, že žena má "jemným vnukaním" predísť nesprávnosti v mužovom rozhodovaní. Nechápeme, prečo dáva autor podriadenosť ženy do súvisu s vládou viery v rodine a vytvorením domácej cirkvi. Stať o hierarchickom usporiadaní sa končí vetou, ktorou vystihuje zbytočnosť celej knihy v zmysle vymedzenia práv a povinností členov rodiny: "Kde je viera v Boha a kde je vzájomná dôvera, úcta a láska, ktoré robia z rodiny domácu cirkev, tam sa nediskutuje o tom, aké má kto práva a aké povinnosti."

Myšlienku rodinných spoločenstiev považuje autor za dobrú. Kresťanské rodiny potrebujú medzi sebou komunikovať a odovzdávať si duchovné i materiálne dobré.

Úlohou rodiny v miestnej cirkvi má byť apoštolát, spočívajúci na príklade manželskej jednoty, budovanej na základe Božieho poriadku, ktorým sa tu rozumie poddanosť ženy a prijímanie detí. Inou úlohou je príprava mladých na manželstvo, prípadne starostlivosť o tých, ktorí potrebujú pomoc.

Vo vzťahu rodiny k všeobecnej cirkvi zdôrazňuje autor, dobrý vzťah ku sv. Otcovi a dôveru k "prorokovi". Kto je však tým prorokom, ktorého "hlas padá ako ozvena pravej cirkevnej náuky a ktorého treba poslúchať, počúvať atď.?

Prínosom je, že povzbudzuje sláviť sviatky spolu s cirkvou, aj keď ich význam vysvetľuje svojším spôsobom. Bolo by vraj vhodné načrieť do pokladnice ľudových zvykov.

Úlohou manželov má byť evanjelizácia vlastnej rodiny, centrom ktorej je denné rozjímanie nad pravdami sv. Písma, modlitba, Eucharistia a ostatné sviatosti. Den sa má končiť večerným hodnotením, keď rodičia a dospievajúce deti analyzujú dobré i zlé skutky, hodnotia dopad rozjímania a predsavzatia. "Veci, ktoré by mohli deti pohoršiť", si rodičia riešia medzi štyrmi očami, ale deti sú nútené k úplnej otvorenosti.

Autor má zvláštny pohľad na kontakt rodiny so svetom, ktorý považuje predovšetkým za zdroj hriechu. Vzťahy k svetu delí na nutné /zamestnanie, bývanie, styk s úradmi/, voľné /zábava a rekreácia/, prikázané /apoštolát/. V prvých dvoch oblastiach sa treba riadiť Pavlovým: "Neprisposobujte sa svetu!". Neprekračovať "subjektívnu hranicu a nevystavovať sa nebezpečenstvu hriechu pri športe, kultúre, umení, móde a hygiene". Na tomto mieste treba spomenúť, že nielenže považuje za nevhodné, aby žena pracovala, ale radí aj mužom nachádzať si zamestnanie bez väčšej zodpovednosti, aby mali čas na rodinu. Ako sa majú s touto otázkou vyrovnávať vysokoškolsky vzdelaní, ale i ostatné ženy a muži pracujúci v trojsmenných prevádzkach alebo lekári, vedeckí pracovníci a pod.?

Apoštolské misionárske poslanie zameriava najprv na vlastnú rodinu a potom na príklad ostatným. Zabúda, že pre kresťana je

pôsobiskom pre apoštolát každá činnosť a každé prostredie, kam príde, že sme tu na to, aby sme posväcovali svet, ktorý sme dostali ako dar, že sme tu na to, aby sme Boha vnášali do kultúry, umenia, zábavy i rekreácie - do každej oblasti ľudskej činnosti.

Veríme, že autor chcel svojou knihou prispieť k riešeniu problémov dnešnej kresťanskej rodiny. Zdá sa však, že napriek niekoľkým pozitívnym názorom vnáša do problematiky manželských vzťahov veľa rozporných, diskutabilných, až nezdravých názorov. Rodinný život vidí zjednodušene, podriaďuje ho svojej schéme, kde je na prvom mieste podriadenosť, poslušnosť, hierarchia a uzavretosť pred vplyvmi zvonka. Vyberá len hodiace sa citáty zo sv. Písma aj iných dokumentov, výber literatúry je veľmi úzky, cituje len staršie pramene, protirečí si v riešení problémov z jedného okruhu, je málo konkrétny, viaceré kapitoly pôsobia neukončene, chýbajú mu základné vedomosti z pedagogiky a psychológie a napriek tomuto všetkému mu chýba skromnosť, pretože svoje v mnohom nekvalifikované názory predkladá ako absolútne správne riešenie daných problémov.

Je zarážajúce, že kniha prešla recenziou. Alebo ju pred vytlačením nečítal nijaký odborník? Okrem toho jej chýba cirkevné imprimatur, a tento nedostatok by ju ešte pred pár rokmi zaradil na index zakázaných kníh. A to by bolo vzhľadom na jej celkové ponímanie manželstva a rodiny vlastne správne a potrebné; pretože v tom koncepte, aký má, je knižka škodlivá.

2. Rodičia, na slovíčko

Aj na margo knižky so sugestívnym názvom "Rodičia, na slovíčko" /V. Bianco, vydal SÚSCM, Rím 1984/ sa žiada niekoľko poznámok.

Autor prichádza so snahou pomôcť rodičom v starostlivosti o dušu dieťaťa, vychádzajúc z myšlienky, že starať sa o dieťa treba ešte skôr, ako sa narodí, "výchovou jeho rodičov /s. 6/ a že tradičné formy výchovy v nových, netradičných okolnostiach treba nahradiť novou výchovou, ktorá by viac zodpovedala prítomnej dobe /s. 7/. Pri ďalšom čítaní však čitateľ nadobúda pocit, že sa autorovi nepodarilo dať tieto chvályhodné snahy do konkrétnych návodov na riešenie rozličných situácií v rámci manželského a rodinného spolunažívania. S niektorými postojmi len ťažko možno súhlasiť, alebo sú prinajmenšom diskutabilné /aj keď sa autor dovoľáva svedectva sv. Písma/. Neobstojí autorov fatalistický postoj k životu, odvodený z nesprávneho chápania dedičného hriechu /"Keby si všetky ženy a všetci muži uvedomili, že pre našu prvotnú vinu, na základe Božieho rozhodnutia, bude bolesť pravidlom ich života... čakovali by s radosťou za každú výnimku z tohto pravidla ... že ho /t. j. Boha/ treba chváliť, lebo nám vo svojej múdrosti a добрôte dáva dočasný, prechodný trest len preto, aby nám nemusel dať raz večný", s. 13/. Tento neradostný, nesyrovský postoj k Bohu nemôžeme považovať za východisko nášho rodinného spolunažívania v duchu evanjeliovej blahozvesti. Autorov postoj k Bohu je podobne vyjadrený na viacerých miestach so zdôrazňovaním pocitov viny a následnej úzkosti, čo kontrastuje s chápaním vyjadreným v koncilovej konštitúcii Radosť a nádej. Podobne úzkostne akcentuje autor mnohé iné tradičné chápania, najmä hierarchického usporiadania rodiny, kde postuluje /podobne ako sa to deje aj v knižke Hovoríme o rodine/ až starozákonnú podriadenosť ženy mužovi /opakovane v celom diele/, pričom sa stavia do pozície absolútneho obhajcu Božej vôle /odvolávajúc sa na sv. Pavla: "A keby vám niekto hlásal iné evanjelium, ako vám ja hlásam, a hoci by to bol aj anjel z neba, nech je prekliaty", s. 37/. Autor chápe postavenie ženy v rodine a spoločnosti

z patriarchálnej pozície a takto odsudzuje celú emancipáciu ako "hromadnú vzburu proti Božiemu poriadku v rodine" /s. 33/ a dáva ju do priamych, kauzálnych súvislostí so "stúpajúcou rozvodovosťou, sirotami žijúcich rodičov a rastúcou zločinnosťou mládeže" /s. 33/. Toto je, žiaľ, príliš zjednodušené chápanie týchto zložitých problémov. V tomto zmysle nie celkom obстоjí autorovo odôvodňovanie ním akcentovaného hierarchického usporiadania rodiny argumentáciou, že "aj sama príroda naznačuje žene jej miesto v rodine. Svojím vonkajším výzorom i svojou duševnou konštrukciou je čímsi prechodným medzi mužom a dieťaťom" /s. 53/. Podobne hlása autor aj absolútnu poslušnosť detí, keď dieťa "nemá právo sa pýtať prečo? a načo? /s. 75/. Je zrejmé, že dieťaťu často nemožno vysvetľovať dôvody, najmä nie v útlom veku, ale tvrdenie, že "dieťa je viazané bezpodmienečnou poslušnosťou voči svojim rodičom" z psychologického hľadiska neobstojí: Viazať niekoho znamená očakávať od neho uvedomelý postoj, čo zrejme nie je možné u malého dieťaťa. Podobne autor nie dosť odôvodnene, podľa nášho názoru, kritizuje prax učenia detí modliť sa /kap. 17/; tu predpokladá príliš skoro, že dieťa je schopné samostatnej modlitby, ku ktorej by ho bolo viesť radšej než len k odriekavaniu formuliek Otčenáša.

Autorova snaha • "novú výchovu" v konečnom vyznieva na-prázdno, keďže jeho návody lipnú na tradičných formách, ktoré si vskutku vyžadujú reformu, ak by sa mali použiť v dnešnom svete. Neradosť, úzkostný vzťah k Bohu, ktorý akoby vanul z tejto knižky, nám bráni odporúčať ju dnešným mladým katolíckym rodičom.

REFLEXIE NAD SILNÝMI VERŠAMI

Poslaním básnika je hľadať. Cez krásne čriečky precitovaného a poznávaného kaleidoskopu skutočnosti hľadať seba samého, v dúhovom lome svetla Absolútna cez ne poznávať hodnoty pravdy, dobra a krásy a v konštruktívnom, tvoriteľskom skladaní ihravých fragmentov usilovať sa objaviť Pevný bod, Ohnisko ich jestvovania a plnosti.

Poslaním básnika je hľadať. Zaväzuje ho na to talent, ktorý nemá sám od seba, a predpoklady na hľadanie mu dáva tvorivý nepokoj v duši, ktorý tiež nepochádza od neho samého. V ňom, v básnikovi, prekračuje človek hranicu materiálna bez obmedzovania svojho vzletu čisto racionalistickými škrupulami. V každom človeku je zárodok duše básnika, v básnikovi však semä dostalo milosť vzrastu.

Poslaním básnika je hľadať. Preto je namieste tvorivý nepokoj v jeho duši. Blažený básnik, ktorý nachádza. Blažený, ktorý sa vytrvale vracia hľadať raz už Nájdené. Prítomnosť je v každej chvíli nová, a preto treba stále hľadať odznova. Polutovaniahodný básnik, ktorý Nájdené stratil. Polutovaniahodný básnik, ktorý Nájdené stratil a nenachádza ho. Aj jeho kvári tvorivý nepokoj v duši. Ale ten nepokoj má už jánusovské tváre - tu tvorí a tam zasa rozkladá. Jánusovský pohľad sa nezakosíli v jednom Ohnisku...

Poslaním básnika je hľadať. A preto básnik bez prestania hľadá. Tak ako tu:

Dôstojnosť vrások, pozície, chrupu.
Posudky, plenárky a papuče.
A v noci, keď sa nikto nedíva,
okružujem sa kriedou proti šamanom,

rukou si šmátram po prsiach,
skúmam stupeň ich zmachnutenia
a nežne klopem na rebro:

- Si tam?

Chlapče, spomienka, si tam?

Básnik si je vedomý svojho poslania hľadať. Dobýja sa do svojho najvnútornejšieho vnútra, hľadajúc, zjavyne neistý, v zrkadle svojej duše nateraz aspoň odpoveď na otázku, ako plní svoje poslanie:

Malý bledý chlapec vnútri šepce:

Áno, áno.

A čo robíš?

Sedím

na zelenej lúčke tvojej duše.

A je ešte zelená?

Tu sedím.

na vrbovej pišťalke si pískam,
husi pasiem, čo spevavej vody
bijem tvárou, snívam...

O čom snívaš?

O rušňoch a plavých vreckách jabĺk,
o brankárskej kariére ja snívam,
o jednotke, ktorú získam zajtra,
keď ma vyvolajú zo života,
z najťažšieho predmetu...

Ale básnik nachádza v duši iba nepokoj bez vnútornej radosti, obavu pred zlým /pred Zlým?/ a strach z účtovania:

Čo plačeš?

Plačem, lebo veľmi som sa zľakol,
lebo neviem, či ma budeš brániť,
Ja by som ťa neubránil, chlapče?
Okolo mňa behá čierne psisko,
lieta pozdĺž kriedového kruhu,
škúli na mňa, breše...

Nevymýšľaj:

noc je krotká, psiska nikde nieto.
Breše na mňa, skáče a chce vypiť,
vysať sny a piesne z tvojho srdca:
ak ma nezachoníš, rozvláči ma
po zelenej lúčke tvojej duše,
po prsiach, čo rokmi zmachnateli.
Smrtku nesie v zuboch!

Básnik prežíva skľučujúcu úzkosť, ale nenachádza v sebe odvalu pripustiť si ju a statočne sa s ňou popasovať. Radšej sa pokúša znova a znova zahriaknuť svoje druhé, lepšie ja:

Nevymýšľaj:

noc je krotká, psiska nikde nieto.

Svedomie sa však tak ľahko umlčať nedá. Nastavuje mu pravé zrkadlo a núti ho zaplakať nad sebou:

Ach, ty ozať bojíš sa ma brániť?
Zostarel si, hluchý si a klameš,
Plané reči, že si aj ty túžil,
že si cítil...

Cítil.

Ale o čom,

o akých to hlúpostiach si sníval?

O rušňoch a plných vreckách jabĺk,
o brankárskej kariére som sníval,
o jednotke zo života, ktorú...
Získal si ju?

Príliš ťažký predmet.
A tak som sa snažil!

Prečo plačeš?
Plačem, lebo veľmi som sa zľakol:
akoby tu brechlo dáke psisko...

Tie slzy sú slzami úzkosti z ľaku. No sú to aj slzy ľútos-
ti a zahanbenia. Je však ľútosť úprimná a očisťujúca? Ťažko po-
vedať:

A nepočkám už, čo mi odpovie
ten malý bledý chlapec.

Lampu zapálím
a ešte roztrasený myslím na zajtrajší deň.
Toto a Toto. Povinnosti. Beriem aktovku
a vkladám do nej posudky a papuče,
dôstojnosť vrások, pozície, chrupu
i čosi smiešne,

sen,
čo nejestvuje
len preto, lebo ho nik nepočul.

Možno je to iba rezignácia. "A tak som sa snažil!" A sar-
kazmus voči sebe samému. A možno predsa len čosi pozitívne,
veď básnik prikladá to "čosi smiešne, sen, čo nejestvuje" k svo-
jím utenzíliám zajtrajšieho dňa... V každom prípade sú to v bás-
nikovej slabosti silné verše.

Poslaním básnika je hľadať. Hľadať aj stratené, čo už raz
vlastnil. Nástoľčivo sa natíska predstava, akoby odcitovaná bás-
seň /ktorú pod názvom Môj život priniesol v čísle 12/1986 časo-
pis Život/ bola sčasti vzdialenou a opatrnou reflexiou i básni-
kovho vlastného rozsudku nad sebou, ako ho nachádzame v básni
Hazardér zo štyridsiateho piateho roku:

Až za hrobom, až v mrzkom šere,
v poslednej triaške pred skúškou
z oslíkov srst' a z vtáčať perie
mi bude mäkkou poduškou,
tam potom nech sa všetko zrúti,
keď neveríme, že si Kráľ,
my blázniví a posadnutí,
z ktorých si diabla vyháňal.

Poslaním básnika je hľadať. Zaväzuje ho talent, ktorý nemá
sám od seba, a uspôsobuje ho na hľadanie tvorivý nepokoj, ktorý
tiež nepochádza od neho samého. Tento básnik má veľký talent a
má v sebe i veľký tvorivý nepokoj. Nie je to nik menší ako národ-
ný umelec Vojtech Mihálik...

Juraj Škarka

SMŤ ROBÍ VÄČŠIE KROKY NEŽ ŽIVOT?

Zo správ Štatistických úradov za r. 1986. Slovenský štatistický úrad: Roku 1986 sa na Slovensku narodilo 87 tisíc detí, zomrelo 53 tisíc osôb. Uzavretých bolo 38 tisíc sobášov. Počet obyvateľov SSR ku koncu r. 1986 dosiahol číslo 5 210 000. - Český štatistický úrad: K 31. 12. 1986 mala ČSR 10 345 000 obyvateľov.

/Pozn.: Český štatistický úrad neuvádza počet úmrtí a pôrodov zrejme preto, že počet pôrodov v ČSR je už nižší než počet úmrtí./

V najnovšom vydaní mesačníka "Rabotnica", vychádzajúceho v Moskve, píšú, že v ZSSR sa uskutočňuje ročne vyše 5,5 miliónov prerušení tehotenstva, z toho tretina nelegálne. R. 1985 bolo zaregistrovaných 5,3 milióna pôrodov na 280 miliónov obyvateľov. /A tak počet prerušených tehotenstiev prevyšuje počet pôrodov./

Vo svojej kázni na Deň dušičiek roku 1986 kardinál Jozef Höffner, predseda západonemeckého episkopátu, povedal, že "smŤ v NSR robí väčšie kroky než život." R. 1985 bolo zaregistrovaných 704 296 úmrtí, a len 586 155 pôrodov.

Vo Francúzsku vyšla kniha s titulom "Prerušenie tehotenstva: 1 000 lekárov svedčí" /vydavateľstvo Fleurus/. Kniha obsahuje odpovede lekárov na anketu o právnych predpisoch, upravujúcich prax tzv. I. V. G. /dobrovoľného prerušenia tehotenstva/. Z 18 tisíc lekárov, ktorým zaslali dotazník, odpovedalo 4 500. Francúzska tlač z 19. 10. 1986 charakterizovala vydané svedectvá tisícov lekárov ako "krik srdca". Lekári priznávajú, že I. V. G. je najťažší problém v ich zamestnaní, pretože táto prax je v rozpore s prísahou, ktorú zložili, že budú brániť život, najmä život najslabších, ktorí sa sami nevládzu brániť.

Newyorská súkromná základina Alan-Guttman uverejnila 8. 10. 86 správu, podľa ktorej sa na celom svete zabíja ročne v lone matky 40 - 60 miliónov detí. 24 % obyvateľov sveta žije v krajinách, kde prerušenie tehotenstva je zakázané zákonom.

SLÁVNOSTI V RODINE A V CIRKVI

Pokračujeme v uverejňovaní životopisov svätých. Vyberáme ich tak, aby ste spoznali život a pôsobenie jednak svojich patrónov, meno ktorých nosíte, a jednak svätých, ktorí sa zapísali do dejín osobitným spôsobom. Životopisy uverejňujeme podľa cirkevného a občianskeho kalendára.

28. júna: sv. Irenej

Sv. Irenej patrí medzi najstarších cirkevných otcov a jeho spisy medzi najcennejšie dokumenty o živote cirkvi v poapoštolskom období. Žil v druhom storočí. Miesto a dátum jeho narodenia nie sú známe. Mladosť strávil v maloázijskom meste Smyrne /dnešný Izmir v Turecku/, kde bol žiakom sv. Polykarpa. Neskôr ho poslal sv. Polykarp do Lyonu, kde pôsobil ako knaz a potom ako biskup. Irenej bol horlivý duchovný pastier, ktorý sa pričínal o rozkvet

lyonskej cirkvi a o rozšírenie kresťanstva vo východnej Galii. Svoju diecézu viedol v dobe krvavého prenasledovania kresťanov, ktoré rozpútal rímsky cisár Marcus Aurélius r. 177. Avšak viac než krvavé prenasledovanie ohrozovali vieru kresťanov heretické, bludné teórie, zvlášť učenie tzv. gnostikov, ktorí popierali autoritu kresťanskej tradície a neuznávali oprávnenosť cirkevnej hierarchie. Vysvetleniu a potlačeniu gnostických bludov venoval sv. Irenej svoje najvýznamnejšie dielo "Adversus haereses" /"Proti bludom"/. Okolo r. 190 zasiahol Irenej zmierlivo do sporu o dátum slávania Veľkej noci. Napísal ďalšie teologické diela, v ktorých vysvetľuje a bráni kresťanskú vieru a vyvracia bludy.

Irenej zomrel ako mučeník okolo r. 202. Jeho hrob sa uctieva v Lyone, v krypte jemu zasväteného kostola.

6. júla: sv. Mária Goretti

Svätú Máriu Goretti nazývajú tiež sv. Agnesou 20. storočia. Obidve majú veľa spoločného. Okrem toho, že pochádzali z tej istej krajiny, obidve hrdinsky bránili svoje panenstvo a podstúpili mučenícku smrť vo veku 12 rokov. Toto sväté dievča je vlastne typickou sväticou dnešnej doby, v ktorej často triumfujú nízke puďy nad duchom. Mária Goretti pochádzala z chudobnej roľníckej rodiny. Narodila sa 16. októbra 1890 v Corinalde pri Ancone v strednom Taliansku. Bieda vyhnala Máriinu rodinu do nezdravej močaristej oblasti vo Ferriere di Conca, na juhu od Ríma. Rodina Goretti pracovala spoločne s rodinou Serenelli na pozemkoch istého statkára. Mária sa starala o svojich mladších súrodencov a domácnosť, hlavne po smrti svojho otca, ktorý zomrel, keď Mária mala iba 10 rokov. Ako dvanásťročná mohla pristúpiť k prvému sv. prijímaniu. Mária vypsela trochu predčasne, takže osemnásťročný Alexander Serenelli začal na ňu pozerat' žiadostivými očami. Mária odmietala jeho ponuky, nemohla sa mu však vyhnúť, pretože obe rodiny žili v tom istom dome. Jej pevnou vôľou nepohli ani chlapcové hrozby. Až jedného dňa sa Alexander počas neprítomnosti ostatných členov rodiny objavil v ruke s nožom, ktorým chcel Máriu zavraždiť. Mária sa proti násilníkovi bránila zo všetkých síl. Volala pritom: "Nie, nie, Boh to nechce, pretože je to hriech". Zomrela následkom viacerých bodných rán nasledujúceho dňa, 6. júla 1902, v nemocnici v Nettune. Krátko pred smrťou vrahovi všetko odpustila. Máriu Goretti vyhlásil r. 1947 pápež Pius XII. za blahoslavenú a o tri roky neskôr za svätú. Na svätorečení sa zúčastnil i jej vrah Alexander Serenelli, ktorý sa počas 30-ročného väzenia zmenil a po prepustení žil ako pomocník v kapucínskom kláštore.

10. augusta: sv. Vavrinec

Sv. Vavrinec bol včase pontifikátu pápeža sv. Sixta II. hlavným rímskym diakonom. Pochádzal zo Španielska. Zomrel mučeníckou smrťou 10. augusta r. 258. Pochovali ho pri Tiburtínskej ceste v Ríme. O jeho mučení hovoria sv. Damazus, sv. Ambroz, sv. Augustín a ďalšie cirkevné osobnosti 4. a 5. storočia.

Vavrinec ako hlavný diakon mal okrem iného zodpovednosť za hmotný majetok a charitatívnu činnosť rímskej cirkvi. V tom čase cisár Valentinián zostril prenasledovanie rímskeho duchovenstva, ktorému padli za obeť pápež Kalixt a ostatní diakoni. Vavrinec si uvedomil, že aj jeho stihne v krátkom čase ten istý osud. Vtedy rýchlo rozdal všetky cirkevné peniaze a cennosti chudobným. Tým predbehol cisárskych úradníkov, ktorí chceli získať peniaze pre cisársku pokladnicu. Keď sa ho zmocnili, žiadali, aby vydal cirkevné poklady. Vavrinec ukázal na zhromaždených chudobných a vyhlásil, že to sú poklady cirkvi. Uväznili ho a

mučili až po pomalé upálenie na rozžeravenom železnom rošte. Vavrinec zniesol túto ukrutnú smrť s obdivuhodným pokojom. Významné miesto sv. Vavrinca v starej liturgii rešpektovala aj nová liturgická reforma, ktorá svätí jeho deň smrti ako liturgický sviatok. O jeho mimoriadnej úcte svedčí i to, že mu v Ríme zasvätili 34 kostolov. Mnohé spolky a povolania ho uctievali ako svojho patróna.

7. septembra: Bl. košickí mučeníci

V celocirkevnom liturgickom kalendári sa mená týchto mučeníkov nenachádzajú, lebo doteraz boli vyhlásení iba za blahoslavených. A úcta blahoslavených v cirkvi nie je všeobecná, ale iba "miestna", obmedzuje sa iba na diecézy alebo krajiny /inštitúcie/, ku ktorým mali blahoslavení nejaký vzťah. Všetci traja pôsobili ku koncu života na Slovensku a tu aj vydali hrdinské svedectvo viery mučeníckou smrťou. To je dostatočný dôvod na to, aby sa košickí mučeníci Marek Križin, Melichar Grodziecki a Štefan Pongrácz uctievali na celom Slovensku. Zahynuli mučeníckou smrťou r. 1619 na prahu krvavej tridsaťročnej vojny, v období veľkých politických, vojenských a náboženských búrok. Miestom ich umučenia boli Košice, preto sa im hovorí "košickí mučeníci". Smrť košických mučeníkov spadá do obdobia vlády sedmohradského kniežata Gabriela Bethlena, ktorý začal r. 1619 vojenský odboj proti rakúskemu cisárovi Ferdinandovi II., na istý čas obsadil Slovensko a dal sa vyhlásiť za uhorského kráľa. Odbojom Bethlena a iných sedmohradských vojvodcov trpela tiež katolícka cirkev, pretože boli nielen odporcami vládnuúcich Habsburgovcov, ale aj mocenskými predstaviteľmi protestantizmu.

Bl. Marek Križin

Najmladší z mučeníkov, ale cirkevnou hodnosťou najvyššie postavený bol kanonik Marek Štefan Križin. Narodil sa r. 1588 v Križevci v Chorvátsku. Od r. 1600 študoval na jezuitskom kolégiu vo Viedni a neskôr v Štajerskom Hradci. Tam získal titul magistra filozofie a fyziky. Odtiaľ prešiel do Ríma, kde študoval teológiu a bol vysvätený za knaza. Po návraťe do Uhorska ho ostrihomský arcibiskup Peter Pázmány vymenoval za kanonika ostrihomskej kapituly, za komárňanskeho arcidiakona a napokon za správcu opátstva v Krásnej nad Hornádom pri Košiciach.

Bl. Melichar Grodziecki

Pochádzal zo sliezskeho Tešína, kde sa narodil okolo r. 1584. Podobne ako Marek Križin študoval na jezuitskom kolégiu vo Viedni, kde vstúpil do rehole Jezuitov. Po skončení noviciátu študoval a vyučoval na viacerých miestach: v Brne, v Prahe, v Štajerskom Hradci a znova v Prahe, kde ho r. 1614 vysvätili za knaza. Tam začal aj knazskú službu. V r. 1618 ho predstavení poslali ako misionára a zároveň i kaplána cisárskych vojakov do Košíc.

Bl. Štefan Pongrácz

Narodil sa r. 1582 v Alvinci v Sedmohradsku. Jeho rodina patrila medzi významné uhorské rodiny. Stredoškolské štúdiá si vykonal na jezuitskom kolégiu v sedmohradskom meste Kluži /v dnešnom Rumunsku/. Po nich vstúpil do jezuitskej rehole. Po vysviacke v Brne v Prahe študoval filozofiu. Po vysvätení za knaza začal pôsobiť v Humennom na východnom Slovensku, kde bol kazateľom a prefektom štúdií na jezuitskom kolégiu. Od r. 1618 účinkoval v Košiciach a na okolí. Jeho úspechy znepokojovali protestantov, zvlášť povestného kalvínskeho kazateľa Petra Alvincziho, ktorý videl v horlivom jezuitovi nebezpečného protivníka. Oba jezuiti

/Grodziecki a Pongrác/ bývali a mali kaplnku v dome kráľovského miestodržiteľa Andreja Dóczyho. Tam sa k nim pripojil v kritických dňoch aj kanonik Marek Križin.

Utrpenie troch kňazov sa začalo začiatkom septembra 1619, keď Bethlenovo vojsko pod vedením Juraja Rákócziho obsadilo Košice. Rákóczi dal hneď uväzniť a strážiť kňazov v miestodržiteľovom dome. Tam ich nechali o hlade a kalvínsky kňaz sa ich snažil prehovoriť na odpad od "pápežskej viery". Tretí deň po uväznení prišli ozbrojenci s kalvínskym kazateľom Alvinczim. Keď väzni znova odmietli stať sa kalvínmi, všetkých troch neobyčajne kruto mučili. Nakoniec všetky tri zmučené a zohavené telá hodili do odpadnej žumpy miestodržiteľa. Zvest o krutej smrti bezbranných kňazov sa rýchlo rozšírila a zhrozili sa nad ňou i mnohí protestanti. Telesné pozostatky mučeníkov si mohli katolíci prevziať až nasledujúceho roku. Najprv ich previezli do Nižnej Šebastovej, potom do Hertníka. Napokon r. 1635 boli pozostatky košických mučeníkov prevezené do Trnavy, kde boli uložené v kostole klarisiek. Neskôr sa časť relikvií dostala do uršulínskeho a časť do jezuitskeho kláštora.

Ostrihomský arcibiskup kardinál Peter Pázmány zaviedol kanonizačný proces, ktorý mal viesť k blahorečeniu košických mučeníkov asi dvadsať rokov po ich hrdinskej smrti. V Ríme však proces postupoval veľmi pomaly. Konečne po viacnásobnom prešetrení života a smrti umučených kňazov ich vyhlásil za blahoslavených pápež Pius X. v januári 1905.

Liturgická pamiatka košických mučeníkov sa na Slovensku slávi vo výročitý den ich smrti, 7. septembra. Slovenskí jezuiti ich uctievaajú ako patrónov svojej provincie.

KATECHÉZA

S k u p i n a B / b i r m o v a n c i /

I. časť: BOŽÍ DUCH PÔSOBI VO SVETE

Prvé, čo nám prichodí ozrejmiť si v príprave na prijatie sviatosti birmovania, sú otázky týkajúce sa Ducha Svätého. Pýtujeme sa, kto je to, zaujíma nás, ako sa vôbec presvedčíme, že jestvuje, a najmä, ako môžeme pozorovať jeho pôsobenie v našom vlastnom živote...

Mohli by sme pri hľadaní odpovedí siahnuť po Svätom písme a v ňom sa usilovať nájsť miesta, kde sa hovorí o pôsobení Ducha Svätého. Alebo by sme mohli vziať do rúk katechizmus, v ňom si zalistovať a prečítať, čo sa tam píše o Duchu Svätom. Boli by sme pri tých pravých prameňoch.

No azda predsa len tomu, čo by sme sa stadiť dozvedeli, lepšie porozumieme, keď sa najskôr dobre porozhliadneme po svete okolo seba a bližšie si budeme všímať život ľudí: Ako vlastne ľudia žijú, čím žijú a čomu žijú? Po čom túžia, čoho sa im nedostáva? Aké sily a hnutia stvárnajú ich život?

Isteže, nepoárí sa nám takto nájsť celú pravdu o Duchu Svätom, no bojujeme stopu, ktorá nás privedie k jeho chápaniu...

V živote všetkých ľudí, po všetky časy u všetkých národov, vo všetkých kultúrach a náboženstvách mohli by sme pozorovať jestvovanie čohosi, čo nabáda človeka konať dobro. Je tu čosi, čo vyvoláva v človeku túžbu byť lepším, spravodlivejším, pravdomilovnejším a vnútorne čistejším. Je tu čosi, čo nenecháva človeka uspokojiť sa so splnením svojich želaní, čo v ňom vyvoláva nepokoj, aby ďalej hľadal čosi ešte lepšie, dokonalejšie, trvácnejšie a svätejšie - aby hľadal Boha.

Skúsme a presvedčme sa: Azda je to Boh sám, ktorý skrze svojho Ducha je prítomný vo svete a pôsobí v ňom v skytosti, hoci aj mnohými nepoznaný...

1. Chceme tvoriť nový svet

Svet, v ktorom žijeme, nie je dokonalý. Všade, či už je to v našom vlastnom živote, v malom spoločenstve rodiny, v škole, v zamestnaní, či vo verejnom živote, pociťujeme veľa pochybeného a nevyhovujúceho. Cítíme, že by to mohlo byť lepšie.

Všade vo svete jestvujú choroby, bieda, nespravodlivosť, útlak a utrpenie. Mnohí ľudia, ba celé národy žijú v podmienkach nedôstojných človeka.

Pričasto sme leniví, pričasto ppohodlní a pričasto sebeckí ma to, aby sme niečo urobili proti všetkému, čo je vo svete nesprávne, nespravodlivé, vykoľajené a nedokonalé. Uspokojujeme sa s tým, že nám samým sa ako-tak darí. Ale je v nás aj čosi, čo nás pobáda pričiniť sa o lepší a spravodlivejší život ľudí. Znova a znova hľadáme možnosti, ako urobiť život dôstojnejším človeka, ako nahradiť nespravodlivé poriadky novými, dokonalejšími, ako prekonať mnohé nedostatky každodenného života. Lekári hľadajú nové prostriedky na zmiernovanie bolestí a liečenie chorôb, bádateľia pracujú na nových objavoch, technici na nových vynálezoch, aby urobili život príjemnejším a ľahším, aby premohli biedu, odstránili sociálne neporiadky a vyviedli človeka z tmy nevedomosti. Stále sa usilujeme o lepší svet: o lepšie školy, lepšiu výchovu, lepší rodinný život, lepšie zákony, lepšie pracovné možnosti, lepšie spolunažívanie národov Zeme...

Nemáme vari vo všetkom tomto ľudskom úsilí a hľadaní, v túžbe vytvárať čosi nové, lepšie, v chcení robiť čosi nielen pre seba, ale aj pre iných, vidieť niečo pochádzajúce od Boha?

Ale áno. Pôsobí v nás Duch, ktorý nás pobáda hľadať lepší a dokonalejší svet, ktorý nás povzbudzuje pracovať preň a tvoriť ho. Je to Duch pochádzajúci od Boha. On spôsobuje v nás onen nepokoj, ktorý napokon smeruje k tomu, aby život človeka vo svete bol dôstojnejší.

Kdekoľvek a kedykoľvek sa ľudia statočne a zodpovedne pokúšajú urobiť život lepším, účinkuje v nich čosi z Ducha Svätého. Pravda, mnohí si túto skutočnosť neuvedomujú, ba mnohí sú presvedčení, že podnety vychádzajú z nich samých. Niektorí tu nieže nevidia účinkovanie Božieho Ducha, lež ho i rovno popierajú a v ľudskej pýche a namyslenosti na vlastné schopnosti usilujú sa pretvoriť svet na lepší bez neho. Ich počínanie, hoci aj vychádzajúce z dobrého úmyslu, stáva sa potom karikatúrou pôsobenia Ducha: stretávame sa s humanizmom bez ľudskej tváre, ponižujúcim človeka na úroveň živočíšneho druhu či anonymného čísla zo štatistiky, so sebeckým liberalizmom, oslobodzujúcim jedného na úkor druhého, s totalitným komunizmom, ktorý násilím udržiava zdanie jednoty, s neplodným pacifizmom, ktorý nie je schopný vybojovať "svetový mier" ani len v duši človeka... Ale aj tento obraz v krivom

zrkadla svedčí naostatok o Božom Duchu: účinkovanie Ducha sa prejavuje natoľko, nakoľko s ním ľudia spolupracujú.

Boží Duch však znova a znova vzbudzuje nepokoj v tých, čo sa už uspokojili sami so sebou, znova a znova pohýna, čo ustrnulo, znova a znova roztápa, čo zamrzlo na ľad, a prebúdzá učičikane svedomie. Je to Boží Duch, ktorý znova a znova pobáda človeka bojovať proti biele a nepravosti.

V jednej modernej modlitbe sa o tom hovorí takto:

"Verím v Ducha,
ktorý vstúpil do sveta s Ježišom Kristom,
v spoločenstvo všetkých národov
a v našu zodpovednosť za to,
čo sa stane z našej Zeme,
či to bude slzavé údolie, kde panuje hlad a násilie,
alebo Božie mesto."

2. Chceme spoznať pravdu

Žiada sa nám spoznávať veci sveta, žiada sa nám spoznávať ľudí, žiada sa nám spoznávať seba samých. Pýtame sa na zmysel svojho života, pýtame sa na Boha. Je v nás čosi, čo sa vzpiera klamstvu a nestatočnosti a čo sa usiluje prekonať omyly.

Často si svoju túžbu po pravde ani neuvedomujeme. Často v nás býva oslabená našou lenivosťou a pohodlnosťou. Často sme v zajatí nesprávnych náhľadov a nevieme sa z toho vymotať. Ba neraz sa bránime prijať pravdu, pretože je nám nepohodlná.

A predsa vo svojej dychtivosti spoznať pravdu a pravú cestu môžeme vidieť stopu Božieho Ducha.

Isteže, nie vždy je ľahké pravdu spoznať. Neraz sa pýtame ako Pilát pri vypočúvaní Ježiša: "Čo je pravda?" /Jn 18, 38/. A nezarážá nás, že sa tak pýtame i pred tvárou toho, ktorý povedal: "Ja som cesta, pravda a život" /Jn 14, 6/.

Ale všade tam, kde sa človek úprimne usiluje nájsť pravdu a zastat sa jej, máme do činenia s pôsobením Božieho Ducha - lebo ved Boh je Pravda.

Všade tam, kde sa ľudia stretávajú v pravde, kde sa rozhodujú dať prednosť pravde pred klamstvom a pretvárkou, účinkuje Boží Duch. Tento Duch pôsobí napríklad v novinárovi, ktorý sa prebojuje k písaniu pravdy o tej alebo onej skutočnosti, a to aj vtedy, keď je to nebezpečné pre jeho novinársku existenciu. Pôsobí aj v mladých ľuďoch, ktorí sa vzpierajú, cítiac v sebe volanie k čestnosti, prijať nestatočnosť a pokrytectvo svojich blízkych a známych zo staršej generácie. Pôsobí vo vedcovi, ktorý sa vytrvalou pipľavou prácou usiluje čoraz dôkladnejšie spoznávať zákony a poriadok stvoreného sveta, aby ich mohol čoraz lepšie dávať do služieb ľuďom. Pôsobí v týchto ľuďoch, aj keby sa azda oni sami zdráhali "veriť v Ducha Svätého".

Aj všade tam, kde sa iné náboženstvá a nekresťanské svetonázory dopracúvajú k poznaniu pravdy o Bohu a k jej vysloveniu, pôsobí Boží Duch.

Sv. Tomáš Akvinský hovorí: "Každá pravda, ktokoľvek by ju ohlasoval, pochádza od Ducha Svätého." Prirodzene, nemá tu na mysli nijakú "pravdu" v úvodzovkách, pravdu čisto subjektívnu, individuálnu, takú, na ktorú sa vzťahuje to známe "každý má svoju pravdu", ani pravdu väčšinovú, kolektívnu, triednu a či inú záujmovoskupinovú, lebo to nie je pravda, po ktorej túži ľudský duch, ale pravdu skutočnú, rýdzu, nájdenú s úprimným a nepredpojatým srdcom. Správne chápanie Tomášovho výroku si vyžaduje tú istú

vnútornú čistotu ako chápanie známeho etického kritéria sv. Augustína: "Miluj - a rob, čo chceš!"

3. Chceme byť lepší

Sme náchylní myslieť iba na seba samých, hľadať iba svoj prospech. Často sme tvrdí, bezohľadní a nespravodliví voči iným, neústupčiví. Dostáva sa takto do sveta veľa zla. Veľmi často je to zlo skryté a ťažko spoznatelné, ale v mnohých prípadoch je veľké a zjavné. Prejavuje sa vo vojnách a násilnostiach, ale aj v mnohých drobných chybách a slabostiach nášho vlastného života.

Nie je však v nás aj čosi iné? Nepocítujeme neraz v sebe túžbu byť celkom dobrými, nesebeckými, pravdumilovnými a priateľskými? Nevolá nás srdce konať statočne a spravodlivo?

A nie sú azda kdekolvek na svete ľudia, ktorí by sa pričiňovali o dobrú vec bez toho, žeby z toho očakávali osobné výhody?

Nie sú vari všade ľudia, ktorí úprimne hľadajú dobro, ktorí sa usilujú o pravý mier, ktorí chcú pomáhať iným?

Nepochádza táto túžba konať dobro od Boha? Nie je to Boží Duch, ktorý pôsobí v ľuďoch a ktorý v nich vzbudzuje túžbu byť dobrými? Boh predsa chce len dobro.

Boží Duch - áno, môžeme vskutku povedať Duch Svätý - pôsobí všade tam, kde my ľudia chceme a konáme dobro, či už sme si jeho pôsobenia vedomí, alebo nie.

Boží Duch pôsobí v ľuďoch, ktorí sa po škriepke zmieria. Pôsobí v učiteľovi, ktorý je láskavý k svojim žiakom a dobre ich učí matematiku. Pôsobí v tých, ktorí sa starajú o núdzných, chorých a trpiacich. Pôsobí v tých, ktorí sa modlia za iných. Pôsobí v mechanikovi autoservisu, ktorý starostlivo a svedomito nastavuje brzdy áut...

On je prameňom všetkého dobra.

4. Hľadáme Boha

Chceme byť šťastní. Ba niekedy aj sme. Lenže zakaždým sa pre-sviedčame, že naše šťastie je vrtkavé, že má ľahké nohy, raz-dva nás opúšťa. Nepodariť sa nám ho zadržať. Snívame o šťastí, ktoré by nám navždy vytrvalo, ktoré by nás celkom, ale naozaj celkom naplnilo.

Boríme sa s neporiadkami, núdzou a utrpením, radi by sme žili život zdravý, bez jedinkého zla. Siahame po dobre a tušíme pri tom, že jestvuje čosi dokonale dobré, čo je oveľa lepšie než všetky dobrá sveta. Žiada sa nám nájsť to čosi, čo by sme spoznali ako nanajvýš dobré, nanajvýš celistvé, nanajvýš pravdivé, čo by nás celkom, ale naozaj celkom naplnilo a čo by nás naplnilo natrvalo, a v hĺbke duše cítime, že to jestvuje...

Túto túžbu človeka môžeme vidieť vo všetkých náboženstvách, ktoré kedy vo svete jestvovali a s ktorými sa stretávame. Všetky náboženstvá odzrkadľujú nepokoj ľudského srдца hľadajúceho toho, ktorý dáva životu nápln, zmysel a cieľ, hľadajúceho Boha. Akoby ozvenou všetkých je zvolanie sv. Augustína: "Bože, stvoril si nás pre seba a nepokojné je naše srdce, kým nespočinie v tebe."

Pri všetkom tápaní a nejasnom videní je vo všetkých náboženstvách zreteľná túžba po pravom Bohu: v modlárstve primitívnych ľudských kmeňov, v hinduizme, v budhizme, v islame... Celkom zjavná je u veriacich židov. Sama tá túžba je skutočným dobrom ľudstva a či, ako sa dnes vraví, pozitívnou hodnotou: Najvyšší predstaviteľ

katolicizmu sa v Assisi zhovára - konštatuje poľský fejtonista - so šamanom a uznáva duchovnú hodnotu animizmu...

Tá túžba človeka po Bohu má svoj pôvod v samom Bohu. Stvoriteľovi všetkých ľudí. On sám skrze Ducha, ktorý vychádza z neho, vzbudzuje v človeku túto túžbu, vyvoláva nepokoj ľudského srdca, nalieha naň, aby hľadalo. A je to Boží Duch, ktorý napokon aj privádza človeka k správnej odpovedi na spýtavé hľadanie, k odpovedi, ktorú má Boh naporúdzi pre každého, kto po nom túži. Tou odpoveďou je Ježiš Kristus.

Sv. Pavol sa takto modlí /Ef 3,14-19/: "Zohýnam kolena pred Otcom: nech vám dá, aby skrze jeho Ducha mocne zosilnel váš vnútorný človek, aby Kristus skrze vieru prebýval vo vašich srdciach, aby ste mohli poznať aj Kristovu lásku, presahujúcu každé poznanie, aby vás naplnila Božia plnosť celá."

V jednom z dokumentov Druhého vatikánskeho koncilu, v deklarácii o postoji cirkvi k nekresťanským náboženstvám, čítame:

"Všetky národy tvoria len jedno spoločenstvo, majú ten istý pôvod, pretože Boh dal prebývať celému ľudského pokoleniu na celom povrchu zemskej, a majú aj spoločný konečný cieľ, Boha, ktorého prozreteľnosť, prejavy dobroty a spasiteľné úmysly sa rozprestierajú na všetkých, kým sa vyvolení nezhrmáždia vo Svätom meste, ktoré bude osvetľovať sláva Božia a v ktorého svetle budú kráčať národy" /Nostra aetate, 1/.

5. Chceme spolupracovať s Božou milosťou

Hojnosť prejavov Božieho Ducha vo svete má v kresťanskej teológii jedného spoločného menovateľa - je to Božia milosť, presnejšie: pomáhajúca Božia milosť. To je to, čo v nás pracuje, keď sa usilujeme priložiť ruku k dielu na vytvorení nového, lepšieho, dokonalejšieho sveta, keď túžime sami byť lepšími, keď pociťujeme volanie pravdy, keď nás preniká potreba hľadať Boha.

Pomáhajúca Božia milosť pôsobí v každom človeku, či už si to uvedomuje, alebo nie. Iba k tomu nemá prístup, kto ju sám vedome a z vlastnej vôle odmieta. Je to Boží dar, nadprirodzený Boží dar, ktorý sme si nezaslúžili, je to prejav nekonečnej Božej lásky k človeku. Kto sa ho vyslovene zrieka, spoliehajúci sa iba na vlastné sily a schopnosti, tomu ho Boh nemôže nanútiť, pretože Boh rešpektuje slobodné rozhodnutie človeka. Ale toho konanie sa podobá konaniu staviteľov babylonskej veže, ako ukazujú mnohé hnutia v dejinách, ktorých iniciátori začali budovať dvoje dielo, keď najprv odmietli Boha.

Čokoľvek podnikáme, podnikajme s Božou milosťou. Nespoliehajme sa iba na seba. Také spoliehanie sa je zakaždým tragický omyl. Boh nám dáva svoju milosť v dostatočnej miere, od nás chce iba to, aby sme s nou ochotne spolupracovali. Pravda, nie je spoluprácou to, keď budeme so založenými rukami čakať, že nám Duch Svätý príde na pomoc. "Všetci sme odkázaní na milosť," hovorí židovský mysliteľ Martin Buber, "ale nekoname podľa Božej vôle, keď začíname od nej, a nie od seba." Naša pohodlnosť a lenivosť je zakaždým na prekážku zdarnému pôsobeniu Božej milosti. Vari preto nás Gabriel Hevenesí, SJ, dekan filozofickej fakulty trnavskej univerzity /1689-1691/, upozorňuje: "Boh dáva určité milosti len v určitom čase: ak ten čas premeškáš, nikdy ich nezískaš."

Kto sa s dôverou dá viesť v svojom živote Božím Duchom, ten nájde i cestu k zdokonaľovaniu sveta i seba samého /a vlastne k zdokonaľovaniu sveta skrze zdokonaľovanie seba samého/, nájde cestu k pravde, cestu k Bohu. Kresťanovi tú cestu podstatne uľah-

čuje čerpanie vnútornej posily z bohatých prostriedkov Božej milosti, milosti pomáhajúcej i posväcujúcej, zo sviatostí ustanovených Ježišom Kristom. Ale z nevyčerpatelného prameňa týchto milostí môžu hojne, až do plnosti čerpať všetci. Učiteľský úrad cirkvi to výslovne zdôrazňuje.

Vo vieroučnej konštitúcii o cirkvi vydanej Druhým vatikánskym koncilom sa uvádza: "I tí, čo ešte neprijali evanjelium, prislúchajú k ľudu Božiemu rozličným spôsobom... Tí, čo bez vlastnej viny nepoznajú Kristovo evanjelium a jeho cirkev, ale hľadajú Boha úprimným srdcom a usilujú sa pod účinkom milosti plniť jeho vôľu, ktorú poznávajú z hlasu svedomia, môžu dosiahnuť večnú spásu. Božia prozreteľnosť neodopiera prostriedky potrebné na spasenie ani tým, čo bez vlastnej viny ešte neprišli k jasnému poznaniu Boha a snažia sa, nie bez Božej milosti, správne žiť. Lebo všetko, čo je u nich dobré a pravdivé, cirkev pokladá za prípravu cesty k evanjeliu a za dar toho, ktorý osvecuje každého človeka, aby napokon mal život" /Lumen gentium, 16/.

My sme Kristovo evanjelium prijali, pred svetom sme viditeľne údmi cirkvi, tajomného Kristovho tela, preto nás úloha spolupracovať s Božou milosťou osobitne zaväzuje: mám musieť ísť o vedomé, ba cieľavedomé zdokonaľovanie sveta i seba samého, o cieľavedomé hľadanie a ukazovanie cesty k pravde, cesty k Bohu, o cieľavedomé svedectvo o Kristovi. Len v Božom Duchu môžeme preukazne svedčiť pred svetom. Svet musí v našich postojoch a činoch spoznať, že "ovocie Ducha je láska, radosť, pokoj, zhovievavosť, láskavosť, dobrota, vernosť, miernosť, zdržanlivosť" /Gal 5, 22/.

BOŽSKÉ SRDCE BUĎ S NAMI,
KRAĽUJ, PANUJ NAD NAMI,
NECH SA V NAŠEJ RODINE
ŽIVOT VIERY ROZVINIE.

Mária, Pomocnica kresťanov, oroduj za nás !

TAJOMSTVO RADOSTI

MALI BRATIA, VZDY DVAJA A DVAJA
PUTOVAH CESTAMI SVETA A HLASA-
LI EVANJELIUM. FRANTIŠEK RÁD PUTO-
VAL S BRATOM MASEOM ALEBO LEO-
NOM. V PRESTÁVKACH MEDZI PUTO-
VANÍM, VZNIKLI MNOMÉ FRANTIŠKOVE
"VÝROKY", KTORÉ SVETU ODKRÝVAJÚ
DUŠU CHUDÁKA BOŽIEHO A EVA-
NJELIOVÚ JEDNODUCHOSŤ JEHO
PRIATEĽOV.

JEDNÉHO ZIMNÉHO DŇA SA
FRANTIŠEK S BRATOM
LEONOM VRACAL DO
SV. MÁRIE ANJELSKEJ.

PRICHÁDZALI Z PERUGIE,
LEBO ICH PRIKVAČILA TUHÁ
ZIMA.

BRAT LEON,
POČÚVAJ!

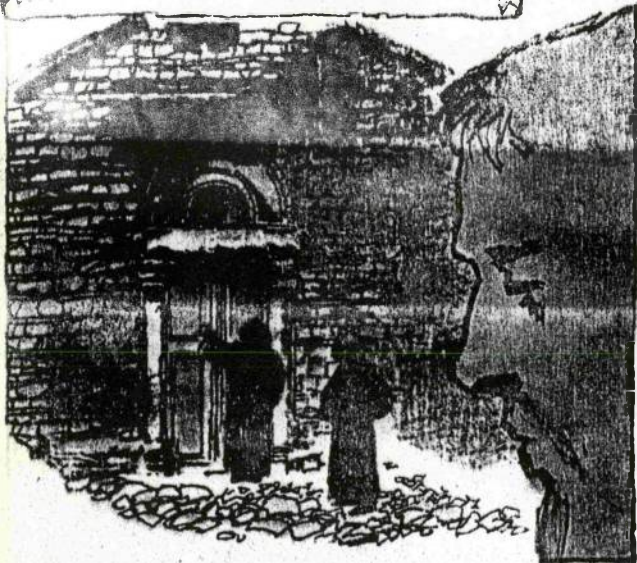

...AK BY BOH DAL,
ABY VŠETCI MALI BRA-
TIA CELÉHO SVETA
BOLI VZORMI SVÄTOSTI,
AJ TAK - ZAPÍŠ SI A
DOBRE ZAPAMÄTAJ -
BY TO NEBOLA
DOKONALÁ RA-
DOSŤ.

POČÚVAJ, LEON! KEĎ PRÍDEME DO SV.
HARIE ANJELSKEJ ZABLATENÍ A MOKRÍ,
ZHRZNUTÍ A HLADNÍ...

ZAKLOPEME NA DVERE...

...A BRAT VRÁTNÍK SA NAHNEVANE
PÝTA...

KTO
STE?

...A MY ODPOVIEME:

DVAJA VAŠI
BRATIA.

KLAMETE,
VY STE DVAJA ZLO-
DEJI, KTORÍ KLAMÚ SVET
A BERÚ CHLEB CHUDOB-
NÝM. ODČÍTE ODTIAČTO!

...A AK NEOTVORÍ, A NECHÁ
NÁS STAŤ VONKU NA SNĚHU,
DŘEDÍ, TAKÝCHTO ZAMRZNUTÝCH
A HLADNÝCH...

...O!... AK BYSME
TRPEZLIVO BEZ REPTA-
NIA ZNIEGLI VŠETKY TIE
URÁŽKY A TOČKÚ KRUTOST.
TO BRAT LEON ZAPIS, JO
BY BOLA POKONALA
RADOST!

FRANTIŠEK NEŽNE LÚBIL VŠETKY STVORY.
A NAZÝVAL ICH BRATMI A SESTRAMI.
BRATOV POUČOVAL, ABY SA VEDELI PŘE-
DVÍHNÚT OD STVORENIA K STVOBITE-
LOVI. CHTĚL, ABY SPOLU S VODOU,
HVEZDAHMI A SLUKOM SPIEVALI CHVÁ-
LOSPĚVY NAJVVŠŠÍMU, VŠEMOHÚCEMU,
DOBŘEMU BOHU.

V TOM ČASE BOL CELÝ KRAJ
NAHNEVANÝ NA KRVILAČNÉHO
VLKA Z GUBIJA. KAŽDÝ DEŇ
ZOŽRAL NEJAKÚ OVCU, KTORÚ
RÝCHLO ODRAL A STRATIL SA
V LESE.

OBYVATELIA TOHTO MESTA A OKOLA
ŽILI V NEUSTÁLOM STRACHU.

NEMOŽEME
TO NECHAŤ
TAK...

KUŠIME
NA NEHO
POČOVAT A
ZABIŤ HO.

ÁNO, ALĚ KTO
PŮJDE?... AK SA
ZHRŮŽDNE A
OZ BROJME VÍD-
LAH V SIKRYJE
SA.

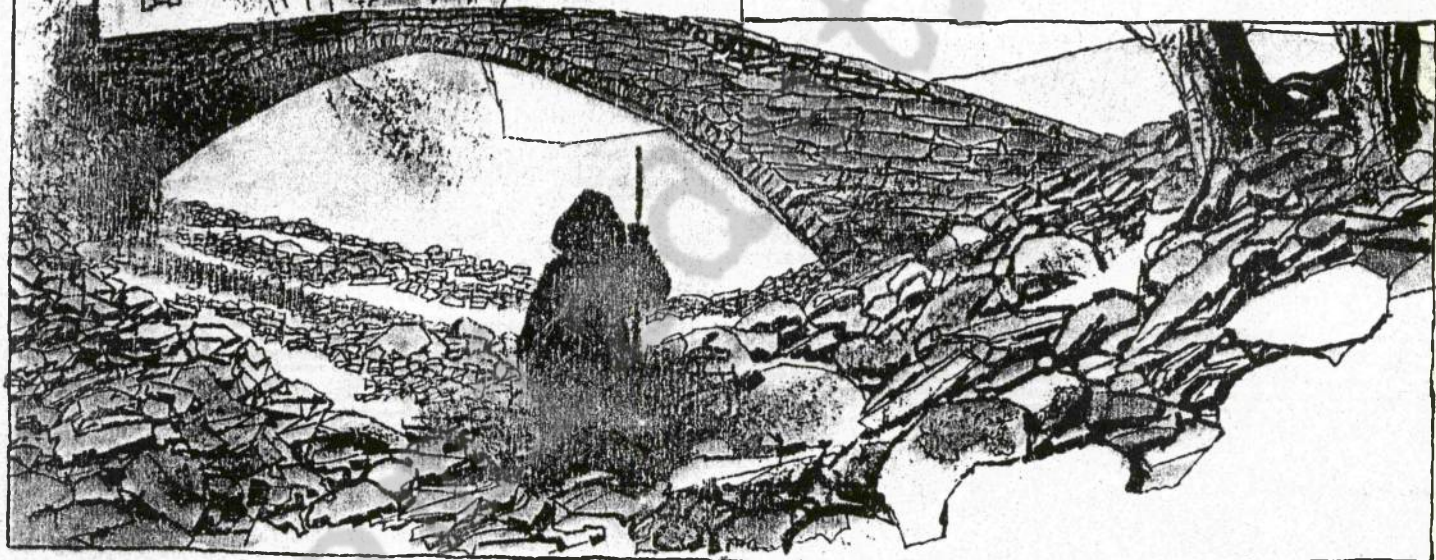
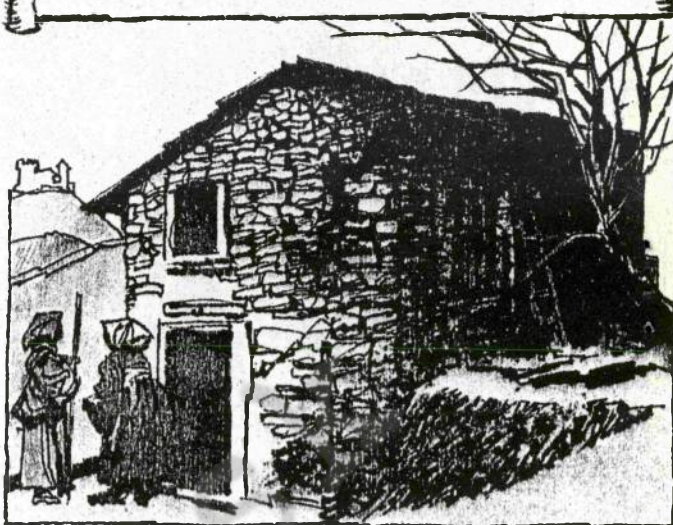
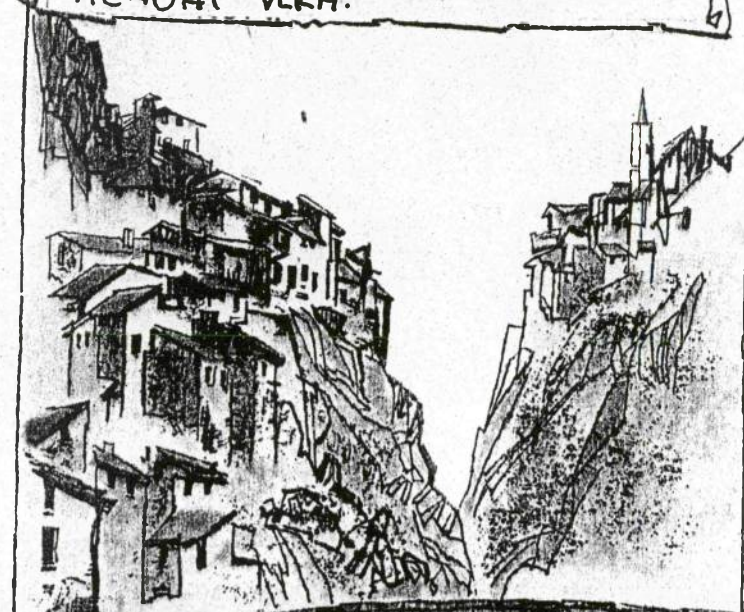
ANI JUDAS, SÚCI
POLOVNÍK NEUS-
PEL,
SKORO STRATIL
HLAVU.

KÝM BA NA NÁMESTÍ STÁLE ŽIVŠIE DEBATOVALO,
PRÍŠIEL Z ASSISI BRAT FRANTIŠEK.

KEĎ BA DOZVEDEL ČO ĽUDÍ
ZNEPOKOJUJE ODIŠIEL Z GUBIA
HŤADAŤ VLKA.

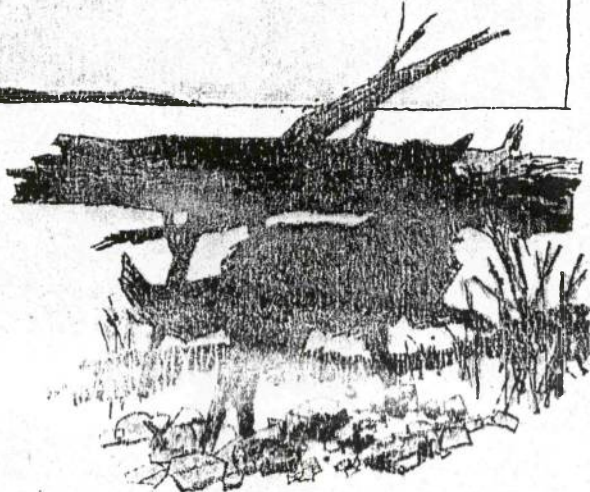
PÝTAL BA U SEDLIAKOV...

...ALE AJ VLK ZBADAL JEHO
A S OTVORENOU PAPUČOU SA
ROZBEHOL ZA NIM.

NAPOKON
HO
ZDALEKA
ZAZREL

BRAT, VĽK
POD
KU MNE...

NO TAK, BUĎ DOBRÝ...
TAK! TU SA POSAĎ.
MUSÍME SA
POROZPRÁVAŤ!

BRAT VĽK, ĽUDIA SA NA
TEBA STÁŽUJÚ. ZABÍJAL
SI... ALE VIEM, ŽE NIE
SI Zlý. HLAD ŤA DO-
NÚTLI. CHCEM S
TEBOU UZAVRIET
ZMLUVU...

...TY VIAC NEBUDEŠ ROBIŤ ZLE,
A GUBIO ŤA BUDE ZÁSOBOVAŤ
JEDLOM. TO TI SĽUBUJEM V
MENE VŠETKÝCH OBYVATEĽOV

VĽK
ZAVRIE
OČI A
BPUSŤ
ŇUFÁK.

POD SO MŤOU,
NEBOJ SA! IDEME
V MENE BOŽOM
POTVRDIŤ TÚTO
ZMLUVU DO GUBIA.

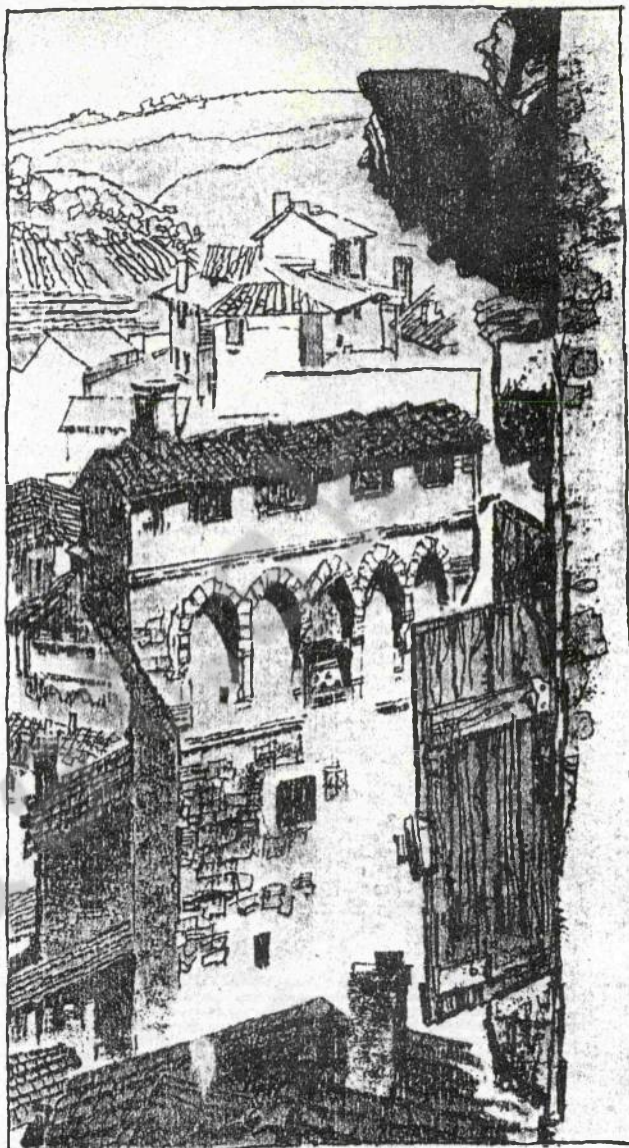
...A ZVEŠŤ SA ROZŠÍRI PO MESTE...

ANO, ON JE TO S VŤOM,
KTORÝ SA ZHEMIL NA
KROTKE JAHŇA.

VIDEL BOH
ICH NA VLASTNÉ
OČI. POB A
UVIDÍŠ!

Z VYSOKÝCH OKIEN SA POZERALI,
AKO PRICHÁDZAJÚ.

VŠETCI PRÍŠLI NA HLAVNÉ NÁMESTIE, ABY VIDELI
VLKA...

BRATIA MOJI, VŤK MI
DAL DŤVERU, ŽE VIKO-
MU NEUBŤÍZI,
AK SA MU BU-
DETE STA-
RAT O STRAŤU
PRÍJIMATE?

ODVTEDY ŽIL VŤK ZA HRADAMI GUBIA. ČOSKORO SA SO VŠETČÍMI SPRIATULI.
AJ DETI HO MALI RADI AKO PSA. BRAT VŤK IM PRÍPOKŤINA BRATA FRANTIŠKA.

POKRAČOVANIE